

LETNJE VRUĆINE VELIKA OPASNOST ZA OČUVANJE KVALITETA I ISPRAVNOSTI MESA DIVLJAČI

Meso divljači, sa nutritivnog odnosno prehrambeno dijetetskog aspekta se stavlja ispred mesa sličnih domaćih životinja. Međutim sa aspekta rizika i opasnosti po zdravlje ljudi meso divljači je daleko rizičnije, što zahteva veliki oprez. Posebno je opasno u ovim vrelim letnjim mesecima u jeku lovne sezone. U ovom tekstu će se ukazati na opasnosti koje vrebaju i usmeriti lovce kako bi loše posledice po mesu divljači i zdravlje ljudi, predupredili.

Postupci dobijanja mesa od domaćih životinja je u mnogome različito od postupaka kojim se dolazi do mesa divljači. Pitome životinje se kolju a divljač se odstreljuje. Za života, pitome životinje su podvrgнуте zdravstveno kontrolisanoj ishrani, kontroli zdravlja tokom uzgoja, pregledu pre klanja, omamljivanju, klanju, iskrvarenju, vađenju utrobe (evisceraciji), deranju ili skidanju dlaka i perja, rasecanju, konfekcioniranju, zrenju, hlađenju i zamrzavanju. Celokupan proces se odvija pod strogo kontrolisanim veterinarsko sanitarnim uslovima u registrovanim, uređenim, tehničko-tehnološki i kadrovski opremljenim klanicama uz upotrebu velike količine ispravne vode.

Divljač je u polju ili šumi, nekolje se, već se odstreljuje, lovi se na razne načine, iskrvarenje je, često neadekvatno i nepotpuno, mesta pogotka su na različitim regijama trupa. Pogodak često raznese utrobu. Ranjena divljač se pronađe nakon nekoliko sati a često i duže. Vađenje utrobe i deranje obavlja lovac na mestu odstrela, bez minimalnih uslova lične i radne higijene. Transport mesa divljači se najčešće neadekvatno obavlja, putničkim ili nekim drugim automobilom. Do hlađenja prođe i po nekoliko sati, jer su lovišta udaljena. Samo čitanje ovog što je napisano treba da zabrine svakog ozbiljnog lovca i da ga potseti na veliki oprez. Oprez koji je potreban i zimi, u proleće, jesen a posebno u ovim vrelim danima leti.

Pripremite se za lov da bi očuvali ispravnost i kvalitet mesa

Svaki lovac se priprema za lov ali se često zaborave neke sitnice koje su neophodne za očuvanje mesa. Svak sa sobom obično nosi dobro naoštren i prikladan nož koji služi za klanje, iskrvarenje, deranje i rasecanje mesa. Podrazumeva se da je pripremljena adekvatna puška sa municijom prikladnom za lov

ciljane divljači. Nedekvatna punjenja, bilo da su jača ili slabija, nanose veliku štetu mesu. Obezbedite čuturicu sa vodom koja će dobro doći za nužno pranje noža i ruku. Obave Ako je moguće, po ovim vrućinama ponesite u izolacionim sanducima leda, nek se nađe u gepeku. Potrebne su vam i lagane, veoma jeftine PVC rukavice, kod deranja i rasecanja mesa. Nekrećite u lov bez platnenog čaršafa ili jutane vreće, kako bi prekrili trup divljači pri transporu. Imajte i kanap, možda vam zatreba.

Izbor načina lova je značajan za očuvanje mesa

Divljač se lovi pogonom, šuljanjem ili sa izgađenih i uređenih čeka. Lov pogonom je loš način lova sa aspekta očuvanja kvaliteta i ispravnosti mesa. Zašto? Kada se domaće životinje kolju, zakonom je propisano da se one, u stočnom depou klanice, moraju odmoriti 24 sata. Sve žive životinje imaju oko 1% glikogena u mišićima. Divljač ga ima nešto malo više. To je šećer neophodan za kretanje i ako se zakolje iznurena životinja količina glikogena će biti smanjena što je loše za kvalitet mesa. U usmrćenoj životinji se glikogen pretvara (kao svaki šećer) u mlečnu kiselinu. A kiselina kao svaka kiselina, konzerviše i čuva održivost mesa. Zato se domaće životinje moraju odmoriti u stočnom depou i povratiti utrošeni glikogen a divlje životinje upucati u momentu kada nisu iznurenne. A one nisu iznurenne ako se lovi sa čeka. Tada se životinje normalno kreću, ne jure, ne trče i ono što je najvažnije nedozivljavaju stres, pri kom se troši najveća količina glikogena. Lovom pogonom se dešava sve suprotno, divljač juri, pod stresom je. Pri čemu je u mesu kod odsreljene životinje ostalo veoma malo glikogena. Takvo meso je, zbog malog sadržaja mlečne kiseline, podložno brzom kvaru. Njega je najbolje odma upotrebljavati za gotova ili druga jela koja se podvrgavaju dužem topotnom tretmanu kao što je kuvanje u vodi i dinstanje. Od ovakvog mesa nije poželjno praviti kobasice i suhomesne proizvode jer se oni dime i suše na temperaturama do 20°C. Dakle najpogodniji način lova, sa aspekta očuvanja ispravnosti i kvaliteta mesa je lov sa čeka a potom lov šuljanjem.

Značaj mesta pogotka za očuvanje ispravnosti mesa

Mladi i neiskusni lovci često prave greške, nevodeći dovoljno računa, gde će pogoditi životinju. Strast ih poneće i samo misle na trofej, zanemarujući vrednost mesa, posebno visoke divljači. Pogodak treba da bude siguran i u mesto trupa koji omogućuje trenutnu smrt. Time se sprečava stres a iskrvarenje se obavlja brzo ali i druge operacije kao što je vađenje utrobe, deranje i slično. Najbolji je pogodak u vrat. Pri njemu se najmanje oštećeće meso a životinja na mestu pada. Nije loš pogodak i u plećku jer se smrt doživljava trenutno ali se oštećuju, u pravilu, obe plećke, koje predstavljaju mesnate delove trupa. Najlošije mesto pogotka je stomak životinje. Pri tome se crevni sadržao izliva i konaminira velikim brojem mikroorganizama. Životinja nedoživljava trenutnu smrt već se izgubi u šumi ili polju. Ona pri tome preživljava veliki stres, iznuruje se, pri čemu nestaju i poslednje količine glikogena. Srce intenzivno radi i putem krvi raznosi mikroorganizme razorene utrobe u mišićno tkivo i tako upotpuni kontaminira meso. Potraga za životinjom traje nekoliko sati a ponekad se pronađe sutradan ili nakon nekoliko dana. Upotreba ovako dobijenog mesa je krajnje rizična. Pogodak u butove životinje predstavlja loše postupanje lovaca. Oštećeće se najvredniji delovi mesa a životinja nedoživi trenutnu smrt te daleko odnese. Pri tome nastaju posledice slične pogotku u stomak.

Životinju koja je doživela smrt treba preklati oštrim nožem kako bi došlo do potpunog iskrvarenja. Zadržavanje krvi u mesu povećava opasnost za razvoj bakterija, zbog njene lake kvarljivosti. Ali ostaci krvi veoma ružno deluju u komadima mesa.

Ostali postupci važni za očuvanje mesa

Deranje je značajna operacija u očuvanju ispravnosti mesa iz razloga što se ono obavlja u nehigijenskim uslovima sa nehigijenskim rukama i alatom. To je posebno rizično jer koža i dlaka životinja ima ogroman broj mikroorganizama koji se deranjem u nehigijenskim uslovima raznose po mesu. Zbog toga je najpametnije iskrvariti životinju, izvaditi joj utrobu, nikako je prati već izbrisati unutrašnjost sa papirnim ubrusima a trup raširiti drvenim štapićima. Pranjem bi povećali vlažnost unurašnjosti i omogućili brži razvoj bakterija. Papirnim ubrusima bi izbrisali unutrašnjost trupa i time eliminisali ostake telesne tekućine i krvi te tako smanjili vlažnost čime bi se usporio rast mikroba. Rasecanjem grudne kosti i širenjem uz pomoć drvenih štapića omogućava se cirkulacija svežeg vazduha i provetrvanje, što takođe usporava rast bakterija. Zbog toga se nepreporučuje deranje životinje na licu mesta već u boljim higijenskim uslovima (u kući ili hladnjaci).

Posebna pažnja se posvećuje transportu trupa. Ako smo u vozilu poneli led u prenosivom hladnjaku, onda ćemo u trup ubaciti kesu sa ledom a trup umotati u jutano ili drugo platno i nikako stavljati u zatvoren gepek već u otvoren gepek ili prikolicu. Posebno je opasno toplo meso seći u komade te slagati jedno na drugo i sve to trpati u plastični džak, što je praksa mnogih lovaca. Tada je razvoj bakerija intenzivan a započeće i postupak smrdljivog zrenja, koji predstavlja poznat kvar toplog mesa. Najbolje je meso pod kožom hladiti u hladnjачama 2 dana a nakon toga derati i seći na manje komade i zamrzavati. U kućnim uslovima nema hladnjače već se deranje obavlja odmah po dopremi lovine, iseći na manje komade hladiti ih u frižideru 2 dana i potom zamrzavati.

FILE OD JELENA U TESTU

Potrebne namirnice (za 10 osoba):

- 60 g putera,
- 60 ml ulja,
- 1 kg mariniranog jelenskog filea,
- 10 suvih kleka izgnječenih ili seckanih,
- 40 g mesnate slanine sitno iseckane,
- 60 g crnog luka sitno iseckanog,
- 20 g sitno seckanog peršuna,
- 5 g bibera,
- so i žalfija po ukusu,
- 500 g lisnatog testa,
- 1 žumance umućeno sa 20 ml vode.

Postupak pripreme:

Rernu zagrejati na 175°C. Puter i ulje otopiti u većem tiganju i file sa svih strana brzo propržiti. Staviti ga u rernu i peći 15 minuta, a onda izvaditi i ohladiti. Temperaturu rerne povećati na 220°C. Suvu kleku, slaninu, crni luk, peršun, žalfiju, so i biber izmešati i prohladjeni file premazati. File umotati u testo (rolovati), premazati žumancetom i peći 35 minuta. Pre služenja ostaviti 10 minuta da se ohladi.

МЕСО ДИВЉАЧИ ПРАВИ ДЕЛИКАТЕС У ТАЊИРУ

Упознајте месо дивљачи, његова квалитативна својства и како их очувати. Сазнајте који је најпогоднији начин лова, посупак са дивљачи након улова, искрварење, дераше или уклањање перја, расецање, хлађење, зрење и замрзавање и како они утичу на квалитет меса. Упознајте и опасности које вребају из меса дивљачи, било да се ради о паразитима или неком од познатих квирова, ове врсте меса. Различите врсте животиња су носиоци и различитих карактеристика и јестивих својстава меса, па ћете сваку од њих и упознати. Посебно ће вам бити занимљиви текстови који се баве топлотном обрадом меса. Биће то сијасет рецепата који ће вам помоћи да припремите динстана, печена или пак кувана јела од дивљачи. Вашем задовољству ће допринети и многи прилози уз јела дивљачи ко што су разне врсте кнедли, црвени купус па и неке врсте воћа које се сервирају уз јела од дивљачи. Здовољство неби било потпуно уколико пикантна и ретка јела неби била заливена адекватним пићем а адекватно пиће је пиће богова које се зове вино. Управо хармонизација, односно упаривање појединачних врста вина са адекватним јелима ће бити врхунац задовољства које ћете осећати испред тањира са лепо декорисаним и сервираним јелом од дивљачи.

Рубрику ће уређивати и текстове писати еминентни стручњаци, технолози гастрономи и гастроенолози са Департмана за туризам, хотелијерство и гастрономију, Природно-математичког факултета у Новом Саду, професор др Драган Тешановић, асистент Бојана Калељук и студент докторских студија Сњежана Гагић, који ће се са вама дружити из броја у број.

Разликује ли се месо дивљачи од меса сличних домаћих животиња

Лов у првобитној заједници је везан за обезбеђење меса ради исхране заједнице. Дакле месо је било основни циљ и смисао тдашњег лова. То је био један од најстаријих облика привређивања. Није тадашњи ловац знао како дуже да сачува месо јер се кварило, па је хватао живе животиње и припитомљавао их како би поседовао залихе меса у живом. Тако се почело развијати сточарство а укрштањем су створене многе врсте, расе и пасмине са карактеристикама које обезбеђују више меса, млека или јаја. Таква тежња је утицала да се прилично измене мишић дивље врсте и добије домаћа животиња са мишићима који се знатно разликује од својих предака. Дакле месо дивљачи се по многим карактеристикама разликује од меса сличних домаћих животиња. Оно је богатије беланчевинама, минералним материјама, витаминима и водом а сиромашније са мастима.

Месо дивљачи је висококвалитетна, концентрована и незаменљива намирница по питању извора беланчевина у исхрани људи. Хемијски састав меса домаћих животиња, а поготово дивљачи варира у зависности од врсте, ухрањености, што зависи и од сезоне одстрела, од станишта, као и од многобројних других фактора.

Табела 1. Компаративан приказ хемијског састава свежег меса дивљачи и аналогних домаћих животиња

Врста животиње	Вода у %	Беланчевине у %	Масти у %
Јелен (бут)	73,09	25,67	3,85
Говеда (бут)	69,00	19,50	11,00
Срна (бут)	75,76	19,77	1,92
Овца (бут)	64,0	18,00	18,00
Дивља свиња (бут)	74,50	21,57	2,36

Домаћа свиња (бут)	53,00	15,20	31,00
Фазан (батак)	75,25	20,99	2,81
Јаребица (батак)	71,96	25,26	1,43
Дивља патка (батак)	70,82	22,65	3,11
Пилетина (батак)	72,50	21,75	5,06

Месо дивљачи је црвене боје а састоји се од кратких и нежних влакана. Мишићи су црвени, компактни и садрже мало масти и везивног ткива. Све је ово код младих јединки, док код старијих месо иде до тамно црвене боје, грубље је структуре и има више везивног ткива.

На основу приказаних података се може видети да месо дивљачи садржи виши проценат воде у односу на месо домаћих животиња, али је оно ипак објективно сувље јер садржи виши ниво беланчевина које вежу воду. Масно ткиво је распоређено углавном испод коже и око унутрашњих органа, а не интрамускуларно као што је то случај код домаћих животиња. Масти је код разних врста дивљачи различита и углавном је бела и мека. Боја меса дивљачи је увек тамнија у односу на домаће животиње, што је последица вишеструко активнијег кретања, а самим тим и вишег нивоа миоглобина у мускулатури.

Мирис и укус (арома) меса дивљачи је интензивнији него код домаћих животиња, што је углавном последица исхране. Месо сваке дивљачи има својствен мирис и укус. Станиште је врло значајан фактор за укус меса, те тако планински-горски јелен је укуснији од ритског, као и шумски зец у односу на польског.

У време полног жара месо појединих мужјака дивљих животиња може имати изражен непријатан мирис у тој мери да се неможе ни јести, као што то може бити код дивљих нерастова који имају уринозан мирис и укус. Код јелена мирис и укус уноместо жару подсећа на мирис белог лука.

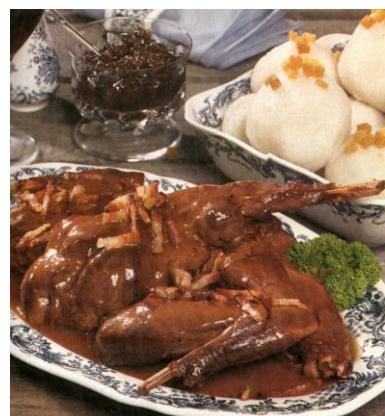
Месо дивљачи захваљујући свом саставу, ниском нивоу масноћа, високом нивоу протеина, енергетској и нутритивној вредности, изузетно је прихватљиво месо за адолосценте, рековалесценте, дијабетичаре, болеснике који болују од кардијоваскуларних болести и др. једном речју месо дивљачи је дијететска намирница, а истовремено намирница високовредних протеина анималног порекла.

За читаоце првог броја смо одабрали следећи рецепт:

Зечетина динстана у пацу (за 4 особе)

Потребне намирнице:

- 1 kg зечијег меса
- 2 главице црног лука
- 1 чен белог лука
- 1 ловоров лист
- 2 каранфилића
- Мало першуна, рузмарина и босилька
- 3/8 l црног вина
- ½ l белог вина
- Винско сирће
- Со
- 2 кашике брашна
- 1 кашика бутера
- 50 g димљене сланине

Поступак припреме:

Кланички обрађен и на комеаде исечен зечији труп ставити у уски суд, у њега додати колутове црног лука, изгњечени чен белог лука, ловоров лист, каранфилиће, першун, рузмарин и

босиљак. Све прелити црним вином и винским сирћетом и оставити у маринади око 24 сата. Извадити зечије месо из маринаде, посолити, уваљати у брашно и пржити на загрејаној масноћи. Додати режњеве димљене сланине и крупно сецкани лук. Посути преосталим брашном и динстацији док не добију тамну боју. Долити половину маринаде, поклопити и динстацији око сат и по. По потреби доливати још маринаде месне супе или црног вина. По завршетку топлотне обраде сос у ком је месо динстано није потребно пасира.

Др Дераган Тешановић
Бојана Калењук MSc
Сњежана Гагић MSc

LOVAČKI GULAŠI I PAPRIKAŠI I NJIHOVO SENZORNO OCENJIVANJE

Jesen je godišnje doba kad se ubiru jesenji plodovi, čiji berićet se proslavlja uz obilje seoske hrane i dobre kapljice. Ona je i godišnje doba pune lovne sezone ali i vreme mnogih manifestacija na kojima se ljubitelji kulinarstva i gurmanluka takmiču u pripremanju gulaša i paprikaša.. Ova jela narodne gastronomije imaju dugu tradiciju na ovim Vojvođanskim prostorima. Teško je reći kako su nastala ili odakle su donešena. Oni su svakako plod ove ravnice i bogatstva namirnica životinjskog i biljnog porekla ali i potrebe naših „paora“ za kaloričnom hranom koja se jede kašikom. Slična jela pripremaju i naše komšije Mađari, Hrvati a i drugi narodi koji žive uz i niz veliku reku Dunav. Ma koliko izgleda da ih svi pripremaju na sličan način ipak se uočavaju značajne razlike. One potiču od specifičnosti namirnica, začina regionali i pradedovskih prenešenih kulinarskih tajni i veština kuvanja.

Profesionalni ugostielji gulaše i paprikaše svrstavaju u grupaciju gotovih jela koja se služe kao glavna jela ali mogu dobro doći i kao topla predjela. Za razliku od moderne „brze hrane“ ova jela se pripremaju „sporim kuvanjem“ gde dolazi do harmoničnog sjedinjavanja svih namirnica i začina u kom dominira meso od kog se jelo priprema. Dužina kuvanja zavisi od starosti životinja, dela trupa i veličine isečenih komada mesa. Najtvrdje meso poiće od plećke. Meso divljači je uvek tvrde od mesa domaćih životinja iste starosti zbog kretanja u prirodi i načina ishrane. Žilavost mesu daju vezivno tkivni proteini kolagen i elastin. Kolagena više imaju mlade životinje i on starenjem prelazi u elastin kojeg je, da bi se rastvorio, treba duže kuvati.

Postoje razlike između gulaša i paprikaša koje mnogi ljudi neznaju. Paprikaši se pripremaju od sitnijih i krupnijih životinja čije se meso seče sa kostima. Tako su poznati pileći, fazanski, zečiji, srneći, svinjski, jagnjeći i mnogi drugi paprikaši. Dok se gulaši pripremaju od krupnijih životinja od isečenog mesa na kocke, bez kostiju. A poznati su jelenski, govedi i mnogi drugi gulaš. Sve druge razlike su vezane za specifičnosti recepta po kojima se spremaju.

U daljem tekstu će se dati dva recepta od iste vrste mesa. Jedan je gulaš a drugi paprikaš

GULAŠ OD MESA DIVLJEG VEPRA

Potrebne namirnice (za 10 osoba):

- 2 kg mesa od divljeg vepra bez kostiju,
- 100 ml ulja,
- 1 kg crnog luka,

- 50 sušene slanine,
- 5 čenova belog luka,
- 250 g šargarepe,
- 150 g celera koren i list,
- 150 g peršuna koren,
- 1 kašičica ljute crvene paprike,
- so ,
- 200 g domaćih kobasicu,
- 100 do 200 ml belog vina,
- lоворов лист,
- 2 do 3 kašičice koncentrata paradajza,
- 100 ml kisele pavlake,
- 2 kašičice vegete.

Postupak pripreme:

Meso iseći na veće komade i na za zagrejanom ulju proprži sa svih strana, izvadi i čuva u zatvorenoj posudi na toplo. Važno je meso iseći na jednake kocke kako bi se ravnomerno dinstali. Neophodno je meso propržiti na zagrejanom ulju kako bi komadići dobili braon boju. Time se postižu fini ukusi prženog mesa koji se kasnije osete u gulašu. Na istoj masnoći prodinstati sitno seckani crni i beli luk, dodati na kolutove isečenu šargarepu, peršun, celer i slaninu. Kada povrće omekša, meso vratiti, dodati lоворов лист, so, crvenu papriku i Vegetu. Začini nesmiju dominirati i neutralisati ukus i miris jela koji potiče od specifičnih osobina mesa od kojeg se priprema. Sve dobro promešati i dalje dinstati uz povremeno dolivanje vrućom vodom. Za vrijeme dinstanja dodati kobasice. Dužina dinstanja zavisi od vrste i starosti životinje, dela trupa, veličine isečenih komada i intenzita loženja vatre. Pred kraj, kad meso omekša, dodati koncentrat paradajza, vino i kiselu pavlaku. Ove namirnice se stavlju na kraju toplotne obrade jer su kisele a kiseline usporavaju kuhanje. Služiti sa odgovarajućim prilogom.

PAPRIKAŠ OD MESA DIVLJEG VEPRA

Potrebne namirnice (za 8 osoba):

- 600 g mesa divljeg vepra sa kostima,
- 1 dl vinskog sirčeta,
- 1 lоворов лист,
- 300 g luka,
- 50 g masti,
- 50 g brašna,
- 400 g krompira,
- 60 g šargarepe,
- 1 peršun,
- $\frac{1}{2}$ limuna,
- 1 kašika aleve paprike,
- so i biber.

Postupak pripreme:

Meso iseći na veće komade i staviti u lonac sa nasečenom šargarepom, peršunom, krompircem, biberom, limunom, vinskim sirčetom pa sve zaliti vodom toliko da meso ogrezne i posoliti. Kuvati da meso upola omekša a tada u lonac staviti krompir isečen na kriške i kuvati dok meso potpuno ne omekša. Na zagrejanoj masti propržiti sitno seckan luk i brašno i dodati u lonac sa mesom. Prema potrebi doliti vode, ali paziti da paprikaš ne ostane redak, kratko prokuvati i servirati.

Ovo su dva odabrana recepta od ogromnog broja načina pripreme ovih popularnih narodnih jela.

OCENJIVANJE SENZORNOG KVALITETA GULAŠA I PAPRIKAŠA OD DIVLJAČI

Ljubitelji i pasionirani majstori ovih čarobnih jela uživaju i vole da se takmiče u pripremi gulaša i paprikaša. Često su s razlogom razočarani ocenama koje dobije njihovo jelo. Upravo ovaj tekst ima za cilj da pomogne organizatorima takmičenja da organizuje objektivno ocenjivanje. Da bi se u tome uspelo potrebno je provesti niz organizacionih mera a najvažnije su izbor obučenih nezavisnih ocenjivača i utvrđivanje kriterijuma za ocenjivanje. Svaki član ocenjivačke komisije će nezavisno i tajno ocenjivati utvrđena svojstva kvaliteta jela. Pojedinačne ocene se svode na prosečnu ocenu svih ocenjivača. Pri tome se primenjuju principi savremenog senzornog kvaliteta.

Pojam senzorni kvalitet (upotrebljena vrednost) predstavlja ukupni senzorni utisak o jelu koje se ocenjuje. Značajan uticaj na senzorni kvalitet imaju fizičke i hemijske karakteristike hrane koje ujedno i razlikuju početnu sirovину prilikom odabira.

Senzorna analiza je deo nauke o senzornim svojstvima koja proučava nosioce, intenzitet i prirodu senzornih svojstava. Senzorna analiza meri i vrednuje svojstva hrane jednim ili sa više čula. Reč „senzus“ označava čulo. Senzorna analiza kvaliteta je nauka o merenju i vrednovanju svojstava hrane jednim ili sa više čula.

Senzorna analiza je nauka koja meri i vrednuje senzorna svojstva kvaliteta (izgled, konzistencija/tekstura, aroma prehrabnenih proizvoda) pomoću čula čoveka obuhvata naučno besprekornu pripremu, izvođenje i vrednovanje senzornih svojstava, pri čemu se na osnovu pojedinačnih sudova i pravilno primenjene statističke obrade rezultata izvodi objektivna senzorna ocena kvaliteta.

Sud profesionalnih degustatora se smatra objektivnim, dok se subjektivnim sudom smatra sud konzumenata, koji može biti veoma važan jer ujedno predstavlja prihvativost jela od strane konzumenta. Ocenjivači pored poznavanja definisanih svojstava proizvoda moraju posedovati razvijena čula (mirisa, vida, ukusa, dodira i sluha). Nažalost, za pojedina jela nisu definisana svojstva kao što su izgled pod kojim podrazumevamo boju, veličinu, oblik, konzistenciju, zatim aromu, koja obuhvata miris, ukus, osećaj punoće u ustima i odgovarajuće greške, hapse-kinestetske efekte kao što je tekstura, viskozitet, mehanički osećaj u ustima, odgovarajuće greške i sl.

Prva zapažanja o senzornom kvalitetu gastronomskog proizvoda nastaju viđenjem, tj. gledanjem ili posmatranjem, korišćenjem čula vida – vizuelna tehnika. Tako, u okviru vizuelnih utisaka razlikujemo sledeće pojmove: boja, oblik, površina, struktura i ostali utisci. Nakon vizuelnih utisaka (izgled, boja, površina, sjaj...), u postupku senzorne analize kvaliteta proizvoda su mirisni ili olfaktorni utisci. Čulo mirisa karakteriše osnovnu čulnu informaciju za utvrđivanje kvaliteta i intenziteta mirisa, a, pored toga, i ukusa, što je od primarnog značaja za utvrđivanje arome. Ukus je, pored mirisa, jedno od najvažnijih senzornih svojstava kvaliteta proizvoda. Čulo ukusa čoveka može da registruje i razlikuje ne samo četiri primarna (slatko, slano, kiselo i gorko), već i više stotina različitih drugih ukusa. Međutim, može se reći da su oni uglavnom mešavine ili uspešne kombinacije četiri osnovna modaliteta ukusa. Najzad, najkompleksnije svojstvo – tekstura/konzistencija prehrabnenih proizvoda – predstavlja kombinaciju fizičkih svojstava i svojstava registrovanih čulima dodira (uključujući kinesteziju i osećaj u ustima), vida i sluha.

Tabela 1: Numeričko-opisna skala senzornog vrednovanja gulaša i paprikaša

Ocena	Opšti izgled	Ukus	Gustoća	Mekoća mesa	Miris
1,0	Nezadovoljavajući	Veoma slaba	Veoma redak	Veoma tvrdo	Veoma slab
2,0	Slab	slaba	Veoma gust	tvrdi	Slab
3,0	Umereno slab	Umereno slaba	Umereno gust	Raskuvano	Umereno slab
4,0	Osrednji	Nedovoljna	Nedovoljno gust	Nedovoljno meko	Nedovoljan
5,0	Umereno dobar	Umerena	Umereno gust	Umereno meko	Umeren
6,0	Dobar	Izražena	Zadovoljavajuće gust	Meko	Izražen
7,0	Veoma dobar	Veoma izražena	Veoma prefinjene zadovoljavajuće gustine	Veoma meko	Veoma izražen

Najčešće se kod ove grupacije jela ocenjuje 5 svojstava i to opšti izgled ili dopadljivost, ukus, miris, gustoća i mekoća mesa. Raspon ocena je dogovoran. Ovde je on od 1-7. Važno je da se za svaku ocenu zna karakteristika ocenjivanog svojstva.

Opši izgled podrazumeva vizuelnu ocenu jela pri čemu se posmatra izgled, boja, površina i slično. Važno je da gulaši i paprikaši lepo igledaju. Da nemaju previše masnoće sa umerenom crvenom bojom i sačuvanom i ujednačenom strukturom mesa. Ukus mora da bude takav da se oseti izbalansiranost začina koji nesmiju dominirati nad mesom. Obično se prave greške pa se jela preterano zaljute ili se doda višak drugih začina kao što je lovorov list, ljuta ili slatka paprika. Prevelika količina crvenog luka daje gulašu ili paprikašu loš slakast ukus. Jelo je potrebno umereno posoliti. Potrefiti optimalnu gustoću je prava umetnost. Jelo treba da je tako guso da kad se kašikom proba na kašici ostaje blagi tanki film. Meso treba da je mekano ali neraskuvano. Veoma je važno da degustatori probaju vruće jelo jer se hlađenjem umanjuje ukus i miris jela.

IZBOR DEGUSTATORA

Ma koliko to izgledalo jednostavno ovaj deo posla je najvažnija faza u objektivnom ocenjivanju jela. Ocjenjivači moraju biti zdravi, da nepuše, nekonzumiraju alkohol, nisu namirisani, nesmeju pre ocenjivanja biti siti, nesmeju biti stari(starenjem čula otupe) i da poznaju svojstva ocenjivanog proizvoda. U komisije se neimenuju osobe iz reda takmičara ili organizacija iz kojih takmičari potiču. Komisija u jednom danu može oceniti do 25 jela. Kada je broj veći formiraju se dve ili više komisija. U prostoriji gde se jela ocenjuju nesme biti niko osim komisije i tehničkih lica. Svi uzorci se komisiji donose pod šifrom. Tokom ocenjivanja komisiji se mora obezbediti kockice hleba i voda radi eutralizacije ukusa nakon svakog uzorka. Bez priprema i savršene organizacije nema objektivnog ocenjivanja.

ODABIR, ПРЕГЛЕД, ČERUPANJE-DERANJE, RASECANJE I ČUVANJE MESA DIVLJAČI

U prethodnim brojevima je ukazano na značaj mesa divljači u ishrani. Istaknute su njegove veoma povoljne jestive i nutritivne osobine ali i ukazano na opasnosti koje, sobzirom na nehigijenske načine odstrela, iskrvarenja, deranja-čerupanja, evisceracije-vađenje utrobe, hlađenja i rasecanja, meso sa sobom nosi. Iz tih razloga će se u ovom broju, detaljnije obraditi pojedini posupci i operacije kao što je odabir mlađih životinja, veterinarski pregled, čerupanje-deranje, rasetaњe

Одабир младих животиња

Не треба посебно наглашавати да је месо младе дивљачи текše и укусније од старијег. Старост крупније дивљачи као што су јелен, срна и дивља свиња, није jednostavno утврдити. Starije jedinke imaju tamnije meso, grublju mišićnu strukturu i nešto tamniju boju masnog tkiva. Presecanjem mišića starijih животinja osetiće se otpor grublje strukture mesa. Kad se код зеца, повуће кожа иза увета она се нabora i kod mlađih zečeva odma vraća u prvobitno stanje a ako je зec star ona ostaje naborana duže vreme.

Код избора пернате дивљачи пажњу треба усмерити на изглед и боју ногу и кљуна. Млада дивљач, која се чешће припрема има кљун који је гладат и за нијансу руменије боје, док су ноге ситније и тање. Код старије дивљачи кљун је храпав, избледеле боје, а ноге јаке и жилаве. Количина паперја такође указује на младу дувљач. Чврсто, велико и формирало перје има старија перната дивљач.

Уколико глава није одстрањена и код длакаве и код пернате дивљачи треба обратити пажњу на очи, ако су бистре и стакласто сјајне, значи да је дивљач свежа.

Преглед меса дивљачи

Одстрељена дивљач мора се пријавити надлежном органу ради прегледа у року од 12 часова од момента одстрела. Код крупне дивљачи одмах након одстрела морају се извадити унутрашњи органи. Срце, плућа, јетра и бubrezi пакују се у пластичне кесе и означавају тако да се може утврдити њихова припадност трупу. Морају се чувати до завршетка прегледа. Скидање коже и расетање дивљачи није препоручљива на месту одстрела. После одстрањивања унутрашњих органа, на одстрељену дивљач ставља се етикета која садржи податке о месту и датуму одстрела.

При вађењу органа би било најбоље да је присутно стручно лице. При вађењу унутрашњих органа одстрељене дивљачи треба утврдити:

- да ли постоје промене које указују на постојање сумње или оболења од заразних болести које се преносе на људе или животиње;
- да ли се уочавају појаве болести или промене општег стања на основу којих би се месо дивљачи могло прогласити неупотребљивим за јавну потрошњу; и
- да ли постоје знаци који указују на то да су дивљачи даване материје фармаколошког дејства или да је дивљач узимала друге материје које могу да пређу у месо и због којих оно може бити хигијенски

неисправно за јавну потрошњу или да постоји оправдана сумња на присуство биолошких остатака или других отровних материја.

Труп одстрељене дивљачи мора се охладити до + 7° С и у року од 24 часа отпреми у објекат за обраду, у коме ће се прегледати, оценити и обележити. Ако спољашња температура не омогућава да сеовољно брзо постигне температура од + 7° С у дубини меса, месо треба, што је могуће пре, а најкасније 10 часова после одстрела, сместити у одговарајући уређај за хлађење.

Месо и органи дивљачи прегледају се визуелно, а ако је потребно скалпирају се и засецажу. Ако се на основу овог прегледа не може донети коначан суд о употребљивости могу се извршити одговарајућа лабораторијска испитивања. При прегледу меса и органа дивљачи треба утврдити:

- болести које се преносе на људе и животиње,
- малигне или мултипне отoke и мултипне апсцесе,
- распрострањеност паразита у супкутису или мускулатури,
- тровања,
- знакове природне смрти, клања или одстрела у агонији,
- повреде, крварења или отoke,
- знакове распадања, нарочито при касном налажењу одстрељене дивљачи или касно обављеној евисцерацији,
- одступања у погледу боје, мириза и укуса,
- одступања у конзистенцији, нарочито водњикавост и изузетна мршавост и
- запрљаност која се ни темељним исецањем не може отклонити.

Месо дивљих свиња, медведа и јазавца за које није то прописано правилником, мора се прегледати ради утврђивања да ли садржи ларве *Trichinella spiralis*. Месо дивљачи се оцењује као хигијенски исправно за јавну потрошњу, ако се не утврде промене које утичу на хигијенску исправност и ако свеже повреде настале одстрелом или локално ограничена промене не утичу на хигијенску исправност меса дивљачи за јавну потрошњу.

Месо дивљачи проглашава се хигијенски неисправним за јавну потрошњу:

- ако се утврди једна од поменутих, предходно наведених промена, које треба утврдити;
- ако месо потиче од дивљачи оболеле од туларемије, псеудотуберкулозе (ако промене нису ограничена само на поједине органе), стафиломикозе зечева, миксоматозе, салмонелозе или туберкулозе;
- ако месо дивљачи не одговара условима у погледу микробиолошке исправности којима морају одговарати животне намирнице у промету;
- ако месо и органи не одговарају условима у погледу количина пестицида и других отровних материја, хормона, антибиотика, и микотоксина који се могу налазити у животним намирницама;
- ако је утврђена контаминација радионуклеида изнад дозвољеног нивоа активности; и
- као и за све оно прописано шта је хигијенски неисправно за јавну потрошњу животиња за клање.

Месо дивљачи хигијенски неисправно за јавну потрошњу мора се одмах учинити нешкодљивим.

На месо заклане дивљачи које је оцењено као хигијенски исправно за јавну потрошњу ставља се жиг на унутрашњој страни оба бута. При обележавању трупова дивљачи масе веће од 60 килограма свака половина мора се обележити на спољашњој страни бута, као и слабинама, леђима, трбушном зиду, плећки и поребрици, а код трупова зечева и животиња приближно исте величине довољан је само један жиг који се ставља на леђа између плећки. Упаковано месо дивљачи може да се обележи етикетом са жигом на заштитном омотачу који је добро затворен или печатом на етикети која је чврсто повезана са заштитним омотачем или телом животиње, с тим да ознака буде добро видљива и да одговара наведеним условима.

Заштитни омотачи не смеју се поново употребљавати. Трупови дивљачи у кожи обележавају се жигом који се ставља на унутрашњу површину потрбушине са обе стране трупа или етикетом.

После завршеног прегледа, месо дивљачи које је хигијенски исправно за јавну потрошњу мора се хладити тако да се у дубини мишићног ткива постигне температура до + 7° C. Ако се месо дивљачи смрзва, мора се обезбедити температура од најмање – 12° C за замрзнуто месо, односно од најмање – 18° C за дубоко смрзнуто месо.

Хлађење, смрзвање, паковање и обележавање меса заклане пернате живине, примењује се и на хлађење, смрзвање, паковање и обележавање меса пернате дивљачи.

После прегледа трупа пернате дивљачи, јестиве делове и унутрашње органе треба охладити тако да се у дубини мишићног ткива трупа постигне температура до + 4° C, а јестивих делова и органа до + 3° C.

Ако се месо пернате дивљачи смрзва, мора се обезбедити температура од најмање -12° C за смрзнуто месо, односно од најмање – 18° C за дубоко смрзнуто месо. Једном одмрзнути трупови не смеју се поново смрзвати, осим ако су намењени за прераду.

Ако се трупови пернате дивљачи расецају и пакују то се чини у просторији чија температура износи до + 10° C. Делови расечених трупова морају се паковати непосредно после расецања и чувати у просторији у којој се обезбеђује да температура у дубини мишићног ткива износи до + 4° C. Расецање трупова мора се извршити најкасније 48 сати после смрти животиње.

Čerupanje pernate divljači

Након одстрела перната дивљач се неко време охлади, а затим се приступа процесу черупања. Добро је да се одмах након одстрела изваде унутрашњи органи, односно uroba. Вађење се врши кроз клоакулу, и тако се одстрањују органи који ако остану дуже у телу могу да почну трулiti, а затим и да загаде месо. За тај процес се користи poseban pribor, који може сваки ловац да носи са собом у лов. Месо се несме trpati и кесе или zatvorene posude, већ треба да буде добро проветрено и охлађено, да се не би покварило.

Черупање се врши без предходног парења (шурења). Само се чупају перја и то у оном правцу у ком су расла. Када се почупају сва велика пераја и остане оно мало и ситно (паперје), онда се помеша иста количина соли и брашна са мало воде и истрља тело дивљачи. То се ради да би се лакше скинуло сво перје

и да би кожа била чиста. У неким случајевима чак се и скида кожа са све перјем, то јест, дере, тако што се кожа засече са леђне стране и онда се само скине.

Драње ситне длакаве дивљачи

Код ситне длакаве дивљачи кожа се скида на следећи начин: труп дивљачи се веже за ноге и окачи, разреже се кожа између задњих ногу, заобилазећи анални отвор, до колених зглобова, око којих се потпуно одвоји кружним резом од меса. Затим се засече корен репа и кожа свуче са њега уз помоћ расцепљеног штапа или помоћу прстију, а потом се свлачи, постепено даље према глави, при чему је труп дивљачи окачен на извесној висини, да би се лакше манипулисало њиме. Овај начин драња се примењује код зеца, срне, дивокозе, муфлона и сличних животinja.

Драње крупне длакаве дивљачи

Код крупне длакаве дивљачи кожа се скида на следећи начин: одстрељена животиња се положи на леђа, па се на њеном трбуху направи најпре рез од средине доње вилице до аналног отвора, а затим попречним резовима на унутрашњим странама екстремитета до колених зглобова, на којима се кожа опсече. Затим се она гули са тела од резова бочно, са обе стране, све до потпуног одвајања од тела. При томе кожа чини подлогу и спречава да се месо запрља у додиру са тлом. Овај начин драња се примењује код: дивље свиње, јелена, срне, дивокозе...

Ако се дивљач дере непосредно након одстрела онда се унутрашњи органи ваде након драња, што је и боље јер је лакше за драње. Ако се дивљач не дере тако брзо, онда се одмах ваде унутрашњи органи. То се ради тако што се направи отвор на stomaku и кроз њега се изваде унутрашњи органи. Затим се обрише стомачна дупља и уз помоћ прућа рашири отвор како би се месо хладило (у случају да се не скида кожа и да остаје у целом комаду, где нема услова за хлађење на одговарајућој температури).

Ни месо длакаве дивљачи неваља загушивати, већ га треба хладити и обезбедити му циркулацију ваздуха.

Сви унутрашњи органи код дивљачи се у већини случајева бацају и неупотребљавају се, јер, најчешће nisu zdravstveno-bezbedni

Rasecanje pernate divljači

Труп пернате дивљачи се може расецати на: **половине, четвртине или основне делове.**

Расецање на половине се врши применом кичменог и грудног реза. Кичмени рез се пружа приближно по средишњој линији пршљенова све до последњег репног пршљена. Грудни рез се пружа по средини грудне кости.

Расецање на четвртине се врши применом слабинског раза. Половине се пресецају на пола применом слабинског реза који почиње у пределу спајања последњег леђног и првог слабинског пршљена, а пружа се под правим углом, у правцу доњег дела последњег ребра.

Расецање на основне делове – под основним деловима трупа пернате дивљачи подразумевају се: **груди, крила, батак са карабатком и леђа са тртицом.**

Груди се добијају применом ребарног реза, који почиње изнад врха хрскавичавог дела грудне кости и пружа се у пределу линије спајања кичмених и грудних ребара, у правцу раменог зглоба и завршава у пределу тог зглоба.

Крила се добијају применом раменог реза, који се пружа у пределу зглобних површина рамењаче и гавранове кости. Крила чине:

- **мали батак,**
- **средњи део крила и**
- **зavrшни део крила.**

Карабатак са батком се добија применом реза који почиње испред карабатака и пружа се у правцу тртичног зглоба. У пределу ацетабулума пресече се чврсто ткиво бутне, односно тртичне кости.

Леђа са задњицом добијају се одвајањем од трупа, крила и батака са карабатком. Леђа могу бити и са вратом.

Расецање основних делова на мање. Основни делови трупа пернате дивљачи, могу се расецати и на мање делове.

Половине груди добијају се када се груди расеку у две приближно једнаке половине, применом грудног реза.

Мали батак се добија лакатним резом, који се пружа у пределу зглобних површина предрамених костију, лакатне кости и шпица.

Завршни део крила чине врхови крила добијени одвајањем средњег дела крила са батком.

Карабатак се одваја од батака применом реза у пределу коленог зглоба.

Леђа се одвајају од задњице, односно тртице, слабинским резом.

Расецање длакаве дивљачи

Труп длакаве дивљачи се може расецати на половине и то приближно по средини кичмене мождине. Затим на четвртине, када се половине расеку између 12 и 13 кичменог пршљена и на делове, а то су:

Глава која се добија када се одвоји од врата између потиљне кости и првог вратног пршљена.

Врат који се добија одвајањем од главе и резом између последњег вратног и првог леђног пршљена.

Леђа која се добијају одвајањем од врата и ризом између 12 и 13 кичменог пршљена.

Слабина која се добија одвајањем између 12 и 13 пршљена и крсног пршљена.

Филе се одваја са унутрашње стране слабине од кичмене кости и од централне бутне кости.

Плећика која се одваја од трупа кружним резом по природним опнама.

Бут који се добија одвајањем од леђа, а кога чине фрикандо, шол, велика и мала ружа и рибић са коленицом.

Ребра која се од кичме одвајају паралелним резом поред кичменог стуба на коме остаје један део ребара.

Трбушина се одваја од бута по природној вези, од кичме паралелним резом, а од ребара поред последње ребарне кости.

Груди се одвајају попречним резом у правцу ребара, тако да на грудима остану само крајеви првих шест ребара.

Подлактица се одваја од плећке у лакатном зглобу.

Коленица се одваја од бута у коленом зглобу.

Складиштење и чување меса дивљачи

У промету се дивљач налази као:

- свежа, цела, у перју или кожи;
- расхлађена и складиштена при температури од + 3° C;
- замрзнута и складиштена на – 12° C; и
- суперзамрзнута и складиштена на температурата нижим од – 18° C.

По свом хемијском саставу, месо дивљачи представља повољну средину за развој микроорганизама.

Добијање меса дивљачи и његова прерада представљају специфичан процес, који се разликује од процеса производње и прераде меса домаћих животиња. У том процесу постоји више критичних тачака, у којима може доћи до микробиолошке контаминације.

У најзначајније критичне тачке спадају:

- околина у којој дивљач живи,
- врсте и начини исхране дивљачи,
- начин лова,
- брзина искрварења,
- евисцерација трупа,
- транспорт трупа од места одстрела до хладњаче,
- хлађење и даља прерада и
- хлађење или смрзавање меса.

Месо здраве дивљачи по правилу је стерилно, међутим, у појединим фазама обраде и прераде могућа је појава микроорганизама. Због тога је неопходно посветити максималну пажњу условима у којима се одвија искрварење и даља прерада. Након одстрела, евисцерације и искрварења, труп убијене животиње мора се у што краћем року охладити до температуре од 7° C (крупна дивљач), односно 4° C (ситна дивљач), у циљу спречавања развоја микроорганизама.

Микроорганизми, присутни у месу дивљачи, могу се поделити у следеће групе:

- индикатори фекалног загађења (колиформне бактерије и ентерококе);
- узрочници квара меса (представници породице *Micrococcaceae*, *Enterobacteriaceae*, *Pseudomonadaceae*, *Bacillaceae*, *Lactobacillaceae* и гљивица); и
- узрочници токсикоинфекција и интоксикација (*Salmonella*, *Staphylococcus aureus*, *Clostridium perfringens*, *C. Botulinum*, *Bacillus cereus*, *Escherichia coli*).

Квар меса дивљачи може настати као последица деловања различитих фактора, а као најзначајнији наводе се:

- неадекватна манипулација дивљачи након улова,
- неадекватан транспорт и

➤ оболење дивљачи.

Квар се може појавити на површини и у дубини меса.

Површински квар изазивају поједине бактерије врсте рода *Achromobacter*, *Aeromonas i Pseudomonas*, а манифестије се у виду слузавости, сивкастих наслага непријатног мириса или зеленкастих дисколорација, које се појављују пре свега, у везивном ткиву.

Дубински квар може настати услед болести животиње или нестручне манипулације уловљеном животињом. Узрочници таквог квара су анаеробне спорогене бактерије и лактобацили. Квар се огледа у појави места у мишићном ткиву која су омекшала, гњеџава су, обожена сивосмеђе или зеленкасто, уз појаву мириса на трулеж.

Код дивљих птица овај квар може се препознати по перју, које је на врату, грудима и око одстрелне ране, слепљено, по дисколорацији унутрашњих органа и појави мириса на трулеж.

Месо дивљачи здраве и стручно обрађене, може се чувати при температури хлађења (од 2 до 4° C) током различитог времена. Сматра се да се месо дивље свиње и срне, у наведеним условима, може складиштити до 5 недеља, зеца до 3 недеље, а птица до 4 недеље.

Стандардизовани рецепт за гулаш од јelenског меса са сувим шљивама

„Гулаш од јelenског меса са сувим шљивама“						
Група јела: Готово јело				Број порција: 4		
Време припреме: 30 минута		Време т.о. обраде: 90 минута		Захтевност припреме:		Пансион
Ред бр.	Потребне намирнице	Јед. мере	Брут стањ	Отпад %	Колич. нето	Гулаш од јelenског меса са сувим шљивама
1.	Јelenско месо	g	680	11,77%	600	
2.	Кисела павлака	ml	200	/	200	
3.	Вода	ml	500	/	500	
4.	Бибер	g	5	/	5	
5.	Со	g	5	/	5	
6.	Уље	ml	50	/	50	
7.	Сува сланина	g	45	11,12%	40	
8.	Црни лук	g	310	19,36%	250	
9.	Суве шљиве	g	200	/	200	
10.	Клека	зрна	10	/	10	
11.	Пимент	зрна	4	/	4	
12.	Ловор	лист	2	/	2	
13.	Црно вино	ml	200	/	200	
14.	Слатка павлака	ml	100	/	100	
ПРИПРЕМА		ТОПЛОТНА ОБРАДА			ТЕМПЕРАТУРА t/°C	

НАПОМЕНА:
Исечено месо пре припреме можете ставити у расол или једноставно у црвено вино.

<p>-У вино ставите ловоров лист, пимент и гънчечену клеку. Том мешавином прелијте суве шљиве без кошница и оставите око пола сата да омекшају.</p> <p>-Месо исечите на мање комаде.</p> <p>-Црни лук и сланину ситно исечкајте.</p>	<p>-Исечено месо пропржити на загрејаном уљу.</p> <p>-Када се месо добро запече са свих страна, додати ситно сечен црни лук и сланину, па све заједно још мало пропржити.</p> <p>-Посолити, побиберити и покрти, па динстажте са повременим додавањем топле воде или супе.</p> <p>-Када месо омекша око 50%, додати суве шљиве и око 100ml вина у коме су се шљиве омекшавале. Потом даље динстати док месо потпуно не омекша.</p> <p>-Пред сам крај додати киселу и слатку павлаку и само на кратко прокувати.</p>	<p>-Температура приликом пржења је 190° С.</p> <p>-Температура динстања је 170° С.</p> <p>-Температура кувања је 90° С.</p>
Нето по порцији : 180 g		Ev - по порцији: Kcal = 507 KJ = 2119

Стандардизовани рецепт за печеног фазана

„ Печени фазан “						ГЈ - МД 2
Група јела: Печење			Број порција: 5			
Време припреме: 30 мин.		Време т.о. обраде: 90 мин.		Захтевност припреме:		Пансион
Ред бр.	Потребне намирнице		Јед. мере	Брут стањ	Отпад %	Колич. нето
1.	Фазан		kg	1,7	11,77%	1,5
2.	Сува сланина		g	120	16,67%	100
3.	Путер		g	40	/	40
4.	Бело вино		ml	250	/	250
5.	Кисела павлака		ml	200	/	200
6.	Со		g	3	/	3

<p>-Фазана очистити и опрати и са спољне стране посолити.</p> <p>-Сланину исечите на дугачке танке шнитове и њима обложити фазана са свих страна (ако је потребно причврстите чачкалицом).</p>	<p>-Припремљеног фазана ставити на отопљени путер у плех.</p> <p>-Печите око 75 минута, а за време печенja наливajте вином.</p> <p>-Када фазан омекша и добије лепу златножуту боју премажите га киселом павлаком и поново вратите на кратко у релну да се запече.</p>	<p>-Температура топљења путера 60° С.</p> <p>-Температура печенja је 180° С.</p>
Нето по порцији : 280 g		
Величина инвентара: - Сервирање за 1 особу на керамичком тањиру. -Сервирање за више особа у ватросталној чинији.		Ev - по порцији: Kcal = 1060 KJ = 4431

OPASNOSTI VEZANE ZA OČUVANJE KVALITETA I ISPRAVNOSTI MESA DIVLJAČI

Meso divljači, sa nutritivnog odnosno prehrambeno dijetetskog aspekta se stavlja ispred mesa sličnih domaćih životinja. Međutim sa aspekta rizika i opasnosti po zdravlje ljudi meso divljači je daleko rizičnije, što zahteva veliki oprez. Posebno je opasno u letnjim mesecima u jeku lovne sezone. U ovom tekstu će se ukazati na opasnosti koje vrebaju i usmeriti lovce kako bi loše posledice po mesu divljači i zdravlje ljudi, predupredili.

Postupci dobijanja mesa od domaćih životinja je u mnogome različito od postupaka kojim se dolazi do mesa divljači. Pitome životinje se kolju a divljač se odstreljuje. Za života, pitome životinje su podvrgнуте zdravstveno kontrolisanoj ishrani, kontroli zdravlja tokom uzgoja, pregledu pre klanja, omamljivanju, klanju, iskrvarenju, vađenju utrobe (evisceraciji), deranju ili skidanju dlaka i perja, rasecanju, konfekcioniranju, zrenju, hlađenju i zamrzavanju. Celokupan proces se odvija pod strogo kontrolisanim veterinarsko sanitarnim uslovima u registrovanim, uređenim, tehničko-tehnološki i kadrovski opremljenim klanicama uz upotrebu velike količine ispravne vode.

Divljač je u polju ili šumi, nekolje se, već se odstreljuje, lovi se na razne načine, iskrvarenje je, često neadekvatno i nepotpuno, mesta pogotka su na različitim regijama trupa. Pogodak često raznese utrobu. Ranjena divljač se pronađe nakon nekoliko sati a često i duže. Vađenje utrobe i deranje obavlja lovac na mestu odstrela, bez minimalnih uslova lične i radne higijene. Transport mesa divljači se najčešće neadekvatno obavlja, putničkim ili nekim drugim automobilom. Do hlađenja prođe i po nekoliko sati, jer su lovišta udaljena. Samo čitanje ovog što je napisano treba da zabrine svakog ozbiljnog lovca i da ga potseti na veliki oprez. Oprez koji je potreban i zimi, u proleće, jesen a posebno u vrelim danima leti.

Pripremite se za lov da bi očuvali ispravnost i kvalitet mesa

Svaki lovac se priprema za lov ali se često zaborave neke sitnice koje su neophodne za očuvanje mesa. Svak sa sobom obično nosi dobro naoštren i prikladan nož koji služi za klanje, iskrvarenje, deranje i rasecanje mesa. Podrazumeva se da je pripremljena adekvatna puška sa municijom prikladnom za lov

ciljane divljači. Nedekvatna punjenja, bilo da su jača ili slabija, nanose veliku štetu mesu. Obezbedite čuturicu sa vodom koja će dobro doći za nužno pranje noža i ruku. Obave Ako je moguće, po ovim vrućinama ponesite u izolacionim sanducima leda, nek se nađe u gepeku. Potrebne su vam i lagane, veoma jeftine PVC rukavice, kod deranja i rasecanja mesa. Nekrećite u lov bez platnenog čaršafa ili jutane vreće, kako bi prekrili trup divljači pri transporu. Imajte i kanap, možda vam zatreba.

Izbor načina lova je značajan za očuvanje mesa

Divljač se lovi pogonom, šuljanjem ili sa izgađenih i uređenih čeka. Lov pogonom je loš način lova sa aspekta očuvanja kvaliteta i ispravnosti mesa. Zašto? Kada se domaće životinje kolju, zakonom je propisano da se one, u stočnom depou klanice, moraju odmoriti 24 sata. Sve žive životinje imaju oko 1% glikogena u mišićima. Divljač ga ima nešto malo više. To je šećer neophodan za kretanje i ako se zakolje iznurena životinja količina glikogena će biti smanjena što je loše za kvalitet mesa. U usmrćenoj životinji se glikogen pretvara (kao svaki šećer) u mlečnu kiselinu. A kiselina kao svaka kiselina, konzerviše i čuva održivost mesa. Zato se domaće životinje moraju odmoriti u stočnom depou i povratiti utrošeni glikogen a divlje životinje upucati u momentu kada nisu iznurenne. A one nisu iznurenne ako se lovi sa čeka. Tada se životinje normalno kreću, ne jure, ne trče i ono što je najvažnije nedozivljavaju stres, pri kom se troši najveća količina glikogena. Lovom pogonom se dešava sve suprotno, divljač juri, pod stresom je. Pri čemu je u mesu kod odsreljene životinje ostalo veoma malo glikogena. Takvo meso je, zbog malog sadržaja mlečne kiseline, podložno brzom kvaru. Njega je najbolje odma upotrebljavati za gotova ili druga jela koja se podvrgavaju dužem topotnom tretmanu kao što je kuvanje u vodi i dinstanje. Od ovakvog mesa nije poželjno praviti kobasice i suhomesne proizvode jer se oni dime i suše na temperaturama do 20°C. Dakle najpogodniji način lova, sa aspekta očuvanja ispravnosti i kvaliteta mesa je lov sa čeka a potom lov šuljanjem.

Značaj mesta pogotka za očuvanje ispravnosti mesa

Mladi i neiskusni lovci često prave greške, nevodeći dovoljno računa, gde će pogoditi životinju. Strast ih poneće i samo misle na trofej, zanemarujući vrednost mesa, posebno visoke divljači. Pogodak treba da bude siguran i u mesto trupa koji omogućuje trenutnu smrt. Time se sprečava stres a iskrvarenje se obavlja brzo ali i druge operacije kao što je vađenje utrobe, deranje i slično. Najbolji je pogodak u vrat. Pri njemu se najmanje oštećeće meso a životinja na mestu pada. Nije loš pogodak i u plećku jer se smrt doživljava trenutno ali se oštećuju, u pravilu, obe plećke, koje predstavljaju mesnate delove trupa. Najlošije mesto pogotka je stomak životinje. Pri tome se crevni sadržaroj izliva i konaminira velikim brojem mikroorganizama. Životinja nedoživljava trenutnu smrt već se izgubi u šumi ili polju. Ona pri tome preživljava veliki stres, iznuruje se, pri čemu nestaju i poslednje količine glikogena. Srce intenzivno radi i putem krvi raznosi mikroorganizme razorene utrobe u mišićno tkivo i tako upotpuni kontaminira meso. Potraga za životinjom traje nekoliko sati a ponekad se pronađe sutradan ili nakon nekoliko dana. Upotreba ovako dobijenog mesa je krajnje rizična. Pogodak u butove životinje predstavlja loše postupanje lovaca. Oštećeće se najvredniji delovi mesa a životinja nedoživi trenutnu smrt te daleko odnese. Pri tome nastaju posledice slične pogotku u stomak.

Životinju koja je doživela smrt treba preklati oštrim nožem kako bi došlo do potpunog iskrvarenja. Zadržavanje krvi u mesu povećava opasnost za razvoj bakterija, zbog njene lake kvarljivosti. Ali ostaci krvi veoma ružno deluju u komadima mesa.

Ostali postupci važni za očuvanje mesa

Deranje je značajna operacija u očuvanju ispravnosti mesa iz razloga što se ono obavlja u nehigijenskim uslovima sa nehigijenskim rukama i alatom. To je posebno rizično jer koža i dlaka životinja ima ogroman broj mikroorganizama koji se deranjem u nehigijenskim uslovima raznose po mesu. Zbog toga je najpametnije iskrvariti životinju, izvaditi joj utrobu, nikako je prati već izbrisati unutrašnjost sa papirnim ubrusima a trup raširiti drvenim štapićima. Pranjem bi povećali vlažnost unurašnjosti i omogućili brži razvoj bakterija. Papirnim ubrusima bi izbrisali unutrašnjost trupa i time eliminisali ostake telesne tekućine i krvi te tako smanjili vlažnost čime bi se usporio rast mikroba. Rasecanjem grudne kosti i širenjem uz pomoć drvenih štapića omogućava se cirkulacija svežeg vazduha i provetrvanje, što takođe usporava rast bakterija. Zbog toga se nepreporučuje deranje životinje na licu mesta već u boljim higijenskim uslovima (u kući ili hladnjaci).

Posebna pažnja se posvećuje transportu trupa. Ako smo u vozilu poneli led u prenosivom hladnjaku, onda ćemo u trup ubaciti kesu sa ledom a trup umotati u jutano ili drugo platno i nikako stavljati u zatvoren gepek već u otvoren gepek ili prikolicu. Posebno je opasno toplo meso seći u komade te slagati jedno na drugo i sve to trpati u plastični džak, što je praksa mnogih lovaca. Tada je razvoj bakerija intenzivan a započeće i postupak smrdljivog zrenja, koji predstavlja poznat kvar toplog mesa. Najbolje je meso pod kožom hladiti u hladnjačama 2 dana a nakon toga derati i seći na manje komade i zamrzavati. U kućnim uslovima nema hladnjače već se deranje obavlja odmah po dopremi lovine, iseći na manje komade hladiti ih u frižideru 2 dana i potom zamrzavati.

Soljenje, salamurenje, dimljenje i sušenje mesa divljači

Meso krupne divljači, posebno u jesenjem i zimskom periodu, se suši i predstavlja pravi delikates, bilo da se radi o kobasicarskim ili suhomesnatim proizvodima.. Međutim ove operacije sa sobom nose određene rizike. Prvi rizik je vezan za prisustvo trihinele u mesu što uslovjava obavezan trihinoskopski pregled. Parazit trihinela uspešno preživljava visoke koncentracije soli i temperature sušenja. Da bi u tom poslu bili sigurni preporučljivo je meso iseći na poželjne komade, zamrznuti i držati u zamrzivaču oko 15 dana. Temperature zamrzavanja uništavaju ovaj parazit. Ovo je nepotrebno raditi ukoliko je obavljen trihinoskopski pregled. Nakon odmrzavanja se pristupa postupcima pripreme kobasica ili komada mesa za sušenje. Postoje mnoge tradicionalne recepture za izradu ovih proizvoda. Ovde će se napraviti osvrt na salamurenje, dimljenje i sušenje suhomesnatih proizvoda. Suvo salamurenje se obavlja sa 2-3% kuhinjske soli, pri čemu se u komade utrlja so i odlaže u pogodnu posudu. Dužina držanja u soli zavisi od deblijine komada mesa. Ako se radi o oblikovanim mišićima onda oni u soli netreba da stoje duže od 5 dana. A ako su u pitanju butovi krupnih životinja onda je to i do 30 dana. Važno je napomenuti da temperature prostorije u kojoj se vrši salamurenja netrebaju preći 10 stepeni celzijusa. Usalamurenje se pre dimljenja rasoljava na način da se vrši pranje u većoj količini vode ili čak da komadi odstoje 24 časa u vodi a potom isperu. Skreće se pažnja da na dimljenje idu oprani komadi mesa koji su prethodno dobro oceđeni. Ukoliko to nije učinjeno na površinu komada će se hvatati čestice dima što će stvoriti nepoželjnu tamnu boju proizvoda ali i stvoriti potencijalnu opasnost od unošenja u organizam dimnih čestica za koje postoje dokazi da su kancerogene. Naravno to će biti opasnot po ljudski organizam ako se svakodnevno konzumira dimljena hrana a sa mesom divljači to svakako nije slučaj. Ono se konzumira u retkim prilikama.. Dimljenje mesa se obavlja svega 2-3 puta od unošenja do iznošenja iz pušnice i to na hladno. loženjem tvrdog bukovog drveta ili piljevine.Odimljeno meso se iznosi na tamna prozračna mesta, gde postoji blaga cirkulacija suvog zraka, pri čemu se lagano suši.

Opasnosti koje sa sobom nose dimljeni proizvodi nisu ništa veće od onih koje poseduje pržena a i pečena hrana. Tajna je samo u umerenosti i raznovrsnosti.

VOJVODANSKI
LOVAČKI
GLASNIK

BROJ 2
jun/jul 2012

LSV ČLAN CIC-A

ISSN 2217-9402

GLASILO LOVAČKOG SAVEZA VOJVODINE www.lovackisavezvojvodine.com

LETNJA LOVNA SEZONA

**PREPELICA I GRLICA,
GRIVNAŠ I GUGUTKA**

IZDVAJAMO IZ PONUDE

OPTIČKI NIŠAN ZEISS VICTORY HT
M 3-12x56T HT RET 60

231.770 Din.

OPTIČKI NIŠAN MEOPRO 3-9x42

40.590 Din.

STEYR MANNLICHER CLASSIC 30-06

STEYR
MANNLICHER
COUNT ON IT

208.890 Din.

Bačka Topola, Glavna 15, 024/712-052,
Subotica, Matije Korvina 17, 024/557-410,
Bečeј, Glavna 2, 021/6-913-064,
Zrenjanin, Ruže Šulman bb, 023/528-269,
Sr. Mitrovica, Žitna pijaca 10, 022/617-497,
Beograd, Zagrebačka 8, 011/2-621-432,

GLINENI GOLUBOVI NASTA Q-LINE + 200

9,00 Din./kom

GLASILO LOVAČKOG SAVEZA VOJVODINE www.lovackisavezvojvodine.com

Glasilo Lovačkog saveza Vojvodine, za informisanje, struku i edukaciju

Osnivač i izdavač:

Lovački savez Vojvodine
21000 Novi Sad,
Jovana Đorđevića 4
Telefon: +381(0)21 457 023, 456 529
E-pošta: hunterns@eunet.rs
www.lovackisavezvojvodine.com

Za izdavača:

Milan Pažin - predsednik
Lovačkog saveza Vojvodine

Uredilački odbor:

Dimitrije Mića Bošković - predsednik,
Ratko Kušić, Ivan Stančić, Boris Bajić i
Jaroslav Pap - urednik fotografije

Producija i realizacija:

Izdavačko preduzeće
Mont - Press doo, Novi Sad

Glavni i odgovorni urednik:

Stanko Popović
vojvodjanskilovacki@gmail.com

Redakcija

U ovom broju pišu:

Milan Pažin, Dr Zlatko Spasić, Prof. Dr Zoran Ristić, Milutin Kovačević, Dr.vet.med. Zoran Lolić, DrSci. vet. med. Ivan B. Stančić, Dimitrije Mića Bošković, Mr Dejan Beuković, Prof. dr Miloš Beuković, Prof. dr Zoran Popović, redovni profesor, Prof. dr Nenad Đorđević, Prof. dr Dragana Tešanović, Mr Bojana Kalenjuk, Mr Snejana Gagić, Dr sc. Aleksandar Potkonjak, Momirka, Babac Grulević, Milovan Stajić, Dejan Milkov, Dragan Kurjački, Blagoje Mirkov, Radivoj Radivojević i Lazar Laušev

Fotografija na naslovnoj strani:

Jaroslav Pap

Tehnički urednik:

Dragan Grcić

Štampa:

Štamparija „Color print“
Novi Sad

Tiraž: 18.000

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
639.1

VOJVODANSKI lovački glasnik : glasilo Lovačkog saveza Vojvodine, za informisanje, struku i edukaciju / glavni i odgovorni urednik Stanko Popović. - 2012, br. 1 (apr./maj) - Novi Sad : Lovački savez Vojvodine, 2012-. - Ilustr. ; 30 cm Dvomesечно ISSN 2217-9402 COBISS. SR-ID 272044039

JAKA KUĆA

Dragi naši lovci,

Stara mudrost kaže da ono što se od kuće poneće i nauči, čoveka prati celog veka, a to su me od malena učili. A kuću, zvali je dom i porodica, posao gde hleb stičemo, ili društvo zajedničkih prijatelja po istom, ili velika zajednica zaljubljenika u hobiju imena - lov, oni sa takvim vaspitanjem i saznanjem, zaista gledaju kao kuću koja ima sigurne temelje, prostor za lepo življenje i naravno čvrst krov. Tako i mi gledamo ovu našu veliku kuću lovačku, koju su zidali decenijama preci, a brojni neimari u nju ugradili jake i čvrste temelje - da svima bude udobno, da se u njoj porodica oseća sigurno, a gost ima gde primiti i ugostiti. O imetu i gostoprimstvu i domaćinima lepu priču širiti.

U kući je uvek bila glava i domaćin, najstariji i prvi među jednakima, koji se bira po delima, a ne nasledno. Koji o svoj čeljadi od najmanjeg do najvećeg, najmlađeg i najstarijeg, snažnog i onemoćalog - jednako brine i računa. Kuća traži domaćina, što narod veli, i slugu, koji neće porodični imetak raskučiti, što mu se dalo i može mu se, što će prihvati pod krov članove velike porodice koji su ostali bez svoje kuće, svoju braću pogorelce, što neće zatvoriti vrata braći koja mu uputno kažu da ako loše seje, još gore će požnjeti, da valja prištedeti jer idu mršavi dani. Znano je da se u svakoj čestitoj kući zna reda i poredka, da može da se ukori sin razmetni i raskučnik, da deobe nisu nikome i nikada dobra donele. Da domaćin ne može sklanjati zajednički imetak u slamaricu i krišom krunti sa porodičnim miljenikom i poslušnikom. Da ne može uveče pred čeljadima jedno zboriti, a sutra naopako činjeti. Inače jede kuća na doboš, propade krov, oburavaše se čvrsti temelji predaka.

Ove reči imaju svoju evanđeljsku potku u hiljadugodišnjoj priči: "Svaki dakle, koji sluša ove moje reči i izvršuje ih, kazaće da je kao mudar čovek koji sazida kuću svoju na kamenu: I udari dažd, i dodoše vode, i dunuše vetrovi, i napadoše na kuću onu, i ne pade; jer beše utvrđena na kamenu. A svaki koji sluša ove moje reči a ne izvršuje ih, on će biti kao čovek lud, koji sazida kuću svoju na pesku:

I udari dažd, i dodoše vode, i dunuše vetrovi, i udariše u kuću onu, i pade, i raspade se strašno."

E ovako gledam, dragi naši lovci i ovu našu kuću lovačku u Srbiji, vas našu mnogoljedu porodicu, koju, sa sigurnošću tvrdim, ćemo očuvati, obnoviti i okrepiti. Jer narod veli da je jače selo od pustih svatova. A sa ljudima koji streme drugaćijim ciljevima ne mogu se praviti zajednički planovi. I tu boljtitka nema. Braća se i tuže i sude, i to je za ljude, a ako su štetovali i presuduje.

Na nama svima je da očuvamo ovu našu kuću lovačku, od temelja do krova.
Dobar nam pogled i jaka kuća lovačka!

Vaš Milan Pažin

UMESTO SADRŽAJA

OTETI PROSTOR

Uobičajeno je da na ovom mestu glasila objavljaju sadržaj onoga što sledi. Mimo volje, a nevoljom, mi vam na narednim stranicama predložavamo nemila zbivanja koja potresaju našu lovačku organizaciju i pomučene odnose u lovačkim savezima, uz pokušaj da iz svih zbivanja izvučete suštinu, ono za šta se zalaže većina naših lovaca. Njome se članovima žele pružiti prva neposredna saznanja o događajima koji prerastaju granice nesuglasica oko pojedinih pitanja i ozbiljno prete da razore Lovački savez i zajedništvo lovaca Srbije.

Da umesto priče o straćenim i pročeradnim parama, milionima (puno je i cifara koje to potkrepljuju), javašluku i nemaru, danima i mesecima sastančenja, optužbama i svemu što je «otelo prostor» u vašem Vojvođanskom lovačkom glasniku, imamo više priče o domaćinskom i odgovornom radu u lovištima, pa i o milionima koji su pristigli od lovног turizma, novim vetrovima u organizovanju i edukaciji poslenika u lovstvu, mlađih koji ulaze u ovaj svet, valjanih primera pregašta udrženja i pojedinaca...

Ima dosta i toga, jer se na ovim širinama radi i radi, a ima i uputnih saveta i poruka naučnika i stručnjaka, znalaca u ovoj oblasti koji upućuju mlađe i početnike, podsećaju iskusne, a i one koji su zaboravili, šta valja činiti u sezoni koja je pred nama da se pomogne prirodi i svetu u njoj. Da pomognemo sebi i svojima, a sve u želji da budući brojevi «Vojvođanskog lovačkog glasnika» od korica do korica - budu samo takvi.

Vaša Redakcija

LSV februara 2012. godine utvrdila visinu članškog doprinosa u kome je sadržan iznos od 200.000 dinara po lovcu za finansiranje LSS. Do danas su lovačka udruženja iz Vojvodine uplatila članarinu za oko 15.000 članova. Uplata dela članskog doprinosa za LSS nije izvršena jer skupština LSS (iz navedenih razloga) nije donela odluku o visini članskog doprinosa za 2012. godinu, čemu je trebalo da prethodi promena Statuta. Napominjem da je LSS svake godine istavljao fakturu na utvrđeni iznos članarine što ove godine nije učinjeno upravo zbog nepostojanja skupštinske Odluke. Na kraju ističem, da je vrhunac držkosti i samovolje Odluka predsednika LSS da iz članstva isključi i sva Lovačka udruženja sa teritorije Kosova i Metohije i pored skupštinske Odluke da LS KiM ostaje celokupna članarina.

Marko Tica, predsednik Skupštine LSS je procitao pismo predsednika LSS prof. dr Zorana Popovića, koji se zbog, kako je naveđeno objektivnih razloga nije odazvao pozivu za ovaj skup, gde je pored ostalog rečeno da je u jednom broju lovačkih udruženja prestalo članstvo zbog neispunjena obaveze uplate članarine u statutarnom roku.

Nakon pročitanog pisma predsednika LSS usledila je diskusija više delegata.

Zajedničko svim delegatima koji su učestvovali u raspravi je da treba da postoji jedinstven lovački savez koji će zastupati lovce pred državom, da se uplati akontacija članarine kako bi predsednik LSS povukao svoju odluku o prestanku članstva u LSS.

Predsednik skupštine Ferenc Irmenji predložio je komisiju koja je sačinila sledeće zaključke skupštine:

Na osnovu člana 39. Statuta Lovačkog saveza Vojvodine, razmatrajući odluku Predsednika Lovačkog saveza Srbije od 4.juna 2012. godine kojom se iz članstva u Lovačkom Savezu Srbije isključuju sva udruženja sa područja Vojvodine, Skupština Lovačkog saveza Vojvodine na svojoj vanrednoj sednici koja je održana u Futogu 15.juna 2012. godine donešla je sledeću Odluku:

1. Skupština Lovačkog saveza Vojvodine ne prihvata odluku predsednika Lovačkog saveza Srbije o isključenju članova iz Vojvodine.

2. Lovački savez Vojvodine ostaje i dalje kod svog određenja za članstvo u Lovačkom savezu Srbije kao organizacija svih lovaca u Republici Srbiji, bez obzira na odluke o isključenjima koje je doneo predsednik Lovačkog saveza Srbije prekorakači svoja ovlašćenja i kršeći statut saveza.

3. Protiv donetih odluka predsednika Lovačkog saveza Srbije podneće se tužba ukoliko se ne povuku odluke.

4. Lovački savez Vojvodine će nastaviti da svoj rad uskladiju sa promenama u lovstvu

i potrebama i mogućnostima lovaca u sadašnjem vremenu.

5.U Lovačkom savezu Srbije ovaj savez nastaviće da traži da se sprovedu iste takve promene u interesu lovaca i lovačkih udruženja.

6.Greške i propusti u radu koji se čine u Lovačkom savezu Srbije, kao i nezadovoljstvo članstva zbog odsustva promene, ne mogu se rešavati isključenjem članova. Lovački savez Srbije još nemam utvrđenju članarinu za lovnu 2012/2013. godinu jer njegova Skupština, kao jedini statutom ovlašćeni organ, o tome još nije donela odluku. Lovački savez Vojvodine i njegovi članovi izvršile odluku skupštine o članarini Lovačkog saveza Srbije kada ona bude doneta, u iznosu i na način kako to bude odredila skupština.

7.Niko ne može da bude isključen iz Lovačkog saveza Srbije bez odluke njegove skupštine, koja je jedina za to ovlašćena po statutu.

8.Odlukom o isključenju kojom su obuhvaćena i udruženja iz drugih delova Srbije, pod izgovorom neplaćene članarine uklanaju se neistomišljenici koji se protive da se i dalje radi po starom, osudjuju vodjenje politike saveza u lovstvu protivno interesima članstva i traže njegovo reformisanje u skladu sa potrebama i mogućnostima lovaca.

Isključenja su delo pojedinaca u savezu koji time sprečavaju promene i brane svoje pozicije, kao i svoj nepriskosoveni uticaj na korišćenje sredstava i politiku saveza u lovstvu.

Lovački savez Vojvodine osuđuje ovo delovanje i odluku predsednika kojima se razbijaju Lovački savez Srbije i dovodi u pitanje njegov opstanak.

9.Lovački savez Vojvodine traži da se hitno sazove vanredna Skupština, kao i vanredne sednice Upravnog i Nadzornog odbora Lovačkog saveza Srbije, na kojim će se odlučiti o preduzimanju mera protiv počinilaca.

10.Da se u ponedeljak 18. 6.2012. godine između dve sednice Upravnog odbora Milan Pažin, predsednik LSS je upoznao prisutne o sledećim brojnim aktivnostima. Kao prvo, Lovački savez Vojvodine primljen u članstvo CIC-a.

Predstavnici Saveza prisustvovali skupština lovačkih udruženja Kovin, Pančevo, Nadalj, Krčedin, Padej, Kovačica, Banatsko Aranđelovo, Bačka Topola, Kikinda, Ada, Novi Sad (Neoplanta), I sednici upravnog odbora LU Novi Sad

Završeno je obeležavanje granica lovišta, kao i predlozi za ustanovljavanje lovišta.

Održani su sastanci sa lovačkim udruženjima u vezi pripreme dokumentacije za konkursiranje za dodelu lovišta i pružena stručna pomoć oko toga i organizovan je potpisivanje ugovora između Pokrajinskog sekretarijata i lovačkih udruženja

Obavljeni su pripremi za izlazak prvog broja glasila Lovačkog saveza Vojvodine. Urađeni su godišnji planovi gazdovanja lovištem za većinu korisnika lovišta (lovačka udruženja, ribnjaci). Organizovan je lov za turiste na sređaća preko "Vojvođanskog lovca". Održane su

su članovi ostvarivali svoja prava u organima i telima Lovačkog saveza Srbije kao članovi ranijih Lovačkih udruženja podnese zahtev skupštini Lovačkog saveza Srbije da ih primi odnosno verifikuje kao članove Lovačkog saveza Srbije sa svim pravima i obavezama, a u skladu sa članom 12. statuta Lovačkog saveza Vojvodine.

SEDNICA UPRAVNOG ODBORA LSV, 18. JUN, VRŠAC

OBILJE AKTIVNOSTI NA TERENU

Na ovoj sednici, pored ostalog razmatrana je situacija posle skupštine LSV u Futogu i data informacija o aktivnostima između dve sednici.

Dr. Miloš Beuković, zamenik predsednika LSV je izvestio članove da je po nalogu skupštine LSV uplaćena akontacija članarine za LSS u visini od 900.000 dinara.Takođe je izneo informaciju da ima saznanje da je Marko Tica sazvao skupštinu LSS za 30.6.2012. godine i dana nju nećemo biti pozvani.

Dušan Govorčin je rekao da je začuđen sam lošom komunikacijom između dva saveza, da mi nemamo dijalog između LSS i LSV. Što se tiče smene Marka Tice njega jedino može razrešiti organ koji ga je biraо a to je skupština LSS.

Slobodan Grdinjić je istakao: Što se tiče Marka Tice, jedino oponoz može po da se uradi i po statute LSS. Što se tiče članarine LSS nema odluke. Mi nismo platili članarinu zato što skupština LSS nije donela odluku o visini članarine. Za to smo radili nemamo pravnu ovlast, oni su rešili da sve neistomišljenike isteraju. Jedini pravni izlaz je tužba.

Milan Pažin, predsednik LSV je rekao: Komunikacija je bila svakodnevna, članovi UO i NO LSV su činili mnogo kompromisa, pa i na štetu LSV. Kad smo mislili da smo postigli dogovor i da je sve završeno onda je to sve obustavljeno. Treba da sastavimo tužbu koju ćemo proslediti svim LU sa teritorije Vojvodine u slučaju da predsednik LSS ne povuče svoju odluku. Predlažem da u ime saveza oda naša delegacija u sastavu Miloš Beuković, Ferenc Irmenji, predsednik skupštine LSV i ja odemod kod predsednika LSS da mu predamo zaključke naše skupštine LSV.

Ovaj predlog je usvojen jednoglasno. O radu između dve sednici Upravnog odbora Milan Pažin, predsednik LSS je upoznao prisutne o sledećim brojnim aktivnostima. Kao prvo, Lovački savez Vojvodine primljen u članstvo CIC-a.

Zbog svega napred iznetog i ozbilnosti situacije nastale dešavanjima u LSS neophodno je održati vanrednu sednicu skupštine LSV.

Takođe, jednoglasno je usvojena informacija Dušana Kunovca iz Pokrajinskog sekretarijata za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu o neophodnosti što skorije vreme preduzimanja aktivnosti u cilju obezbeđivanja uslova za početak rada na izradi lovnih osnova korisnicima lovišta.

U tom cilju LSV će organizovati regionalne sastanke sa svim lovačkim udruženjima gde će biti pozvani predsednici LU i upravnici (stručna lica) lovišta kako bi se dogovorili o merama i aktivnostima koje treba preduzeti za realizaciju Zakona o divljači i lovstvu i podzakonskih akata (pravilnika).

Upravni odbor je zaključio da se ostale tačke dnevnog reda ne razmatraju već se odluža za narednu sednicu.

sednica komisije za gajenje, zaštitu divljači i naučno-istraživački rad, komisije za informisanje, komisije za lovački podmladak, komisije za pravna i organizaciona pitanja, komisije za odlikovanja.

Posećen sajam u Kragujevcu, a održan je i sastanak sa predstavnicima Ministarstva i Pokrajinskog sekretarijata u vezi dogovora oko izrade lovnih osnova. Takođe održano je predavanje u Šumarskoj školi u Sremskoj Mitrovici.

Usvojen je predlog da se Šumarskoj školi dodeli pomoć za kupovinu lap topa i projektor-a u vrednosti do 85.000 dinara.

UO je doneo odluku o visini troškova za polaganje lovačkog ispita, u ukupnom iznosu od 1 100 dinara po kandidatu.

SEDNICA UPRAVNOG ODBORA LSV, 12. JUL, FUTOG

HOĆEMO SAMO REFORME

Naš Savez stoji i dalje pri opredeljenju da LSV i lovačka udruženja iz Vojvodine treba da budu članovi LSS

Na sednici koja je održana u Futogu 12. jula, prisustvovalo je rukovodstvo LSV i članovi UO LSS iz Vojvodine i kao gosti Zoran Popović, predsednik LSS i Marko Tica, predsednik skupštine LSS, Dušan Kunovac, Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu i predstavnici medija. Na dnevnog redu je, pored ostalog bilo razmatranje situacije nastale posle skupštine LSS održane 30.6.2012. godine i donošenje odgovarajućih odluka, pa je to bila i jedina tačka o kojoj se raspravljalo.

Većinom glasova (1 uzdržan) usvojeni su sledeći zaključci:

Lovački savez Vojvodine ne prihvata odluke skupštine LSS od 30.6.2012. godine jer su iste usvojene bez kvoruma.

Naš Savez stoji i dalje pri opredeljenju da LSV i lovačka udruženja iz Vojvodine treba da budu članovi LSS.

Neophodno je, u saradnji sa LSS i lovačkim udruženjima, sprovesti reforme u LSS u skladu sa ranije utvrđenim opredeljenjima.

Pred nadležnim državnim organima potrenuti odgovarajuće postupke protiv predsednika LSS Popović Zorana i predsednika skupštine LSS Marka zbog nezakonitog postupanja i prekoračenja ovlašćenja.

Upravni odbor Saveza je informisan od predsednika LSS da je LSV isključen iz članstva u LSS.

Predstavnici Saveza prisustvovali skupština lovačkih udruženja Kovin, Pančevo, Nadalj, Krčedin, Padej, Kovačica, Banatsko Aranđelovo, Bačka Topola, Kikinda, Ada, Novi Sad (Neoplanta), I sednici upravnog odbora LU Novi Sad

Završeno je obeležavanje granica lovišta, kao i predlozi za ustanovljavanje lovišta.

Održani su sastanci sa lovačkim udruženjima u vezi pripreme dokumentacije za konkursiranje za dodelu lovišta i pružena stručna pomoć oko toga i organizovan je potpisivanje ugovora između Pokrajinskog sekretarijata i lovačkih udruženja

Obavljeni su pripremi za izlazak prvog broja glasila Lovačkog saveza Vojvodine. Urađeni su godišnji planovi gazdovanja lovištem za većinu korisnika lovišta (lovačka udruženja, ribnjaci). Organizovan je lov za turiste na sređaća preko "Vojvođanskog lovca". Održane su

POSLE SKUPŠTINA LOVAČKOG SAVEZA SRBIJE, SMEDEREVO, 30. JUNA 2012.

KO I ŠTA PRETI DA RAZORI JEDINSTVO LOVACA

Lovački savez Vojvodine je svojim članovima, neposredno posle "Smederevske skupštine", 3. juna, uputio sledeću informaciju koju donosimo u celosti.

Ovu informaciju čine podaci prikupljeni iz saznanja članova organa Lovačkog saveza Srbije iz Vojvodine i drugih regiona Srbije, delegata u skupštini i drugih koji su neposredno učestvovali u nedavnim događajima koji su potresli lovačku organizaciju Srbije, kao i podaci iz dokumentacije nastale posle distribuiranja odluka predsednika LSS o isključivanju članova saveza i izdvajanja skupštine u Smederevu.

Njome se članovima žele pružiti prva neposredna saznanja o događajima koji prenestaju granice nesuglasica oko pojedinih pitanja i ozbiljno prete da razore Lovački savez i zajedništvo lovaca Srbije.

DVAPUT RASPAD, TREĆA...

Posle dva bezuspešna pokušaja, u februaru i aprilu ove godine, treći put sazvana redovna godišnja sednica skupštine Lovačkog saveza Srbije raspala se na samom početku.

Nagomilani problemi, odbijanje da se napusti stari način rada i privilegije, neskriveno nastojanje da se sproveđe obraćun sa neistomišljenicima i uspostavi prevlast u organima saveza – doveli su na kraju do revolta i razlaza na samom početku rada skupštine u Smederevu.

Skupštinu je napustilo 54 člana saveza, a među njima i većina predstavnika udruženja iz Vojvodine. Na skupštini je, prema verifikacionom broju mandata, ostalo 87 delegata. Inače, Poslovnikom o radu Skupštine Lovačkog saveza Srbije utvrđeno je da skupštinu ovog sazvaja čini ukupno 254 člana skupštine, a njegovim statutom propisano da ona može punovužno da radi i odlučuje kada joj prisustvuje više od polovine ukupnog broja njenih članova.

Kada se to pročulo, a na sednici se pojavili i nepozvani članovi, Upravni odbor više nikada nije sazvan, sve do danas. Ko je da tvoje uzurpirao njegova statutarna prava i obaveze u upravljanju savezom (i takva kao što su: zaključenje ugovora, odluke iz poslovanja, finansijske odluke i sve druge odluke kojima se stvaraju obaveze za savez...) ostalo je do nezpoznato, ali je poznata skandalozna činjenica da da danas predsednik Lovačkog saveza Srbije više nikada nije sazvao Upravni odbor. Izbegnuto je da se pitanje zakazivanja sednica i dnevnog reda razmatra na Upravnom odboru kao što se uvek radio. Upravni odbor je uvek bio taj organ saveza za koji je utvrđivao i vreme održavanja skupštine, kao i predloge skupštinskih odluka.

Posećen poslednjim događajima oko isključenja članova iz Vojvodine i lovačkih udruženja iz drugih regiona Srbije od strane predsednika Lovačkog saveza Srbije – sam tok pripreme skupštine u Smederevu i, na kraju i njen dnevnih redi, nagoveštavao je da su isključenja bila tek prvi korak kojim se želi utri put cilju, da se ne preza od konfliktu širih razmera i da ciljevi zbog kojih je doneta ta odluka još nisu ostv

broju su upućivana i usmena upozorenja da im neće biti dozvoljeno da učestvuju u radu i odlučivanju na skupštini.

Pročulo se da će Skupština imati fizičko obezbeđenje, da će u salu moći da uđu i učestvuju u radu skupštine samo oni koji su na spisku (što se na kraju i obistinilo), a uz to je kružila i neverovatna informacija nezapisana u lovačkim analima – da je skupština Lovačkog saveza Srbije prijavljena kao "skup visokog rizika".

Dan pre održavanja sednice, Lovački savez Vojvodine je dobio obaveštenje od predsednika LSS da će vojvodanski lovci imati samo 42 člana u skupštini "koji mogu punopravno da učestvuju u radu skupštine".

NI MATERIJALA...

Postalo je očigledno da se do poslednjeg časa vrši prebrojavanje potrebnih glasova za donošenje nameravanih odluka i vrše potrebne korekcije.

Što se tiče odluka, dnevni red je jasno upućivao na nameru da se izmeni sastav organa saveza (Upravnog odbora i Nadzornog odbora) kao ključnih organa u oblasti poslovanja saveza, odnosno i Suda časti kao ključnog organa u disciplinskoj i etičkoj oblasti delovanja saveza) i izaberu neki drugi ljudi za koje se uopšte nije znalo ni ko su ni ko ih predlaže, jer nije bilo nikakvog materijala. U dnevni red stavljen je "tumačenje" većeg broja članova statuta saveza a da se nije znalo o čemu se radi, jer nije bio dostavljen nikakav materijal uz poziv. Stavljen je na dnevni red i utvrđivanje kome je prestalo članstvo u savezu nazvano "utvrđivanjem prekida kontinuiteta u članstvu", što je značilo da se do poslednjeg časa neće znati ko je član a ko nije. U čemu će se sastojati tačka gde će se donositi odluka o unaprednjenje stručne službe saveza nije se moglo naslutiti, jer nije bilo materijala, a za druge odluke se bez materijala i predloga uopšte nije znalo šta im je tačno predmet. Ipak, potpuno iznenadenje je nastalo kada je na samoj sednici saopšteno da će se menjati broj članova skupštine i, pošto je on utvrđen u Poslovniku o radu skupštine, da će se taj opšti akt promeniti – i odmah primeniti na sednici. Kada je izrečeno koji će biti broj, postalo je jasno da je kvorum potpuno promenjen, da je sprečavanjem učešća grupe udrženja u radu

UBACITI LOPTU UMESTO REFORMI

Nakon objavljivanja pisma predsednika LSS, g. Zorana Popovića naslovlenog na adresu organa LSV objavljenog na sajtu LSS, kao član Upravnog odbora LSV, LSS i člana radne grupe izabrane na skupštini LSS zadužene između ostalog, za izradu Nacrtu novog statuta LSS, u cilju istinitog informisanja članova LSS-LSV, ukazujem na sledeće:

Donošenje novog Zakona o divljaci i lovstvu, Zakona o udruženjima, svih podzakonskih akata i raniji događaji u okviru LSS (pogotovo velika pljačka novca članova LSS od strane odgovornih ljudi u LSS) uslovili su neminočnost nove organizacije rada LSS. Svesni ovih činjenica svi predstavnici LSV u organima LSS preuzeli su na sebe odgovornost da daju maksimalan doprinos na očuvanje „krovne organizacije“ – LSS u skladu sa zakonima definisanim mogućnostima i već iskazanim potreбama lovaca Srbije. Međutim, počev od „rada“ radne grupe Skupštine LSS zadužene za izradu Nacrtu novog Statuta LSS, pa preko Upravnog odbora LSS, provejavao je otpor prema bilo kakvim promenama, ispoljen naročito od strane predsednika LSS g. Popovića, predsednika Skupštine LSS g. Marka Tice i predstavnika stručne službe LSS. Nakon nekoliko jalovih sednica radne grupe za izradu Nacrtu statuta LSS, jedino je u Vojvodine dostavljen pisani tekst smernica za izradu novog Statuta LSS, koji je na vešleban način nestao, nakon čega predsednik Skupštine LSS gle čuda, zadužuje Nadzorni odbor LSS na celu sa gospodinom Perom Škobićem da izrade Nacrt Statuta LSS.

Čudo neviđeno, nenadležan organ dobija zadatak da po svaku cenu definiše „status kvo“ u organizaciji LSS. No, u međuvremenu na održanim sednicama UO LSS, takođe se događaju nemile scene uzrokovane nepripremljenim dnevnim redom i radnim materijalima za sednice, usled čega se učestalo pojedine tačke dnevnog reda skidaju sa dnevnog reda. U takvoj situaciji, više puta je samo zahvaljujući konstruktivnim predlozima predstavnika LSV u UO LSS, a naročito predsednika LSV g. Milana Pažina, koji je prisustvao sednicama, dolazio do kompromisnih rešenja koja su omogućavala nastavak daljeg rada. Jedan od tako postignutih kompromisa je bio načelni dogovor o visini članskog doprinosa lovaca za 2012. godinu, u pripremi sednica Skupštine sednice LSS. Međutim usledila su dva neuspešna pokušaja održavanja Skupštine LSS, koje na samu njemu svojstven način predsednik Marko Tica, određivao ko jeste a ko nije delegat u Skupštini LSS. Kao kruna svega, usledila je konstatacija predsednika LSS da su sva lovačka udruženja iz Vojvodine i Udrženja iz centralne Srbije, isključeni iz LSS, odnosno da im je prestalo članstvo zbog ne plaćanja članarine. Znači bez održane Skupštine i njene odluke o visini članarine, bez Skupštine koja po Statutu jedina može da odluci o prestanku članstva, predsednik LSS donosi odluku o isključenju, pa o ponovnom isključenju dela udruženja iz Vojvodine, i na kraju se organizuje Skupština LSS sa oktroisanim brojem delegata i pravila rada Skupštine, na kojoj se već u startu zasedanja vrlo grubo oduzima ili daje pravo na reč, u zavisnosti od „podobnosti“ prijavljenog što je rezultiralo napuštanjem zasedanja Skupštine od strane značajnog broja prisutnih delegata i „gostiju“. A ostatak „delegate“ je nastavio sa radom. Nakon svih ovih događanja usledilo je pismo predsednika LSS kojim se za opstrukciju rada LSS i „razbijanje“ LSS okrivljuju neki ljudi iz LSV.

Čudo neviđeno. Očigledno je namera da se lopta razdora ubaci u dvorište LSV, kako bi se po svaku cenu izbegle bile kakve reforme u LSS.

Održana postojećih pozicija stručne službe LSS i pojedinaca u rukovodstvu organa LSS, odnosno raspolažanje značajnim sredstvima članarine lovaca, je jedini uzrok postojećeg stanja u LSS. U prilogu ovoj tvrdnji govori odluka „održanog oktroisanog saziva Skupštine LSS“ i odluka o visini članarine za LSS mimo dogovorenog sa sednicu Upravnog odbora.

Miodrag Šoškić, član OU LSS

skupštine većina postala manjina i da je postalo nebitno kakav će biti dalji tok sednica.

ILI GOST ILI PRED VRATIMA

U takvoj atmosferi, uz proveravanje svakog delegata u predvorju gde su radnici

stručne službe gledali u spisak i dodeljivale bedževe ("Član skupštine", "Gost" itd.) a fizičko obezbeđe na ulazu u salu kontrolisalo i dozvoljavalo ulazak na skupštinu (bilo je onih koji su ostali da stoje napolju, a jedan veći broj delegata udruženja mogao je ući u salu tek kad je pristao na status "gosta" – i okačio bedž sa natpisom "Gost"), započet je rad skupštine uz proteste pojedinih delegata sa skupštinske govornice zbog takvog postupanja.

Na samom početku predsedavajući je pokušao da salu podeli grupisanjem na deo sale za "Goste" i deo za delegate "članove skupštine", ali mu to nije pošlo za rukom.

Zatim se oglušio o zahtevu da se ne sprovodi diskriminacija prema više od 35 lovačkih udruženja kojima se ne dozvoljava punopravno učešće u radu i odlučivanju na skupštini, jer nije jasno zašto baš udruženja iz tog regiona to ne mogu. Kada je počeo da oduzima reč i počelo se da nadvikivanjem nakon upozorenja sa govornice da je dnevni red i način organizovanja rada skupštine u suprotnosti sa zakonom, statutom i odredbama poslovnika, pojedini delegati su počeli izlaziti sa skupštine a malo kasnije došlo je i do njenog masovnog napuštanja.

NEMA POTREBE ZA UTVRDJIVANJE KVORUMA – IMA NAS...

Tako je nastavljeno sa zasedanjem u polupraznoj sali uz konstataciju, priča se, da nema potrebe da se utvrđuje kvorum – jer nas ima dovoljno.

Iako je sa skupštinske govornice izrečeno jasno: da se ne sme sprovoditi diskriminacija prema pojedinim udruženjima, koja su jedna-

NA ŠTA SAM UPOZORAVAO LSS

Nakon izborne sednica Skupštine LSS održane 27.12.2009. godine (kada je skupština napustilo preko trideset delegata iz regiona Centralne Srbije nezadovoljnih predlogom novog statuta LSS, nakon poznatih događaja iz 2008. godine) LSS i organi saveza normalno su funkcionali. NO je u svojim periodičnim izveštajima upozoravao na trošenje sredstava iz ubrane članarine za namene koje nisu bile u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima, a fiskalna godina (2010) završena je pozitivno sa ostatkom dohotka. Negativnosti su počele u prvom kvartalu 2011. godine kada je nakon tromesečnog poslovanja iskazan negativan saldo od 10.543.714 rsd. Negativna razlika je pravданa od stručnih službi LSS tako da je priliv od uplate za članarinu slab a izmirene su preuzete obaveze iz prethodne godine. Već tada se videlo da trošenje sredstava nije u skladu sa prilivom što je NO konstatovao u zapisniku sa održane sednice. Nakon šestomesečnog obračuna negativni saldo se povećao na 12.396.414 rsd. a obrazloženje je bilo isto tj. da se članarina po lovnim regionima slabo uplaćuje ali biće bolje. NO je u zapisniku sa održane sednica oštrot upozorio da se ne može menjati i dopunjavati statut kroz njegovo navodno tumačenje, jer se time zaobilazi procedura dopuna propisana statutom. Na skupštini su smenjeni i izabrani organi saveza u sredini mandata i navodno izabrani novi uz putopisno krišenje postupka opoziva i izbora propisanog statutom i poslovniku o radu skupštine.

Mnogo toga ostalo je neizrečeno. Nije se mogao izneti ni protest sa skupštinske govornice protiv jednog postupka koji je osramotio sve članove saveza. Lovci Kosova i Metohije i njihov lovački savez isto su isključeni odlukom predsednika saveza iz Lovaćkog saveza Srbije. Ostavljajući po strani da je time prekršena odluka Upravnog odbora da članovi Lovaćkog saveza Kosova i Metohije budu oslobođeni članarine, ovaj zaprepašćujući gest ne može se ničim opravdati. Odluka je naknadno pučena i Lovaćkom savezu Kosova i Metohije je upućen poziv na skupštinu u Smederevu, ali nije došao. Inspiratori, počinioce i izviroce tog dela trebalo bi udaljiti iz Lovaćkog saveza Srbije, zbog bezdušja i nanete sramote lovcima Srbije. Njima bi trebalo da sudi Sud časti Lovaćkog saveza Srbije, a lovcima Lovaćkog saveza Kosova i Metohije uputiti javno izvinjenje i poziv da se vrate u članstvo Lovaćkog saveza Srbije.

POKUŠAJ SPREČAVANJA VOLJE VEĆINE

Rašireno je mišljenje učesnika u nedavnim događajima sa isključenjima i skupštinom u Smederevu da se radi o pokušaju da se spreče reforme i zaustavi sprovođenje volje većine, jer se sve veći broj članova Lovaćkog saveza Srbije počeo izjašnjavati za menjanje postojećeg stanja u savezu.

I konično, na skupštini u Smederevu dočeta je i odluka o članarini saveza. Sada postoji osnov za izvršenje ove obaveze i trebalo bi da prestane priča oko toga da li se člana-

KVORUM, KOZA I ROG

Delegatima na sednici UO u Futogu se obratio Marko Tica, predsednik skupštine LSS rekavši da je u Vojvodini sa smederevsku Skupštinu otišlo 62 poziva, uz ogradi da je "možda u službi došlo do greške, dodavši da je

na Skupštini uskladen Poslovnik zbog varijabilnog broja njenih članova odlukom Organizacionog odbora. Prisustvovalo je 140 delegata. Nakon napuštanja sale 30 - ak članova iz Vojvodine, došao je određen broj delegata koji u početku nije bio u verifikacionoj kvoti, pa se u sali našlo između 110 i 120 delegata. Skupština je nastavila rad i donosila odluke.

A evo što zvanično saopštava za LSS PRes, dipl. ing. Rodoljub Hadžić Cenić, zapisničar sa ovog skupa.

Verifikaciona komisija je konstatovala da sednici Skupštine LSS od ukupno 206 članova, prisustvuje 140 članova, te da ona prema tome ima kvorum za rad i da može punovažno da odlučuje. Za ovakav Izveštaj Verifikacione Komisije, glasalo je 85 članova Skupštine, na osnovu čega je prihvaćen.

Na sednici UO novinar Dušan Knežić je zamolio g. Ticu da za list "Dnevnik" dostavi spisak delegata koji su, kako je naveo, kasnije ušli na zasedanje i da kvorum na Skupštini u Smederevu nije bio upitan. On je obećao da će to uraditi. U redakciju taj spisak nije stigao. A "Dnevnik" na lovačkoj strani beleži:

U očekivanju (uvereni smo da će tako i biti) da Tica ispunji obećanje, predsednika Skupštine LSS ćemo zamoliti za spisak svih delegata kojima je Verifikaciona komisija u Smederevu "aminovala" učešće u radu Skupštine, kao i obrazloženje da li je naknadna verifikacija moguća, nakon što na početku zasedanja delegati usvoje izveštaj Verifikacione komisije. To će, verujemo, rasvetliti broj delegata i pitanje kvoruma na Skupštini u Smederevu.

rina plaća na osnovu predloga, akontacije ili odluke skupštine kako stoji u statutu. Ali, u Smederevu je utvrđena članarina od 500 a ne 200 dinara, kako je to predložio svojvremeno Upravni odbor Lovaćkog saveza Srbije u februaru 2012. godine.. Skupština je odlučila i da članstvo u Lovaćkom savezu Srbije sada preste "po automatizmu" što znači odmah i bez bilo kakve odluke ako se ne platи članarina.

Da se sve još više zakočpljuje, udruženja koja su dobila novoustanovljena lovišta u Vojvodini podnela su uz pomoć i podršku Lovaćkog saveza Vojvodine zahteve za učlanjenje u Lovaćki savez Srbije.

AKTIVNOSTI PRIVREDNOG DRUŠTVA ZA RAZVOJ LOVSTVA "VOJVODANSKI LOVAC" DOO

IZRADA DOKUMENATA, SEMINARI, KURSEVI...

U toku završavanja poslova vezanih za obeležavanje lovišta pred zaposlenima u «Vojvodanskom lovcu» d.o.o. su postavljeni novi zadaci. Naime, neophodno je bilo pred sezonu lova uraditi planska dokumenta za sva lovišta. Zadatak obiman i vezan za rokove. Takođe, treba imati na umu da su mnoga lovišta promenila granice ili su se od jednog formirala nova što je podrazumevalo prikupljanje potrebnih podataka po prvi put i najčešće od novoformiranih udruženja koja su od skra počela da gazduju lovištima.

za ribnjačka lovišta, kaže Milenko Zeremski direktor preuzeća «Vojvodanski lovac».

Nakon okončanja sezone lova na srndače u kojoj je «Vojvodanski lovac» aktivno učestvovao, aktivnosti preduzeća su usmerene na izradu lovnih osnova za sva lovišta ustanovljena po novom Zakonu o divljači i lovstvu.

Imajući u vidu da je Pravilnik o sadržini i načinu izrade planskih dokumenata stupio na snagu, izrada lovnih osnova će biti moguća samo u skladu sa njim. Najveće novine prilikom izrade Lovnih

DOBIJENA SAGLASNOST ZA UVERENJA O POLOŽENOM LOVAČKOM ISPITU

Kako Lovački savez Vojvodine ispunjava zakonske uslove, propisane u članu 8. stav 2. Zakona o divljači i lovstvu za obavljanje poverenih poslova obrazovanja komisije za polaganje lovačkog ispita i izдавanje uverenja o položenom lovačkom ispitu, i kako je ispunio i uslove propisane članom 64. stav 6. Zakona, dajemo saglasnost na predloženu visinu naknade za izdavanje uverenja o položenom lovačkom ispitu, od 1.100 dinara po kandidatu, kaže se u dopisu Ministarstva poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede. Lovački savez Vojvodine će u najskorije vreme krenuti sa organizacijom lovačkih ispita.

Do početka lovne sezone Godišnji planovi gazdovanja su ustanovljeni za sva lovačka udruženja, za lovišta kako su ustanovljena u datom trenutku i na taj način je omogućeno svima da otvore sezonu lova na srndače.

U daljem periodu kako su se ustanovljavala lovišta tako su se radili novi Godišnji planovi gazdovanja. Tako je na primer za LU „Žitište“ urađen Godišnji plan za jedno lovište i već posle mesec dana je rađen plan za dva lovišta, jer je u međuvremenu postojeće lovište podeljeno na dva nova. Slična situacija je bila i u Zrenjaninu gde su ustanovljena tri lovišta, u Sremskoj Mitrovici, Rumi, Pećincima i još nekim udruženjima. Na taj način broj planova koje je Vojvodanski lovac uradio članicama Lovačkog saveza Vojvodine je prešao 110, a pored toga je na komercijalnoj osnovi urađeno još 10-tak planova

osnova će biti vezane za obeležavanje lovno-tehničkih objekata koji će po prvi put biti kartirani sa GPS uređajima i u digitalnom obliku predstavljeni na karti lovišta.

Sledeća novina je što će se iz lovne površine izdvajati površine ograđenih voćnjaka takođe sa GPS uređajima, što će biti korak za oslobođanje korisnika lovišta na tim površinama od plaćanja šteta koje pričini divljač.

Zbog ovih, ali i drugih stvari koje će biti neophodne za izradu Lovne osnove iz Vojvodanskog lovca apeluju na lovačka udruženja da na upitnike koji im budu dostavljeni odgovaraju sa maksimalnom ozbiljnošću jer će od tih podataka zavisi i kvalitet planskog dokumenta, a on će biti osnov za naplatu takse za odstreljenu divljač kao i za konkursiranje za sredstva iz fonda za razvoj lovstva.

IZ LOVAČKE KOMORE SRBIJE EDUKACIJA LOVNIH RADNIKA

Dodeljene licence za 119 članova Komore sa teritorije AP Vojvodine

Radi ostvarivanja i zaštite interesa lovnih radnika i unapređenja lovstva, pre nešto više od godinu dana, osnovana je Lovačka komora Srbije kao profesionalna organizacija lovnih radnika.

Lovačka komora Srbije je do sada u svoje članstvo primila preko 1.300 lica koji ispunjavaju zakonom propisane uslove za članstvo. Po red prijema novih članova, u proteklom periodu održano je nekoliko ciklusa stručnih ispti za sticanje licenci i to: licenci za obavljanje poslova lovočuarske službe, za obavljanje stručnih poslova gazdovanja lovištem i licenci za izradu planskih dokumenata. Na osnovu položenog stručnog ispta za sticanje licenci kao i po osnovu podnetih zahteva za izdavanje licenci za lica koja su položila državno-stručni ispit pre dana stupanja na snagu Zakona o divljači i lovstvu, do sada je 589 lica steklo uslov za izdavanje određene licence.

U prostorijama Lovačkog udruženja „Podunavlje“ iz Futoga, početkom jula organizovana je svečana dodela licenci za 119 članova Komore sa teritorije AP Vojvodine. Tom prilikom organizovana su i tri predavanja sa temama: Primena Zakona o divljači i lovstvu i podzakonskih akata, rukovanje službenim oružjem i pružanje prve pomoći u slučaju nezgoda u lovištu.

Komora će u narednom periodu nastaviti sa kontinuiranom edukacijom lovnih radnika, kao i izdavanjem i oduzimanjem licenci što će doprineti unapređenju lovne struke, obezbediti pravnu sigurnost i zaštitu stručnosti profesionalnih lovnih radnika, čime će ujedno obezbediti i zaštitu i sigurnost korisnika lovišta u pogledu gazdovanja lovištem, počevši od kvalitetnog, realnog i primenljivog planiranja, preko ozbiljnog i stručnog realizovanja planova i profesionalne zaštite divljači i lovišta.

Milovan Stojić, dipl. inž. Šumarstva, sekretar Lovačke komore Srbije

U periodu između dva broja Vojvodanskog lovačkog glasnika zaposleni u Vojvodanskom lovcu su organizovali pet seminar za stručne pratioce u lovnu na divlje svinje i predatore kao i dva kursa za ocenjivanje trofeja.

U ovom periodu su radnici «Vojvodanskog lovca» bili angažovani i u Lovačkoj komori na ispitima za licence, što je pored obaveza i odraz kvaliteta rada u «Vojvodanskom lovcu».

OBAVEŠTENJE ZA SVA LU SA TERITORIJE AP VOJVODINE NOVA UPUTSTVA

Na sastanku radne grupe održane 13. jula 2012. godine kojoj su prisustvovali predstavnici Ministarstva poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede i Pokrajinskog sekretarijata poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva dogovoren je da se uputi informacija svim lovačkim udruženjima sa teritorije AP Vojvodine. Upustvo se odnosi na primenu Pravilnika o gazdovanju lovištem koje će biti uradjeno u najskorijem roku za LU sa teritorije AP Vojvodine, te prema tome sva dosadašnja upustva koja su objavljena su neprimenjiva i po njima ne treba postupati.

IZ POKRAJINSKOG SEKRETARIJATA ZA POLJOPRIVREDU

KORISNICI DOSTAVITE PLANSKA DOKUMENTA

Na osnovu ugovora o davanju lovišta na gazdovanje koji su potpisani sa pokrajinskim sekretarijatima za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo obaveza je da se u roku dostave planski dokumenti. Kako naglašava Dušan Kunovac, pomoćnik sekretara, svim korisnicima je upućen dopis da ažuriraju izradu ovih dokumenata gde je predvi-

đena ova obaveza, a u skladu sa Pravilnikom o načinu obeležavanja, odnosno označavanja granica i lovno tehničkih objekata u lovištu. Tu je i obaveza da se dostave programi ulaganja u lovište za period na koji se lovište daje na gazdovanje, kao i da ispune druge obaveze predviđene ugovorom.

BISERNI ZAPISI IZ DUŠE

ZOV PREPELICE SA STRNJIKE U CRNJEVCIMA

Piše: Dimitrije Bošković Mića

Vreo avgustovski vikend posle Svetog Ilije. U osvit zore sam došao u vinograd u čijim čokotima na lozi boje neba drema prošaran grožđe slankamenke. Đenđeš je već sladak i zreo. Vedro nebo nagovestava još jedan tropski dan dok sunce lagano razliva zrake i rumenilo iznad sela i đerma na pašnjaku, odakle se čuje glas govedara, lavez pasa i mukanje krava...

Plamti jutarnja rumen dok je moj pogled usmeren na drugu stranu Jarčine, u "Crnjevc" odakle dopire pučpurikanje prepelice koje povremeno narušava zaksnala pesma slavija. Na horizontu poneki oblak i jata vrana koja merkaju bostan bez strašila klepetuša i bostandžić. Sedim kraj vatrice koja svetli crvenim plamenom dok se dimna zavesa širi i razleže dolinom kanala plašćeri i terajući nepoželjne goste – jato čvoraka – od grožđa sakrivenog u širokim listovima vinove loze i ponekim – retkim senkama bresaka duž celog vinograda. Dok se zemlja okreće, sunce se diže i kreće po svojoj putanji, sve je više, sve toplije, zraci sve crveniji, šire rumeni sjaj, upijaju rosu sa barske trave i mirise pokošenog sena na obali Jarčine. Treperi vazduh iznad strnjika a vetar donosi mirise

sa metlicu kukuruza koga krase lutke svilene kosice ljubičasto žute boje. Umesto lova prepustam se uživanju. Nisam se dvoumio. Puška ostaje rasklopljena u futroli u kolima ispod višnje.

Zadovoljstvo i osećaj u duši su neopisivi. Emocije iznad svega, toliko jakе da lovi pretvaraju u pudara (čuvara vinograda) i prirodnjaka – ljubitelja biljnog i životinjskog sveta.

Kakav dodir prirode i ljudi... Spoj ptice, biljaka i ljudi koji se vole. Ptice među ljudima. Ljudi dobili krila i lete sa pticama.

Prekidam sanjarenje jer moju pažnju privlači svačraće gnezdo u žbunju ispod velike vrbe vešto ispleteno savijanjem suvih grančica, obloženo mekom zuibačom i pokriveno bodljikavim granama od trnjine iznad gnezda i liči na neki zaštitni kišobran. Dok brižni roditelji donose hrani, žutokljuni mlađunci uzdižu goluždrave vratove u gnezdu ispod azurnih oblaka koji ih štite od toplotnog udara avgustovskog sunca. Sedim u hladu pod višnjom na kraju vinograda, po red bistre Jarčine i gledam kako sunce prži uvenulu travu pored puta i osluškujem sve ređe pučpurikanje. Bliži se podne. Vreme ručka za sve. Govedar oštrim glasom i pretnjama bićem razdvaja krave koje kreću

U VRŠAČKOJ OPŠTINI

RAZVOJ LOVNOG TURIZMA

Priznanje LSV g. Krisu Kuksu vlasniku firme «Fieldsport» iz Engleske

Sledeći praksi da se sastanci Lovačkog saveza Vojvodine održavaju na terenu, tako je i jedna od sednica Upravnog odbora upriličena u Vršcu. Tom prilikom je rukovodstvo opštine Vršac dogovorilo punu saradnju sa LSV posebno u oblasti lovnog turizma, razvoju i unapređenju ove privredne grane, realizacija zajedničkih projekata i koršenje stručnih saveta.

Ovom prilikom je g. Krisu Kuksu iz Engleske, vlasniku firme «Fieldsport» koja na ovom području ulaže u lovne projekte i zapošljavanje, uručeno posebno priznanje Lovačkog saveza Vojvodine.

ka teladima, fazanka sa mladima koji pijuču, silazi niz bair u pličak sa bistrim kapljicama, vrane ključaju slatke plodove u krošnjama šljiva a sitne, kao pesnica, brzonoze jarebice hvataju bubice i zrna žita u žutim strništima.

Visoko iznad glave u nebesima iznad Basijane naizmenično se smenjuju sunčevi zraci i oblaci nalik na grudve snega koje se tope i menjaju boju biljnog sveta i pepela gde je gorela vatra. U pepelu još ima crvene žari na koju stavljam suvu travu, grančice od bresaka i suve čokote. Zapucketa vatra kroz gusti dim koji se dizao visoko u nebesko plavetnilo pa ponovo plasi čvorke. Po letnjoj putanji sunce se spuštao ka horizontu. Veće veličanstveno. Ponovo se čuje pu-pu-ruć posle zege i jarkog dana čija se toplina oseća i širi po poljima koja se spremaju na počinak da u svoj zagrljaj prime ptice, srebrni mesec, zlatne zvezde, jutarnju rosu i zov prepelica sa trnjike u "Crnjevcima" moga zavičaja.

PROVERA PUŠKE PRE SEZONE LOVA

ISPRAVNA I BEZBEDNA ZA USPEŠAN ODSTREL

Puška mora biti ispravna i bezbedna po korisnika, a pre lova proverena, jer drugačiji odnos prema oružju može ugroziti pre svega lovca, a ponekad i osobe koje se mogu naći u blizini

Piše: Dr Zlatko Spasić

Ako je lovačka puška osnovni lovački alat, odnos vlasnika prema njoj često veoma malo doprinosi njenoj uspešnoj upotrebi u lovu. Minimum, koji je potreban za uspešan odstrel, podrazumeva da puška mora biti ispravna i bezbedna po korisnika. Jedino tada ona može biti i pouzdana pri odstrelu, što ponekad može lovcu i spasiti život.

Da u takvim okolnostima puška ne bi otkazala, ona mora biti pravilno održavana, a pre lova proverena. Drugačiji odnos prema oružju može ugroziti pre svega korisnika, a ponekad i osobe koje se mogu naći u blizini.

ŠTA JE PRAVA MERA

Zapuštenih lovaca je uvek bilo, a nijihov nemaran odnos prema oružju je nešto što, na žalost, često viđamo u našim lovištima. Otkazi pri upotrebi neodržavanog ili loše održavanog oružja su česti, a takvi lovci su besni na sve drugo, izuzev na sebe. Uz psovke, mogu se čuti ružne opaske o proizvođačima oružja ili municije, a grdnju mogu doživeti i lovci koje je takav lovac konsultovao pri nabavci.

Postoji i druga grupa lovaca koja preteruje u nezi svog oružja, trudeći se da u njegovoj nezi koristi najnovija i najsavremenija sredstva za održavanje. Pri tom često ne pročitaju detaljno

uputstvo za upotrebu, pa usled neadekvatne upotrebe oružje može biti oštećeno ili nepouzdano pri funkcionisanju. Iako puška blista, to neće umanjiti razočarenje vlasnika ako ona u odsudnom trenutku otkaze. A možda je upravo on krivac za problem koji se pojavi pri opaljenju. Pravi odgovor na pitanje: „šta bi onda predstavljalo pravu meru pri održavanju lovačke puške, a što treba proveriti pre upotrebe u lovu?“, pokušaću da dam u nastavku teksta.

PREPOZNATI NA PRVI POGLED

Loše održavanu pušku lako je prepoznati već na prvi pogled. Na metalnim delovima vidljiva su oštećenja na bruniru i korozija i to uglavnom na spoljnjoj strani cevi, na glavi puške, kao i na elementima mehanizma za okidanje. Korozija je više izražena na mestima spajanja drvenih i metalnih delova puške, na kojima se vlaga duže zadržava. Ukoliko se radi o malom stepenu nagriženosti, to je moguće popraviti i zaustaviti proces dalje korozije. To je najbolje uraditi komadićem mekog drveta i finim šmirgl papirom, a mesto zaštititi tzv hladnim bruniranjem (takve tečnosti se sada i kod nas mogu naći). Ukoliko su oštećenja uzrokovana korozijom na spoljnjoj strani cevi jako duboka – to ih čini neupotrebljivim, a popravku najčešće neisplativom.

Unutrašnji zidovi cevi savremenih pušaka sačmarica su najčešće zaštićeni od korozije tvrdim hromiranjem, pa na unutrašnjim zidovima cevi koroziju danas nećete naći. Ono što sigurno hoćete su naslage olova, koje treba ukloniti, jer ispod njih može početi tzv elektrohemisika korozija. Čak i da se to ne desi,obilne naslage mogu uticati na pravilnost sačmenog posipa, pa cevi treba obilno naujiti i očistiti žičanom četkom. To se radi povlačenjem samo u jednom smeru (od ležišta metka ka ustima cevi), posle

treba redovno (bar jednom godišnje) čistiti od njih. U suprotnom oni mogu uzrokovati koroziju osetljivih delova udarnog mehanizma, što može biti uzrok njihovog loma ili gubitka funkcije i otkaza.

ČIŠĆENJE POSLE SEZONE – PROVERA PRE LOVA

Pravo vreme za čišćenje je završetak lovne sezone, ali proveru funkcionisanja treba uraditi pre početka korišćenja u lovu. Ponekad previše

Foto: Jaroslav Pap

čega cev treba očistiti na uobičajeni način. Ako se radi o pušci sa olučenim cevima, metalne naslage potiču od tombaka, koji treba ukloniti hemijskim rastvaračima (npr uz primenu ulja Robla Solo i sl) i to nakon ispaljenih najviše 50 metaka, a kod magnum kalibara i upola manje. Ove naslage uzrokuju nepreciznost olučene cevi, koja se nikakvim upucavanjem ne može korigovati, pa ih je neophodno periodično uklanjati.

Pri opaljenju, deo barutnih gasova i gareži prodire kroz otvore udarnih igala u glavu puške sačmare, odnosno zatvarač. Ove delove stoga

revnosni lovci u ove delove mehanizma stavljuju previše ulja ili masti, koja se (naročito u zimskim uslovima) može stegnuti i takođe ometati njihovo funkcionisanje. Pre lova višak sredstava za podmazivanje treba ukloniti iz svih delova puške. A iz kanala cevi sasvim. Veća količina zaostalog podmaza u cevi može izazvati naduvanje ili čak eksploziju cevi, a tanak neuklonjen sloj ulja u cevi može biti uzrok promašaja zbog efekta tzv „uljnog hica“. Veštiji lovci, koji raspolažu odgovarajućim alatom i minimumom tehničkog znanja, mogu relativno lako pristupiti

Foto: Jaroslav Pap

mehanizmu u glavi puške sačmare, radi čišćenja i provere ispravnosti mehanizma. To je najlakše postići kod čuvenog (i skupog) Holland&Hilland sistema, kod koga su mehanizmi za opaljenje smešteni na bočnim pločama i lako dostupni. Kod nemačkog Blitz sistema mehanizam je montiran na ploči koja sa donje strane zatvara glavu puške, a kod najčešćeg Anson&Deley sistema, mehanizmu se pristupa tako što se odvije šraf koji prolazi kroz kundak i spaža ga sa glavom puške. Naravno da, u poslednjem slučaju treba prethodno skinuti pločicu potkova kundaka. Osim uklanjanja nečistoće i starog podmaza treba proveriti sledeće: da li nema loma igala, da li ležišta igala nisu proširena, pa one vire iz otvora, da li opruge nisu polomljene ili izgubile elastičnost, da li ne postoji pohabanost Zubaca na delovima mehanizma, da li je kočioni sistem pouzdan. Ako je sve u redu, mehanizam treba podmazati tankim slojem ulja male viskoznosti (Balistol, Sinol, WD 40), obrisati višak i ponovo sklopiti. Kod pušaka sa obrtničepnim zatvaračem, najčešće je moguće rasklopiti i proveriti samo zatvarač i mehanizam koji se nalazi unutar njega, a ređe i mehanizam za okidanje. Lovci koji nemaju odgovarajući alat ili tehničko znanje da ovo izvedu, najbolje je da taj posao povere kvalifikovanom puškaru.

POŠTOVATI UPOZORENJA PROIZVOĐAČA

Metalni i drveni delovi na lovačkim puškama su međusobno spojeni zavrtnjima. Pre

lova te spojeve treba proveriti i po potrebi doteagnuti. Pri tom se moraju poštovati upozorenja proizvođača o tome što je dozvoljeno samostalno uraditi, a što treba poveriti kvalifikovanom stručnjaku. Neke zahvate nisu naime dozvoljeno samostalno izvoditi jer mogu uticati na funkcionisanje ili preciznost oružja. Deformacije metala ili drveta, koje pri korišćenju u uslovima različite spoljašnje temperature ili vlažnosti vazduha, prevaziđene su različitim konstruktorskim rešenjima. Pritegnutost šrafova ili zazor na spojevima metala i drveta mogu biti elementi konstruktorskog rešenja, pa svako ko se odvazi da sam kontroliše svoje oružje, mora tačno da zna što radi i koje su posledice njegove intervencije. Česte kvarove, koji su karakteristični za pojedine konstrukcije, vlasnici ipak najčešće nauče sami da otklanaju.

Provera nišanskih sprava je takođe poželjna pre lova. Oštećene mehaničke nišane treba zameniti, a na optičkim priveriti čvrstinu i pouzdanost montaže, kao i upucanost optičkog nišana.

Pre polaska u lov na krupnu divljač treba izvršiti probno gađanje, a pre lova sačmarom treba se opredeliti za municiju koja će biti korišćena. Izbor je individualan, ali je generalni stav da ne treba koristiti oštećenu, deformisano i suviše staru municiju.

Foto: Jaroslav Pap

SEZONA LOVA NA SRNDAĆE U VOJVODINI

ŽETVA ZLATNIH MEDALJA

Ve godine, lovni radnici u Pokrajini su ugostili turiste iz Nemačke, Austrije, Hrvatske, Mađarske i Republike Srbije. Najjači trofej u Vojvodini, kao i celoj Srbiji u 2012. godini, do ovoga trenutka odstreljen je turista iz Slovenije, a srndač ocenjen sa 172,76 CIC poena je pao kraj Malih Pijaca, LU "Kaptanski rit" iz Kanjiže. Pored najjačeg grla ove godine, Kanjižani su na ovom zlatu dobro zarađili - 5.230 evra. U prvih pet najjačih trofeja ove godine u Srbiji, svi su ulovljeni u Vojvodini: drugi po vrednosti je trofej odstreljen odmah na početku sezone kraj banatskog sela Radojeva od 164,24 CIC poena. Na trećem mestu je zlato odstreljeno kraj Bečeja od 155,30 poena, inače novi rekord ovog lovišta. Četvrti po trofejnoj vrednosti je zlato kraj Temerina od 150,38 poena i na petom srndač od 150,34 CIC poena ulovljen u lovištu Nacionalnog parka "Fruška Gora", što je grlo koje je sakupilo najviše poena ikada na teritoriji Sremske!

Temerin - zlato

Takođe, kraj Radojeva je ulovljen srndač vrlo neobičnog rogovlja, čija je neto težina iznosila 922. grama. To je delo gosta iz Švajcarske, koji je ovaj izuzetan trofej bogato nagradio. Ipak, komisija je utvrdila da ovaj trofej nema mernih elemenata, tako da nije zvanično ocenjivan. Izuzetna sezona beleži se u Temeringu, gde je od osam medalja čak pet zlatnih! Dva zlata pogodio je gost iz Republike Srbije, Pero Niković jedno od 145,05 a drugo od 130,38 poena, takođe dva zlatna srndača odstreljeni su turista iz Mađarske, a ocenjeni su sa 138,30 odnosno 133,50 poena. U Bečeju, kako je navedeno, ulovljen je i zlatni srndač koji je postao rekorder lovišta. Stalni gost iz Nemačke Vili Jerođ odstreljen je tri zlatna srndača, a gost gost iz Italije koji je odstreljen grlo koje je ponelo 131,61 poen.

Kraj Sivca, lovac iz Italije odstreljen je trofej koji je ocenjen sa 134,50 CIC poena. Pored ovog zlata, turisti iz zemlje i inostranstva su od

Najjači trofej - male pijace

Odlična sezona lova na srndače beleži se i u Lovackom udruženju "Droplja" igde je zabeleženo mnogo medalja, čak 10: dva zlata, od 141 i 131 poen, dva srebra i šest bronzi. U Kikindi su zabeležena dva zlata uz jedno srebro i čak osam bronzanih medalja.

Kraj Zrenjanina zabeleženi su odlični rezultati: pale su dve zlatne medalje, tri srebrne i sedam bronzanih. Dva zlatna trofeja ulovljena su u blizini Kleka, a imaju 132,48 odnosno 133,18 CIC poena.

JUŽNOBANATSKA LIGA
U DISCIPLINI "TRAP-25"USPEŠNA
TAKMIČARSKA SEZONA

U okviru Vojvođanske lige LS Vojvodine, u disciplini trap takmiče se i strelnici iz južnog Banata. Za 2012. godinu svoje učešće u takmičenjima prijavilo je i 9 ekipa iz lovačkih udruženja i društava, i to: Opovo, Zrenjanin, Kovačica dve ekipe, Hajdučica, Konak, Plandište, Bela Crkva i Pančevo, koje je tokom takmičenja odustalo od daljeg učešća. Poslednje, osmo kolo ove sezone održano je na lepo uređenom streljuštu u Hajdučici, gde je domaćin bila ekipa Konaka, a nakon završetka utakmice sabrani sveukupni rezultati za ovu godinu.

Ekipno: I mesto: L.U. "Brzava" Plandište, II mesto: L.U. Zrenjanin, III mesto: L.U. Opovo. Pojedinačno: I mesto: Branko Drljača, Plandište, II mesto: Veljko Stokić, Zrenjanin, III mesto: Nenad Stevanović, Plandište, IV mesto: Dragan tabački, Zrenjanin, V mesto: Branimir Smiljanić, Opovo, VI mesto: Steva Avramov, Opovo. Juniori: I mesto: Marko Drljača, Plandište, II mesto: Ilija Stevanović, Plandište, III mesto: Miroslav Borisavljević, Bela Crkva

Veterani: I mesto: Blagoje Mirkov, Opovo, II mesto: Živojin Tabački, Zrenjanin, III mesto: Jugoslav Paunov, Kovačica.

U konkurenciji veterana treba posebno napomenuti učešće 75-godišnjeg **Koste Puje** iz Uzdeva, koji je učestvovao na svim utakmicama i ostvario samo dva goluba manje od trećepasiranog strelnika.

TAKMIČENJA VOJVODANSKIH STRELACA "TRAP-25"

Komisiji za lovno-sportsko streljaštvo LS Vojvodine učešće je blagovremeno prijavilo 45 ekipa lovačkih udruženja i društava. Prema zvaničnim podacima, sa neznatno izmenjenim kalendarom, do sada je u okviru vojvođanskih liga sprovedeno 31 takmičarsko kolo. Juli mesec je za ligu, sa malim izuzecima, mesec odmora, pa se takmičenja nastavljaju u avgustu i moraju se završiti do 9. septembra, jer posle toga sledi finalna takmičenja LSV i LSS.

Pomoći i podrška LSV za razvoj i podsticanje sportskog streljaštva je nesebična i usmerena ka omasovljenju, ali i stvaranju dobrih strelnika i postizanju vrhunskih rezultata. Otvaraju se nova streljaštva, nabavljaju se najbolje mašine sa elektronikom, jednostavno, napredak je vidljiv.

Naši članovi lovačkog podmlatka: Nemanja Smiljanić, Zoran Jakšić i Maksim Egelja, organizovani u streljačkim klubovima, učestvovali su na Svetskom kupu za juniore. Tamo su u pojedinačnoj konkurenциji zauzeli: Smiljanić 2. mesto, Jakšić 6. mesto, a Egelja 26. mesto, dok su u ekipnoj konkurenциji osvojili II mesto.

Njihove pripreme i odlazak na Svetski kup organizovan je Streljački savez za leteće mete Srbije. Sve pohvale za postignute rezultate i popularizaciju ovog lepog sporta!

Blagoje Mirkov

OTVARANJE LETNJE LOVNE SEZONE

PREPELICA I GRLICA,
GRIVNAŠ I GUGUTKA

Letnji lov na grlice, gugutke, prepelice i goluba grivnaša počinje od 1. avgusta, tako da se većina lovaca priprema za otvaranje sezone. Valja reći da se grlica i prepelica love do 30. septembra, a posebno istaći da se golub grivnaš i gugutka love do 28. februara. Ovo je određeno na osnovu Pravilnika o proglašenju lovostajem zaštićenih vrsta divljači (Pravilnik je objavljen u „Sl. glasniku RS”, broj 9/12 od 26.12. 2011. godine). Evo šire priče iz ugla struke i nauke o ovim pticama i njihovoj rasprostranjenosti i migraciji, kao i lovnoj sezoni i načinu lova

Piše: Prof. dr Zoran Ristić

PREPELICA - (COTURNIX
COTURNIX LINNAEUS, 1758)

Prepelica je ptica koja prolećnu i jesenu se obično obavlja različitim putevima. Pojavljuje se u jesen, u velikim masama u Egiptu, dok se u proleće javlja u Tunisu, gde je u jesen gotovo i nema. Izgleda dakle, da ona dolazi u naše krajeve preko Tunisa i Italije, a odlazi preko Bosfora i Turske.

Interesantan je podatak na osnovu pisanja profesora A. Tošija u članku "Lov na prepelice u predelima italijanskog primorja", u "Lovcu" br. 4 iz 1951. godine, da se na ovom području prepelica lovila ne samo leti i u jesen, već i u proleće. Tačnije ministarstvo poljoprivrede Italije odobrilo

je lov na prepelice do 21. maja 1950. godine. Nakon toga razvila se široka polemika i zahvaljujući stalnoj Komisiji za ptice selice Međunarodnog saveta za uzgoj i lov divljači (C.I.C.), nakon nekoliko godina ovaj lov je zabranjen.

Na osnovu pisanja Č. Đorđevića, 1956. ("Lovac" br. 4), u članku pod naslovom "Neka zapažanja o prepelici", u delu koji se odnosi na seobu piše: "Neki tvrde da se prilikom seobe mužjaci sele odvojeno od ženki, kako pri dolasku, tako i pri odlasku. Prvo, kažu, dolaze ogromna jata mužjaka, a posle dve nedelje jata ženki. Ne upuštajući se u to da li su ovi navodi tačni, jedno je sigurno utvrđeno, kada počnu seobu prepelice pojedinačno ili u manjim jatima (cugovi) odleću sa naših polja i tek u blizini Sredozemnog mora skupljaju

se u jata. One tako odleću na afrički kontinent, a neke dospevaju čak do Rta Dobre Nade".

U knjizi "Prepelice" (Divjak V., Čeranić A., 2001) po pitanju seobe stoji: "Prepelice se uvek vraćaju drugim pravcem, nego što su pošle na zimovanje. Najveći deo naših prepelica prilikom seobe leti preko Grčke, Dardanela, Palestine, Sueca za Egipt i stiže tamo u većim cugovima-grupama, dok ih u to vreme u Tunisu nema. Međutim, u proleće vrvi od prepelica na obalama Tunisa, kada se vraćaju preko Sredozemnog mora, Apeninskog (Italije) i Balkanskog poluostrva na severu u centralnu Evropu".

U Evropi su zabeležena tri glavna puta za seobo i to:

- Zapadni obalski put vodi sa severa duž obala Severnog mora, obalom Atlantika duž Francuske i Španije za Maroko,

- Italijansko-jadranski put za Tunis, i

- Balkanski put preko Bosfora, Palestine i Sueca za Egipt.

Ruski ornitolozi navode i četvrti put koji ide duž velike reke Volge i obale Kaspijskog mora, za Turkestan i severozapadnu Rusiju. Prvim putem služe se uglavnom ptice selice Skandinavije i severozapadne Rusije, drugim ptice srednje Europe, a trećim putem ptice selice južne Europe, dok se četvrtim putem kreću najraznovrsnije ptice selice severa Rusije.

Što se tiče Vojvodine, kod ove vrste ne mogu se tačno utvrditi koridori seobe, već se iskazuju kroz povećan lovni pritisak u pojedinim regijama. Ubedljivo najveći odstrel u Vojvodini u odnosu na posmatrani period (1978-1989) zabeležila je lovačka organizacija Bačke Topole sa 64.446 prepelice za 12 godina, što prosečno godišnje iznosi 5.370 prepelica. Na drugom mestu je Sombor (14.804), na trećem Žitište (14.623), na četvrtom Senta (12.405), na petom Apatin (10.048) itd.

Prepelica (pućpura) je ptica selica i najmanja koka u našim poljskim lovištima. Sa obale Severne Afrike dolazi u naša polja krajem aprila ili početkom maja i ovde se gnezdi. Krajem avgusta, kad odrastu mladi, skupljaju se opet u jata i preko Italije i Sicilije, ili Bosfora, lete preko mora u pravcu Afrike, gde provode zimu. Često se dešava međutim da prepelice u našim krajevima u većem broju budu dignute pri lovorima u oktobru, novembru, pa i decembru, posebno pri blagim jesenima i zimama.

Rasprostranjena je gotovo u celoj Evropi, osim na Islandu, Skandinaviji, severu Finske i severu Rusije. Životni prostor su joj ravnice sa livadama, široka polja, ugari, detelinisti i strnjista. Zemlja sa ubedljivo najvećom brojnošću je Španija

nija (oko 370.000 parova) i donekle Francuska (100.000), dok sve ostale daleko zaostaju. U Srbiji stanje populacije ove vrste nije dovoljno istraženo, a postoje procene da ima oko 20.000 parova, ravnomerno rasprostranjenih u Panonskoj niziji (Vojvodini) i brdsko-planinskim krajevima Srbije.

Prepelica poraste u dužinu do 20 cm, a raskriljena ima oko 35 cm, a telesna masa dostiže do 150 g. Osnovna boja perja je rđastosiva i crnosprskana. Prepelica provodi dan i noć na zemlji. Na stablo ne seda nikada. Po zemlji trči dosta brzo, a kad uzleti, ne leti visoko ni daleko. Od čula joj je najbolje razvijen sluh. Hrani se u polju zrnevlijem raznih žitarica i korova, semenjem maka i konoplje, hvata insekte i jede mravljive lutke. Gnezda pravi vrlo jednostavno, u travi, šitu i grmlju. Snese obično u junu 8-16 zelenkasto-bekastih jaja, koja su isprskana pegama, prosečne mase 8-9 g. Za 18 (19-20) dana izlegu se sivosmeđi pilići, koje majka napušta pre nego što potpuno odrastu (sa 20 dana uzrasta mladi su sposobni za samostalan život). Ako prvo leglo iz bilo kojih razloga propadne, prepelica ponovo nosi jaja. Prepelice imaju dosta neprijatelja, a među njima se posebno ističu lisice, lasice, tvorovi, kune, mačke i sve ptice grabljivice.

Smatra se da su glavni razlozi opadanja brojnosti prepelice u Evropi: preoravanje pašnjaka, livada i strnjišta, korišćenje štetnih pesticida i numerički pomoću zabranjenih vabilica (Ristić Z. i Puzović S. 2001)

Usled velikog broja neprijatelja i opasnosti koje ih susreću na dalekom putu prilikom preleta u toplije krajeve, primećuje se da iz godine u godinu prepelica ima sve manje. Zato se o ovu pojavi na internacionalnim kongresima za zaštitu ptica, posvećuju velike diskusije, pa je Internacionalna liga za zaštitu ptica uputila vladama svih južnoevropskih država predstavke, kojima se traži od vlada tih država, da zakonskim merama ograniče lov prepelice. Mnoge države su potpisale Međunarodnu konvenciju o zaštiti ptica selica. Ovom apelu slabno se izlazi u susret, pa je lovci zbog ukusnog mesa i atraktivnog lova i dalje intenzivno love.

Sadašnja lovna sezona na prepelice u Srbiji je dobro određena i ne treba je menjati, s tim da se maksimalno treba boriti protiv upotrebe vabilica. Najčešći i najzanimljiviji lov je sa psom prepeličarom. U avgustu, kada su pokošena žita i trave, prolaze lovci prostranim poljima, sa zapetom puškom u ruci i prate svaki pokret psa. Kada je pas stao i markirao (poza psa je izdužen vrat i ukočen pogled), lovac daje komandu psu "napred". Dobar lovac uzletetu prepelicu obara, a pas je po tragu nalazi i donosi. U lov se upotrebljava sačma br. 14 i 16.

GRLICA - (*STREPTOPELIA TURTUR LINNAEUS, 1758*)

Kod grlica se ne može govoriti o koridorima seljenja, već je njihovo kretanje uslovljeno uslovima ishrane. Naime, grlice se kreću tamu gde postoji zreo suncokret, gde ima mesta za noćenje, u blizini neke šumice, a da u neposrednoj blizini mesta hranjenja ima vode za piće.

Foto: Jaroslav Pap

(43.032), Čoka itd.

Grlica je rasprostranjena gotovo u celoj Evropi, osim na Islandu, Irskoj, Škotskoj, severu Danske, Skandinavije i severu Rusije. Životni prostor su joj listopadne i mešovite šume, šikare i šibljaci, parkovi sa grmljem, vrtovi, polja sa gustim živicama, a izbegava naselja. Hrani se semenjem, insektima, puževima itd. Grlica je ptica selica. Zimu provodi u toplijim predelima južno od Sredozemnog mora. U naše krajeve stiže krajem marta i u aprilu. Određeni broj ptica se zadržava na gnezdenju, dok ostale produžavaju put dalje na sever. Grlica je ponovo u preletu iznad naših krajeva u avgustu - septembru i tada je veoma brojna. Zadržava se na poljoprivrednom zemljištu, naročito na suncokretu, hraneći se intenzivno i pripremajući se za dalju seobu u pravcu juga.

Evropska gnezdilišna populacija bez Rusije se procenjuje na 2.000.000 - 2.400.000 parova, dok u Rusiji takođe ima preko milion parova. Zemlje sa ubedljivo najvećom brojnošću, kao i za prepelice, su Španija (oko 900.000 parova) i Francuska (300.000). U Srbiji stanje gnezdilišne populacije nije dovoljno istraženo, a okvirno bi se moglo proceniti na 50.000 - 100.000 parova, sa najvećom koncentracijom u peščarama (Deliblatska, Subotičko-horgoška, Ramska, Gradišćanska), kao i u Šumadiji i istočnoj Srbiji. U više od 5 zemalja Evrope zabeležen je pad populacije, koji traje već decenijama. Glavni razlozi opadanja brojnosti grlica, zbog čega je dospela na međunarodne liste ugroženih vrsta, su promene u gnezdilišnim i zimskim staništima, upotreba hemijskih preparata u poljoprivredi i šumarstvu, prekomerni lov i uzne-miravanje, nedostatak mesta za odmor i ishranu pri dugotrajnim seobama.

Grlica poraste u dužinu oko 30 cm. Osnovna boja perja je plavkastosiva. Mužjak je po vratu belo-crnkasto prugast. Gnezdo pravi na drveću i grmlju po šumama i rubovima polja i oranica, dva

puta u godini (maj i jun). Snese dva bela sjajna jajeta, na kojima leži 16 - 17 dana. Meso joj je kvalitetno.

Grlica se lovi sačmom br. 14 i 16. Što se tiče postojeće lovne sezone na grlicu u Srbiji (1. avgust-30. septembar), treba razmislići šta uraditi u budućnosti. Verovatno će u narednoj deceniji ova vrsta biti trajno zaštićena u većini evropskih zemalja, pa i kod nas. Za sada se preporučuje smanjenje lovног pritiska, posebno na mestima značajnih selidbenih okupljanja. Pošto se grlice u Srbiji gotovo i ne mogu videti u novembru - decembru, završetak lova na ovu vrstu treba datirati na 30. oktobar.

GUGUTKA (KUMRIJA) – (*STREPTOPELIA DECAOCTA FRIVALDSKY, 1838*)

Sadašnje rasprostranjenje gugutke zahvata gotovo celu Evropu, osim severa Skandinavije i Rusije. Stanarica je, životni prostor su joj otvoreni, suvi krajevi sa drvećem i grmljem, takođe i parkovi i vrtovi blizu i unutar naselja, gde su joj najbolja gnezdilišta. Hrani se sličnom hranom kao i grlica. Gugutka (kumrija) je nešto veća od grlice, a po boji perja su vrlo slične. Na gornjem delu vrata ima crnu ogrlicu. Potiče iz jugoistočne Azije, no zadnjih decenija se proširila preko Evrope skoro do Severnog mora. Prva gnezđenja u Vojvodini zabeležena su 1934. godine. Ekspanzija se nastavlja i gugutka osvaja nova područja. Dospevši do obala Severnog mora, 1954. godine prelazi u Skandinaviju, a 1957. godine nađena su prva gnezda i u Engleskoj. Gugutka se, za razliku od grlice, prilagodila životu u naseljima, po salasima, parkovima, poljoprivrednim ekonomijama. Gnezdo pravi pod krovovima, u rupama stena i na drveću. Pred zimu se seli iz severnih krajeva Evrope prema jugu.

Gnezdi se više puta u godini, počev od februara (ponekad i u januaru) u primitivnom gnezdu, napravljenom od malog broja grančica, ženka snese 2 bela, sjajna jajeta, na kojima naizmenično leže i mužjak i ženka 17 dana.

Evropska gnezdilišna populacija, bez Rusije, procenjuje se u širokom rasponu od 4.300.000 do 14.400.000 parova, sa najvećom brojnošću u Bugarskoj, Nemačkoj i Rumuniji. U Srbiji stanje gnezdilišne populacije pretpostavlja se da na gnezđenju ima preko 1.000.000 parova. Najbrojnija je po naseljima Kosova i Metohije, jugoistočne Srbije i Negotinske krajine. U više od 65 % zemalja Evrope prisutan je ubrzani rast populacije, koji traje već više od 100 godina.

Lovna sezona na gugutku u Srbiji je određena na period 1. avgust - 28. februar i da sada zadovoljava, s tim da treba naći načina da se još više veže pažnja lovaca za ovu vrstu kako bi ona na neki način preuzeila nekadašnju ulogu grlice.

Foto: Jaroslav Pap

GOLUB GRIVNAŠ – (*COLUMBA PALUMBUS LINNAEUS, 1758*)

Mašnje 9 miliona jedinki. Životni prostor su mu šume, parkovi, vrtovi, polja, šumarci, a zadržava se i u naseljima. Neke populacije zimu provedu u severnoj Africi i na ostrvima i obalama Sredozemnog mora. Brojnost goluba grivnaša u Evropi (bez Rusije) procenjuje se na 8 do 12 miliona parova, od čega najviše u Velikoj Britaniji, Nemačkoj i Francuskoj, a na osnovu procene u svakoj zemlji ima preko milion parova. Brojnost u Srbiji nije manja od nekoliko desetina hiljada parova, s tim da možda premašuje i sto hiljada.

Golub grivnaš poraste u dužinu oko 40 cm, od čega na rep otpada 15 cm. Osnovna boja perja je modrikasta, a na glavi i grudima crvenkasto-plava. Zelenasti vrat preliva se u purpurnu boju, a sa obe strane ima belu grivnu, po čemu je i dobio ime. Smeđe-plava krila na pregibu su bela. Hrani se semenom raznih trava, korova i

žita, jede gliste i puzeve, a u nuždi i seme ječinara, žir, bukvicu i borovnicu. Vrlo je plašljiv i oprezan, pa mu se teško može približiti. Gnezdo pravi na stablima ili visokim grmovima, a u aprilu i junu-julu, ženka snese 2 sjajna bela jajeta, na kojima leži 16-18 dana. Na gnezdu uglavnom leži ženka, a mužjak je zamjenjuje samo u izuzetnim slučajevima.

Sadašnja lovna sezona na goluba grivnaša u Srbiji dozvoljena je od 1. avgusta do 28. februar. Pošto je ova vrsta uglavnom ptica stanarica i s obzirom da je zimi u jatima, sve do kraja februara, ne postoji bojazan da će to ugroziti zavičajne ptice i njihov reproduktivni ciklus. Kako je golub grivnaš vrsta u konstantnoj ekspanziji, potrebno ga je promovisati kod lovaca kao novu značajnu pernatou lovnu divljač, koja će nadomestiti sve veći nedostatak druge pernate divljači, kao što su grlice, prepelice ili jarebice.

Foto: Jaroslav Pap

LOVOSTAJ I LOVNA SEZONA 2012

Grafički prikaz lovostaja i lovnih sezona (2012)

Pravilnik o proglašavanju lovostajem zaštićenih vrsta divljači
(„Službeni glasnik R.S. br. 9/12 od 05.02.2012. godine“)

1. Sisari

(94 vrste, 22 lovne vrste)

R.b	vrsta / period		IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III
1.	Divokoza		m											
			f											
2.	Muflon		m											
			f/juv											
3	Jelen – lopatar	m/f												
4	Jelen – belorepi	m/f												
5	Jelen – evropski	m/f												
6	Srna	m												
		f												
7.	Divlja svinja	m/juv												
		f												
8	Vuk *	m/f												
	* APV	m/f												
9	Šakal	m/f												
10	Lisica	m/f												
11	Rakunoliki pas	m/f												
12	Ondatra	m/f												
13	Nutrija	m/f												
14	Divlja mačka **	m/f												
	**APV	m/f												
15	Kuna belica	m/f												
16	Kuna zlatica	m/f												
17	Lasica	m/f												
18	Mrki tvor	m/f												
19	Jazavac	m/f												
20	Sivi puš	m/f												
21	Veverica	m/f												
22	Zec	m/f												

Legenda :

Lovostvaj / Non hunting period

Lovna sezona / Hunting season

m mužjak / male

f ženka / female

juv mладунче / juvenilia

Grupni lov

g.l. Divlja svinja (IX - I), Vuk, Šakal, Lisica (IX - II),

Trajno zaštićene vrste (7)

Medved, Ris, Vidra, Hermelin, Dabar, Stepski i Šareni tvor.

Grafički prikaz lovostaja i lovnih sezona (2012)

Pravilnik o proglašavanju lovostajem zaštićenih vrsta divljači
(„Službeni glasnik R.S. br. 9/12 od 05.02.2012. godine“)

2. Ptice

(~ 360 vrsta, 23 lovne vrste)

R.b	vrsta / period		IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III
1	Fazan (prirodni)	m/f												
2	Poljska jarebica	m/f												
3	Šumska šljuka #	m/f												
	# područja preko 500 mnv	m/f												
4	Divlja guska lisasta	m/f												
5	Divlja guska glogovnjača	m/f												
6	Liska crna	m/f												
7	Barska kokica	m/f												
8	Divlja patka gluvara	m/f												
9	Divlja patka kržulja	m/f												
10	Divlja patka pupčanica	m/f												
11	Divlja patka zviždara	m/f												
12	Divlja patka riđoglava	m/f												
13	Divlji golub grivnaš	m/f												
14	Gugutka	m/f												
15	Grlica	m/f												
16	Prepelica	m/f												
17	Gačac	m/f												
18	Sojka (kreja)	m/f												
19	Jastreb kokošar ***	m/f												
20	Veliki kormoran ***	m/f												
21	Siva čaplja ***	m/f												
22	Siva vrana ***	m/f												
23	Svraka ***	m/f												

Legenda :

Lovostvaj / Non hunting period

Lovna sezona / Hunting season

m mužjak / male

f ženka / female

*** Lov radi sprečavanja šteta * u skladu sa godišnjim planom

Poligoni za lov divljači

pol Sitna divljač iz veštackog uzgoja lovi se cele godine *

Trajno zaštićene vrste (10)

Veliki tetreb, Jarebica kamenjarka, Leštarka, Bekasina, Divlja patka šiljan, kašikara, čegrtuša i čubasta, Divlja guska i Mala lisasta guska

POMOZIMO DIVLJAČI U SUŠNOM PERIODU

VODA ŽIVOT ZNAČI

Piše: Milutin Kovačević

Nauka je u sagledavanju biologije divljači iznela saznanja koja su korisna i uputna i nama lovcima. Kako zapaža dr Zoran Ristić u delu «Gajenje i zaštita divljači», evo nekih osnovnih poruka koje su bitne za ovo doba godine i vremenske neprilike u prirodi i lovištu.

Jeleni su tipični preživari, pa je njihov želudac složen i sastoji se iz četiri dela: buraga, mrežavca, listavca i sirišta. Pravi želudac, odnosno onaj deo u kome se vari hrana, je sirište.

Hrana uzeta zubima i usitnjena dolazi prvo u burag koji je relativno velik, kada je on napunjen, divljač miruje i preživa, a to znači da se nakvašena i omekšana hrana vraća u usta, gde se usitjava. Iz usta hrana se vraća u deo želuca koji se zove mrežavac ili kapura, zatim se vraća u usnu duplju pa u deo želuca koji se zove listavac, u kome se pomoću lisnatih pregrada gnječi i cedi, nakon čega prelazi u četvrti deo želuca koji

Foto: Jaroslav Pap

AKTIVIRAJMO POJILIŠTA

Činjenica je da tokom leta procenat vode u hrani odgovara njenom uobičajenom procentu u želcu preživara.

Pored dlakave divljači, posebno kod preživara, veoma je teško vreme, posebno sada kada smo imali skoro dva meseca sa temperaturama i preko 40 stepeni Celzijusa, gde su sve biljke kojima se hrani divljač sa smanjenim procentom vlage, nego u „normalnim“ godinama. Zbog ove činjenice potrebno je da se aktiviraju pojilišta za divljač u našim lovištima. Ovom poslu treba prionuti odmah i pomoći cisterni obezbediti vodu na ranije pripremljenim pojilištima, kako bi se izbegli gubici kod divljači, preporučuje dr Zoran Ristić.

Međutim voda je potrebna ne samo krupnoj, već i sitnoj divljači (zec, fazan, poljska jarebica, golubovi, prepelice i dr.). Kao što se zna, ova konstatacija se posebno odnosi na poslove oko prihvatanja fazančića jer ih u junu i julu najviše prihvataju naše lovačke organizacije u prihvatilištima.

Preporuka je da se ona grade u sklopu nekog vodotoka ili u neposrednoj blizini kanala, reke, jezera ili drugog vodotoka. Zna se da se tokom odrastanja fazani najviše zadržavaju pored vodotokova. Slična je situacija i sa ostalim vrstama sitne divljači.

Apel je da smo mi prvi koji treba da pomognemo divljači, jer se radi o elementarnoj nepogodi.

se zove sirište. U sirištu se hrana vari i u njemu se odvajaju hranljive materije koje su neophodne za životne funkcije, a višak se izbacuje u vidu izmeta i mokraće.

Kod preživara se hrana iz buraga u svaku dobu godine ima više od 80% vode, koja se unosi hranom ili napajanjem.

a za nesmetano odvijanje tog procesa neophodna je voda. Tokom evolucije ove životinje su osposobljene za preživanje i varenje prirodne, sveže, relativno vlažne hrane. **U njihovom buragu u svaku dobu godine ima više od 80% vode, koja se unosi hranom ili napajanjem.**

Smanjenje procenta vode u organizmu ispod određene granice dovodi do uginuća životinja. Nedostatak vode je uvek teži i opasniji od gladovanja. Primera radi, čovek neće umrijeti od gladi čak i kad izgubi 40% telesne mase, polovinu belančevina, gotovo sve ugljene hidrate i masti, ali već pri smanjenju količine vode za svega 10% dolazi do ozbiljnih poremećaja a posle gubitka 20% vode iz organizma nastupa smrt (Naumov, 1963.). Pritom je važno i unošenje mineralnih materija. Ako je poremećen odnos vode i soli u organizmu dolazi do poremećaja rasta, razvoja, odnosno životnih funkcija organizma.

Hranu koju tokom leta uzimaju divlji papkari (izdanci i lišće drveća i grmlja, trave), sadrži 70 do 90% vode. Zimi se taj procenat u prirodnim hranivima snižava na 40 do 50%. Neophodne mineralne materije papkari uglavnom unose hranom, ali i vodom.

Foto: Jaroslav Pap

PREPORUKA MINISTARSTVA: SUŠA – ELEMENTARNA NEPOGODA

ČUVAJMO DIVLJAČ I STANIŠTA

Ministarstva poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede Republike Srbije uputilo je Preporuku o merama zaštite divljači u lovištima za vreme trajanja perioda praćenog veoma visokim temperaturama.

Korisnicima lovišta na teritoriji Republike Srbije se preporučuje da privremeno obustave ili u što većoj meri ograniče planirani lov lovostajem zaštićenih vrsta divljači kojima gazduju u lovištima, zbog višednevnih vremenskih nepogoda uzrokovanih previškim temperaturama i sušom, a koje su dovele u opasnost i zdravlje i opstanak divljači u prirodi.

Korisnici lovišta treba da pojačaju kontrolu opštег stanja divljači i njenih staništa u lovištu, obezbede mir u lovištu i preduzmu sve potrebne mere za zaštitu divljači (zaštitu od nezakonitog lova, kontrola pojilišta i sl.),

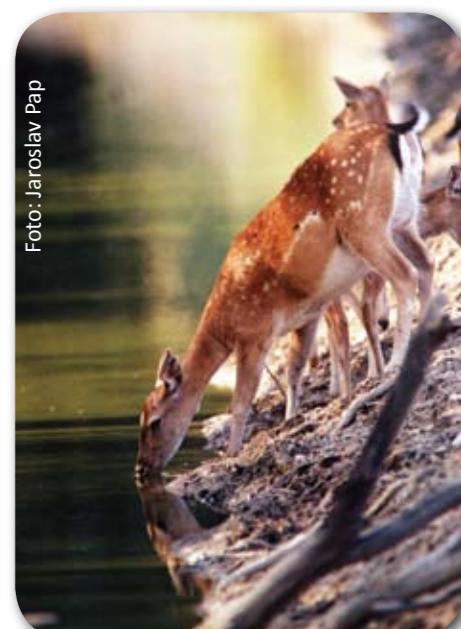
Foto: Jaroslav Pap

koristeći sve raspoložive ljudske i materijalne resurse.

Višednevne visoke temperature, osim što ugrožavaju stanje divljači u lovištima, onemogućavaju normalnu manipulaciju odstreljenom divljači (pomeranje, prenos, odnosno transport odstreljene divljači, sa pripadajućim delovima sa mesta odstrela u lovištu do mesta službene kontrole), i time promet mesa čine nesigurnim i nebezbednim.

Napominjemo da se kvalitet i upotrebljivost mesa divljači za ljudsku ishranu, pri ovakvim vremenskim prilikama, dovode u pitanje odmah nakon odstrela, čime se potencijalno ugrožava i bezbednost života i zdravlja ljudi.

Korisnicima lovišta se preporučuje da aktiviraju sve raspoložive ljudske i materijal-

ne resurse u cilju preventive od mogućih požara, kao i u cilju pružanja pomoći u gašenju aktivnih požarišta, uz stalnu brigu o divljači u lovištima.

Pre svega treba obratiti pažnju na edukaciju lokalnog stanovništva o opasnostima i rizicima samoinicijativnog i nekontrolisanog paljenja strnjika, trstika, trava i ostalog rastinja u lovištima, kao i drugih materijala koji mogu izazvati požar.

Nadamo se da će lovni radnici i lovci, ljudi koji neprestano unapređuju i razvijaju svest o zaštiti prirode, kao i uvek da sada, aktivno učestvovati u očuvanju, zaštiti i unapređenju stanja divljači i njihovih staništa u Srbiji i u ovim teškim vremenskim prilikama.

PRIPREMA PASA ZA POČETAK LETNJE LOVNE SEZONE

NEIZOSTAVNI POMAGAČ I NEZAMENJIVI PARTNER

Lov sa dobro obučenim psom predstavlja vrhunsko zadovoljstvo za svakog istinskog zaljubljenika u ovaj hobi

Piše: Dr.vet.med. Zoran Lolić

Na pragu smo nove letnje lovne sezone, koju veliki broj lovaca, naročito onih koji uživaju u lovnu sa psima ptičarima, sa nestripljenjem iščekuje.

Kako bi ovaj lov bio pravo zadovoljstvo neophodno, je po ko zna koji put, a što je uvek aktuelno, ponoviti da su za to potrebne i određene pripreme.

Evo za vas, dragi čitaoci Vojvođanskog lovačkog glasnika, čemo, u prvom redu obratiti pažnju na pripremu pasa, kao neizostavnih pomagača u ovom lovu.

PRVO – VAKCINACIJA

Počnimo od zdravstvene pripreme, što podrazumeva na prvom mestu vakcinaciju pasa. Prvi posao je vakcinacija pasa protiv besnila, koja je jedina i zakonom regulisana obaveza da bi pas mogao da ide u lov. Pored ove vakcine neophodno je pse vakcinisati i protiv drugih zaraznih bolesti pasa, kako bismo izbegli opasnost da nam se pas razboli, što kod brojnih lovaca znači i kraj lovne sezone, jer većina ima jednog psa, i ako se njemu nešto desi onda nastaju problemi. Najpre čemo navesti leptospirozu, bakteriju koja se nalazi u izlučevinama glodara i u stajaćim vodama gde se obavlja letnji lov na patke. To je veoma opasna bolest sa velikom smrtnošću, a posebno treba naglasiti da i psi koji se izleže mokraćom dugo luče leptospire i infektivni su za druge pse.

Takođe treba upozoriti i na virusne bolesti štenečak, hepatitis i parvovirus koji su takođe prisutne u populaciji naših pasa.

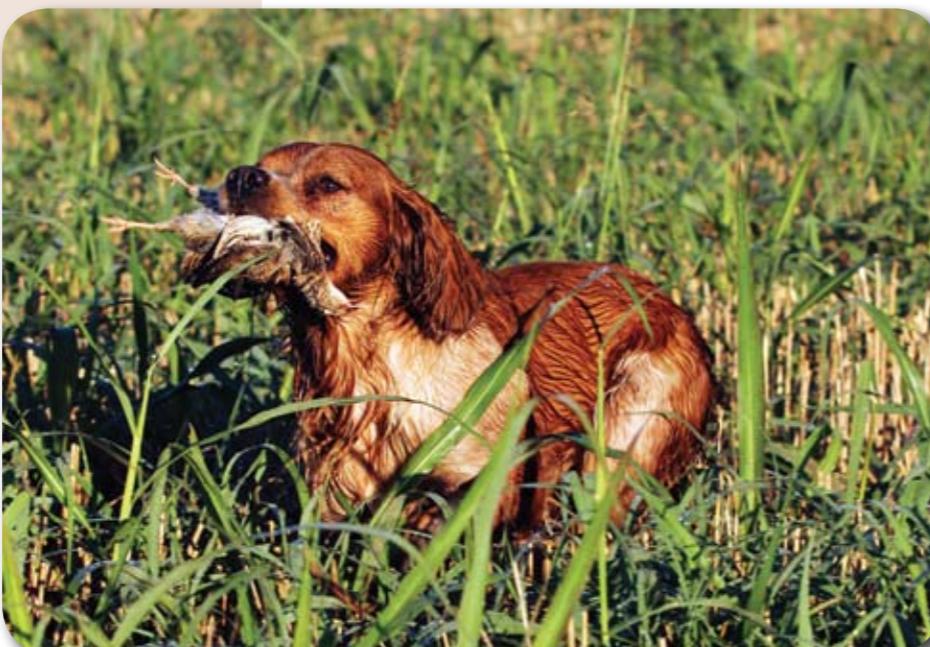
Zabluda koja je prisutna u krugovima lovaca vlasnika pasa, je da se psi vakcinišu samo kao štenci tako da mnogi od njih ostaju bez pasa veoma rano kada treba najviše da uživaju u lov i u radu psa.

UPORNO PROTIV KRPELJA

Pored vakcinacije, pse je neophodno pravovremeno zaštiti i od ekto i endo

U borbi protiv krpelja treba biti uporan. Savet je da obavezno koristite neki od repelenata-sredstava koja odbijaju parazite ali i insekticide, sredstva koja ih ubijaju. Kombinacija više sredstava daje najbolje rezultate.

Kada smo ovu prvu, za svakog veterinara najbitniju, radnju obavili, potrebno je ispuniti i neke druge zadatke. Po zakonu o lovstvu svaki pas učesnik u lovnu mora imati identifikacionu karticu. Kao što svaki lovac mora imati lovnu kartu, pas mora imati ovaj dokument da bi mogao da ide u lov. ID karticu dobija svaki pas koji ima

parazita. Naročitu pažnju treba posvetiti krpeljima kao prenosiocima raznih bolesti. Na prvom mestu piroplazmoze i lajm-ske bolesti koje mogu dovesti do uginuća pasa.

rodonik, ocenu eksterijera i položen ispit urođenih osobina. ID karticu izdaje Kinološki savez Srbije na osnovu dostavljenih spiskova od strane kinoloških društava i iz taksu od 300 dinara po psu.

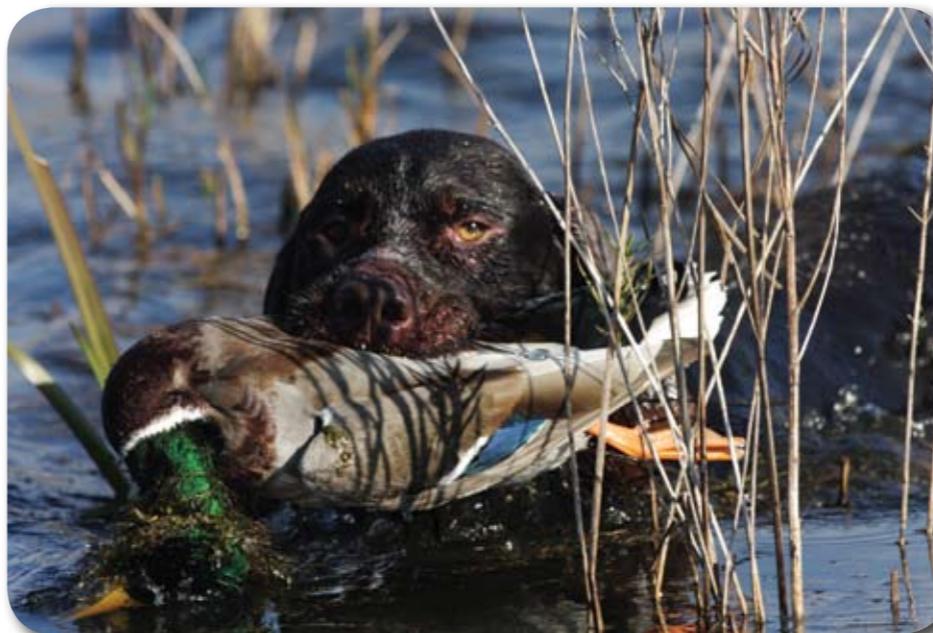

KONDICIONE PRIPREME

Posle završene "papirologije" na red dolazi ne manje važan deo, a to je kondiciona priprema pasa. Većina pasa je tokom zime mirovala, dobro hranjena i retko izvođena. Takvi psi su izgubili kondiciju i neophodno ih je postepeno ulti uvesti u trening kako bi bili spremni za napore koji ih očekuju u toku letnjeg i jesenjeg lova. Priprema se sastoji u postepenom istrča-

vanju, tako da psa ne preopteretimo što može biti štetno za psa, postepeno povećavamo vreme i dužinu koju pas pretrčava.

Naročito treba obratiti pažnju da psa treniramo ujutro rano ili uveče zbog velikih vrućina tokom dana, kako pas ne bi dobio topotni udar. Takođe pse treba voditi na kupanje, što je ujedno i obuka psa za rad u vodi. Vežbe poslušnosti treba prvo

uraditi u dvorištu, pa tek onda na terenu, ali nikako u lovu jer to može zagorčati lov, ne samo vlasniku već i svim ostalim učesnicima.

BRIGA O SVOM POMOĆNIKU

I još jednom da napomenemo - pas je naš pomoćnik i nezamenjivi partner u lov, a mi smo njemu vlasnici od kojih on zavisi. Zato uvek moramo da mislimo o svom psu. Moramo ga u toku lova napajati vodom, voditi računa gde je pas u momen-tu pucanja na divljač. Psa nakon lova treba ostaviti u hladovini dok se ne ohladi i tek onda ga staviti u auto i transportovati, ali nikako u gepeku kako ne bi došlo do topotnog udara.

I na kraju, lov sa dobro obučenim psom predstavlja vrhunsko zadovoljstvo za svakog istinskog zaljubljenika u ovaj hobi, ali samo ako je sve prethodno navedeno besprekorno urađeno.

Svim lovcima želimo uspešnu lovnu sezonu sa lovačkim pozdravom – dobar pogled!

(Autor je predsednik Kinološkog saveza Vojvodine i vlasnik i osnivač veterinarske ambulante "LEO")

zoran.lolic@eunet.rs

TOPLOTNI STRES KOD PASA

TOPLOTNI UDAR I SUNČANICA

Piše: DrSci. vet. med. Ivan B. Stančić

Period lovne sezone na prepelice koji nailazi, predstavlja jedan od najzanimljivih, posebno ako uzmemo u obzir neizostavnu saradnju lovca i psa. Međutim, za razliku od lovne sezone u hladnjem periodu godine, u ovom periodu moramo voditi mnogo više računa o načinu izvođenja lovnih pasa u lovište. Tropske vrućine ovog leta, pored uticaja na ljudе svakako imaju uticaj i na pse. Psi u periodu tropskih vrućina i povećane vlage imaju značajno manje mogućnosti da se rashlade, tačnije, psi odaju višak toploće načinom dahtanja koji uglavnom podrazumeva akt uzimanja hladnog i odavanja toplog vazduha putem jezika. Često sam, kako u praksi, ali i tokom lova bio svedok nesavesnog ponašanja lovaca, koji bi svoje pse po završenom lovu ostavljali u kolima ili boksovima, nakon čega je u većini slučajeva dolazilo do neželjenih situacija koje su bile karakterisane ili smrtnim ishodom kod pasa ili urgentnim intervencijama kod veterinara.

Toplotni udar (*Sirasis lat.*) kao trenutno stanje može se laički nazvati pregrevanjem organizma, međutim u tom momentu u organizmu se odvija velik broj kompleksnih procesa koji mogu biti pogubni za životinju ukoliko se ne interveniše brzo i adekvatno, ali čak i tad se moguće posledice ne isključuju. Kako ne bi trošili reči na velik broj stručnih termina, ovaj tekst bi formulisali kao podsetnik savesti, i pre svega uputstvo kako pomoći psima u tim trenucima, pošto će nažalost ovakvih situacija tokom leta sigurno biti u velikom broju.

Psa sa topotnim udarom prepoznaćete pre svega po ponašanju koji liči na vrtoglavicu kod ljudi, sa pojačanim dahtanjem nalik vapaju za vaduhom, a u većini slučajeva u ležećem položaju.

Sve vidljive sluznice nalazimo kao izuzetno zažarene (crvene), sa prisutnim pojačanim balavljenjem i penušanjem oko rubova usana, ali i čestim povraćanjem. U tim trenucima temperatura tela dostiže i 410C, koja ima snažan uticaj na moždanu masu, pri čemu se često pojavljuju neurološki simptomi, koji se ogledaju polusvesnim stanjem okarakterisanim

civiljenjem, zavijanjem i neartikulisanim lavežom. Ukoliko se ne reaguje na vreme simptomi progresivno napreduju, pa se u izvesnim slučajevima javlja i nekontrolisana defekacija sa prisutnom krvavom diarejom, a zdravstveno stanje psa se rapidno pogoršava nakon čega nastupa koma i smrt. Veoma je važno reći kako postupiti u određenom trenutku, i pre svega kako pružiti prvu pomoć kod pojave prvih simptoma topotnog udara što bi svakako moglo spasiti život psu. Kod ranije opisanih prvih simptoma uputno bi bilo izvesti psa iz ambijenta u kom je boravio i rashladiti ga hladnom vodom, dati mu vode za piće i obezbediti promaju. Ako se, i nakon ovog tertmana stanje psa ne stabilizuje, hitno treba potražiti veterinara. Na putu do prve veterinarske ambulante morate obezbediti dalje hlađenje životinje (npr. u prvoj prodavnici eventualno kupiti led, hladnu flaširanu vodu i rashladivati psa, takođe može biti od pomoći i alkohol koji bi se utrljavao u jastučice i potpazušnu regiju), a po prijemu u ambulantu odvojiti vreme za tretman koji će sasvim sigurno podrazumevati anti šok terapiju, infuziju, hladne klizme i fizičko rashlađivanje. Svakako, treba računati i na situacije u kojima psi slabije kondicije i lošije uhranjenosti čak ni uz stručnu i pravovremenu pomoć ne mogu da prebrode kruz. Topotni udar moguće je preventirati adekvatnim režimom u toku i nakon lova, koji podrazumeva redovno napajanje svežom vodom, i adekvatnim mestom za odmor pasa posle lova. Takođe, i u situacijama koje podrazumevaju trening lovnih pasa u uslovima tropskih vrućina treba sa slobodom reći da bi ih trebalo izbegavati. Treninzi sa psima bi bili optimalni samo u ranim jutarnjim časovima dok je prisutna rosa i temperatura ispod 250C, kasnije tokom dana ovakve treninge bi trebalo izbegavati.

Sunčanica (*Insolatio lat.*) predstavlja stanje nastalo izlaganjem organizma direktnoj sunčevoj svetlosti. Psi i pored dlačnog pokrivača koji ima funkciju izvesnog izolatora, takođe mogu patiti od sunčanice, a simptomi opet zavise od vremena izloženosti suncu, mogu varirati i teško ih je odvojiti od simptoma koji se javljaju kod topotnog udara. Od simptoma se može razlikovati eventualno ranija pojava slabijeg vida, posrtanja i značajno ranije nastupanje opšte slabosti. Inače, terapija u slučaju sunčanice kao i u slučaju topotnog udara nema većih razlika, i jednako je primenljiva u oba slučaja.

Siguran sam da ima onih koji su takođe bili svedoci ovakvih situacija, ali prevashodno bih voleo da putem ovog teksta, pre svega podsetimo lovce, na ovaj nažalost veoma čest problem u letnjem periodu.

Pružite sve što je do vas kako bi sa zadovoljstvom i dalje lovili sa vašim psima i naravno želimo vam - **dobar pogled!**

EDUKACIJA LOVAČKOG PODMLATKA

BRIGA ZA BUDUĆE MALE LOVCE

Komisija za lovački podmladak Lovačkog saveza Vojvodine kao svoj cilj postavila je pomoći i edukaciju lovnih radnika iz lovačkih udruženja koji rade ili žele da rade sa lovačkim podmlatkom. U cilju pružanja pomoći komisija je prikupila preko stotinu filmova na temu lovljstva, a koji će biti dostupni svima koji rade sa decom, ističe Dragan Kurjački, predsednik ove komisije i dodaje da je u toku izrada Plana i programa rada sa decom u elektronskoj verziji, razvrstanog po temama za tri godine rada i koji će biti podeljen svim lovnim radnicima koji rade sa podmlatkom.

Posebno valja ukazati da se program baziра na osnovu Priručnika za polaganje lovačkog ispita LSS tako da bi deca u toku tri godine rada savladala gradivo iz priručnika i bila spremna za polaganje lovačkog ispita. U pripremi je i sazivanje svih lovnih radnika koji rade sa decom na zajednički sastanak, njihovo evidentiranje i uključivanje u rad ove komisije.

Komisija je spremna da prihvati sve sugestije i predloge od njihove strane, kako bi zajednički poboljšali rad sa decom. Takođe je u postupku izrada članskih karata lovačkog podmlatka LSV koje bi bile identične lovačkim kartama za odrasle, s tim da bi bilo naznačeno da je karta lovački podmlatka. Svaki član komisije biće zadužen za pojedine segmente kao i lovne oblasti LSV.

Na sastanku ove komisije dogovoren je da se formira baza podataka o članovima lovačkih udruženja sa teritorije Vojvodine koji rade sa lovačkim podmlatkom u svojim maticnim udruženjima. Nakon dobijanja podataka u planu je organizacija sastanka sa članovima LU, gde bi se dalje dogovaralo o programu rada sa lovačkim podmlatkom, napominje Momirka Babac-Grušović, član komisije.

Sva dešavanja i zahtevi za pomoć LSV od strane lovačkih udruženja trebalo bi da se upućuju Upravnom odboru LSV preko ove komisije, kako bi udruženja imala saznanja o radu i dešavanjima sa decom po udruženjima i ujedno im davala sugestije i pomoći u njihovom radu.

LU "GORNIJAMIŠ" BOKA**KRENULO SE DOMAĆINSKI**

Lovačko udruženje «Gornji Tamiš», Boka, nastalo je deobom LU »Sečanj«, Sečanj i prostire se na levoj obali reke Tamiš, sve do Brzave i kanala DTD.

Naše udruženje gazduje sa 31 000 hektara lovne površine, priča Branislav Arađanski – Đos, predsednik ovog agilnog udruženja koji je na

startu krenulo domaćinski i dodaje, da u svom sastavu ima šest lovačkih društava:

Boka, Konak, Šurjan, Neuzina, Jarkovac i Banatska Dubica koja okupljuje 322 člana, uz napomenu da gazduju na predivnim terenima bogatim jelenskom divljači, divljom svinjom, srnečom divljači, zecom, fazanom.

Od marta, kada su dobili lovište na gazdovanje kupljeno je terensko vozilo «Lada Niva», a počelo se i sa gradnjom prostorije za obradu mesa, kao i prostorije za otkuvanje trofeja. Valja istaći da je kupljeno i 5 000 kg animalne soli za divljač. Tu su i planovi puštanja 2 300 fazanskih pilica starosti 12 nedelja. Ujedno radi se na intenzivnom podizanju hraništa, solišta i čeka, što će pomoći u bliskoj budućnosti za podizanje trofejne vrednosti, pogotovo kod srndića i jelena, što je uz pravilan selektivni odstrel preduslov za dobar trofej.

«MOSTONGA» ODŽACI - NOVA PRAKSA RAZGOVOR NA TERENU

Na inicijativu Lovačkog udruženja „Mostonga“, Odžaci, u radnoj poseti ovom, po mnogim parametrima uzornom udruženju, boravili su dana 16.07. ove godine predstavnici Lovačkog saveza Vojvodine: prof. dr Miloš Beulković, zamenik predsednika Lovačkog saveza Vojvodine, Dejan Milkov, sekretar Lovačkog saveza Vojvodine, Slobodan Grdić, član komisije za pravna i organizaciona pitanja Lovačkog saveza Vojvodine, i Miloš Kunovac, stručni saradnik Lovačkog saveza Vojvodine.

Imajući u vidu novine koje sa sobom nosi novi Zakon o divljači i lovstvu, zatim Zakon o udruženjima građana, kao i brojni pravilnici koji najdirektnije oslikavaju odraz lovne delatnosti, razmatrana pitanja su bila brojna. Očigledno je da se odgovor na ta pitanja tiče većine udruženja u Vojvodini.

ženja u Lovačkom savezu Vojvodine i da novonastale teškoće moramo rešavati na najdirektniji mogući način, a to je razgovorom koji se, pre svega, ogleda u zajedničkom delovanju i u iznalaženju rešenja koje naš Savez čini prepoznatljivim. Na proširenoj sednici Upravnog odbora Lovačkog udruženja „Mostonga“, Odžaci, naši, samo uslovno rečeno gosti, iskazali su svu opravdanost i svrshodnost našeg zajedništva koje je neophodno na ovim našim prostorima. Naravno da su problemi brojni, ali nisu nerešivi, i toj tezi ide u prilog činjenica koju su predstavnici našeg neposredno višeg nivoa organizovanja izneli, a to je da se razgovori sa ovlašćenim predstvincima vode u kontinuitetu.

Ti razgovori se odnose, između ostalog, na jednostavniji sistemski obrazac dozvola za lov, zatim za opravdanost hladnjača za lov sitne divljači, edukaciju stručnih pratilaca i slično.

U svakom slučaju, raduje tvrdnja da je Lovački savez Vojvodine uvek na raspolaganju udruženjima kojima je pomoći potrebna, jer na taj način nedvosmisleno se pokazuje da je naš Savez jedinstven i krajnje uzoran servis svih naših lovaca.

**Radivoje Radivojević,
podpredsednik Lovačkog udruženja
"Mostonga" Odžaci**

**LU «LIVADE» KOVĀČICA
POMOĆ UDRUŽENJIMA**

Lovačko udruženje „Livade“ u Kovāčici održalo je redovnu godišnju Skupštinu 2.jula.2012. godine u Uzdinu. Skupštinom je predsedavao predsednik udruženja Zoltan Kerekeš. Na dnevnom redu skupštine našli su se godišnji izveštaji o radu ovog udruženja kao i planovi za lovnu 2012-13. godinu

Švi izveštaji su korektno urađeni a članovi Skupštine su upoznati sa određenim poteškoćama u radu udruženja koje su organizacione prirode.

Nakon sprovedene diskusije usvojen je finansijski plan kao G.P.G.L. za lovnu 2012-13 godinu. Skupštini su kao gosti prisustvovali Prof. drMiloš Beulković, zamenik predsednika LSV, Milkov Dejan, sekretar LSV, kao i Slobodan Grdić, pravnik, član komisije za pravna i organizaciona pitanja. Oni su svojim učešćem u diskusiji doprineli uspešnom radu Skupštine, uglavnom pravilnim tumačenjem Zakona i pratećih pravilnika u vezi sa lovstvom.

MEĐUNARODNI SIMPOZIJUM O LOVSTVU

Zemun-Beograd, 22-24. juna 2012.

MODERNI ASPEKTI GAZDOVANJA POPULACIJAMA DIVLJAČI

Medunarodni simpozijum o lovstvu održan na Poljoprivrednom fakultetu u Beogradu 22-24.6.2012., okupio je u velikom broju na jednom mestu, profesore i naučne radnike iz oblasti lovstva kao i korisnike lovišta članove stručnih službi. Predavači i gosti iz Srbije i inostranstva, tačnije 10 zemalja učešća, sa blizu 40 naučnih radova razmenili su kako među sobom tako i sa brojnim auditorijumom svoja iskustva iz oblasti koje dotiču lovstvo.

Prvog dana simpozijuma dva plenarna predavanja nakon svečanog otvaranja bila su vezana za problematiku zeca, gde je Prof. dr Zoran Popović izneo podatke vezane za Srbiju, a Prof. dr Klaus Hacklander za Austriju. Uvodničar u sekciju „Gazdovanja populacijama divljači“ bio je Prof. dr Miloš Beuković koji se u svom radu osvrnuo na problematiku gazdovanja zecom u Vojvodini u poslednjih 15 godina. Potom su prisutni imali prilike da čuju i druge kako domaće tako i inostrane autore sa zanimljivim izlaganjima koja su bila vezana za gazdovanje poljskom jarebicom, srnećom divljači, populacijama divljih svinja, medveda i šakala.

Sekcija „Ishrana divljači“ je imala samo dva, ali nimalo nezapažena rada, gde su se u svojim oblastima Prof. dr Nenad Đorđević i Prof. dr Jiri Kamler dotakli problematike ishrane fazana odnosno ishrane jelenske i srneće divljači.

Sekcija „Genetika divljači“ kao završna sekcija prvog dana sadržala je radove izložene kako od poznatih stručnjaka Prof. dr Ladislav Paule i Prof. dr Domenico Fulgione vezanih za sofisticirane genetske metode i analize u službi zaštite određenih vrsta kao i determinaciju istih, tako i radove domaćih autora ni malo manje značajnih za pomenutu sekiju.

Pred završetak prvog dana simpozijuma a nakon svega izloženog usvojeni su sledeći zaključci čija primena bi mogla biti realizovana kao preporuka korisnicima lovišta.

- U cilju unapređenja gazdovanja populacijom zeca u lovištu sprovoditi:

- Pravilno utvrđivanje potečnog brojnog stanja zeca u lovištu.

- Korišćenje populacije mora biti u saglasnosti sa potečnim maticnim fondom i ostvarenim realnim prirastom u datoj godini, odnosno sa realnom brojnošću zeca na terenu.

- U prvoj nedelji lova na zeca izvršiti prikupljanje očnih sočiva i izvršiti utvrđivanje realnog prirasta zeca za dato lovište ili lovnih revira.

- Na osnovu analize veličine realnog prirasta i potečnog maticnog fonda, dati preporuku o stepenu korišćenja date mikropopulacije.

- U cilju ispravnog planiranja zimskih gubitaka kod zeca, moraju se sprovesti istraživanja u različitim tipovima lovišta, kako bi se došlo do egzaktnih parametara sa kojima se računa.

- Kod poljske jarebice neophodno je vršiti permanentnu opservaciju najznačajnijih elemenata populacione dinamike u toku cele godine.

- Vršiti poboljšanje staništa koje naseljavaju vrste sitne divljači, naročito u agrobiocenozama, obzirom da je intenzivna poljoprivreda najvažniji faktor smanjenja brojnosti populacija tih vrsta divljači.

- Vršiti kontrolu brojnosti prirodnih predatora sitne divljači, u cilju povećanja realnog prirasta gajenih vrsta divljači, u cilju povećanja realnog prirasta gajenih vrsta divljači.

- U cilju zaštite šumske flore i usklađivanja lovog i šumskog gazdovanja u lovištima gde se gaji jelenska divljač potrebno je poboljšati kvalitet pašnjaka površina i svih šumskih čistina i zasivavanje novih polja za ishranu divljači.

- U lovištu gde se gazduje krupnom divljači potrebno je imati odgovarajuće infrastrukturne objekte, koji će doprineti lakšem ostvarivanju zadataka u oblasti praćenja stanja i kvaliteta divljači, njene ishrane, zaštite i racionalnog korišćenja divljači.

- U cilju praćenja brojnosti i stanja krupne divljači koristi i nove metode primenom foto zamki.

- Vršiti edukaciju lovog kadra u pogledu gazdovanja populacijama gajenih vrsta divljači u lovištu, kao i lovaca i stanovništva u cilju smanjivanja gubitaka na ovim vrstama divljači.

- U cilju održivog menadžmenta populacije divljači povećati implementaciju populaciono genetičkih analiza u programima menadžmenta, i koristiti dobijene genetičke podatke o diverzitetu populacija radi što efikasnijeg biološkog i ekološkog menadžmenta sa jedne strane i lovog menadžmenta sa druge strane.

- U ishrani fazana i jarebica u intezivnom gajenju vršiti kontrolu potpunih smeša za ishranu istih, vršiti na osnovu kontrole aminokiselinskog sastava.

- Drugog dana simpozijuma uvodno predavanje za sekciju „Zdravstvena zaštita divljači“ održao je Prof. dr Milutin Đorđević vezano za biosigurnosne mere u fazaneriji.
- Ostale teme iz ove oblasti prtile su problematiku bolesti određenih vrst divljači. Potom je usledila sekcija koja se bavi pravno socijalnim karakterom lava i lovstva. Ovde je potrebno istaći neobičnu temu Prof. dr Ulrich-a Schramla koja se bavi lovom iz sociološke perspektive, zatim izuzetno zanimljivo predavanje, Prof. dr Milana Počuće sa temom vezanom za naknadu šete koju prouzrokuje divljač. U ovoj sekciji bilo je reči i o krvolovu kao o nekim ekonomskim pristupima lovu, što je takođe prošlo sa vrlo zapaženim interesovanjem od strane auditorijuma.

- Poslednja sekcija nakon koje su donešene i zaključne ocene kako vezane za drugi dan tako i za celokupan simpozijum je Kinologija. U ovoj sekciji bilo je radova iz različitih oblasti ali kojima je zajedničko jedno, lovački psi. Sekciju je sa predavanjem o Turском poenteru otvorio Prof. dr Yusuf Ograk. Takođe zanimljiv rad i predavanje Doc. dr Ivana Stančića koji ne treba izostaviti a vezano je za reproduktivne poremećaje kuja, ali i ništa manje važna dva poslednja predavanja koja su se odnosila na bolesti pasa.

- Nakon svega izloženog drugog dana simpozijuma usvojeni su sledeći zaključci i konstatacije čija primena bi trebalo da se realizuje kao preporuka korisnicima lovišta.
- Kontinuirani monitoring zdravlja i saradnje stručnjaka različitih profila neophodni su za kvalitetno lovno gazdovanje u otvorenim i ogradijenim lovištima

- Zajedničkim aktivnostima zemalja u kojima je potrebno održati dobro zdravstveno stanje divljači i ekološki povezan status prirodnih staništa duž obe obale Dunava (vezano za tok između Hrvatske i Srbije)

- Povećati obim istraživanja o ponašanju i stavovima lovaca o opštim lovno-etičkim pitanjima lava, kao i po pi-

tanju gazdovanja pojedinim vrstama divljači i prisustvu određenih vrsta krupnih zveri u lovištu. Ovakvo znanje bi pomoglo boljoj primeni strategija i legislative.

• Prezentovanje široj javnosti finansijskih ulaganja korisnika lovišta u cilju očuvanja staništa i svih vrsta divljači u njoj, kako bi se prenela ispravna slika o ulozi lovaca u očuvanju prirode i divljači.

• Kada su u pitanju šete koju divljač pričinjava na poljoprivrednim usevima trenutna zakonska regulativa u Srbiji, bez obzira što korisnik lovišta dužan da je nadoknadi je pozitivno regulisana prema korisnicima lovišta, jer su vlasnici imovine dužni da je čuvaju i prijave šetu najkasnije u roku 10 dana od pričinjavanja.

• Šeta koju divljač pričini na putevima nije dobro regulisana jer put nije lovište i trebalo bi ići u pravcu osiguranja od auto odgovornosti, kao što je to regulisano u drugim evropskim zemljama.

• Predstavljena je turska rasa psa u sistemu registracije u FCI.

• Predloženo je poboljšanje veterinarsko-sanitarne tj. Zdravstvene zaštite lovačkih pasa.

• Kada je u pitanju menadžment reproduktivnog statusa kod kuja koja se koriste u lovištu, naglašeno je da je neophodno koristiti profilaktične mere sterilizacije kuja koje nisu namenjene za pripadol, a sve sa svrhom eliminacije mogućih reproduktivnih problema. Proširiti istraživanja o upotreboj vrednosti sterilisanih jedinki, u cilju dobijanja što objektivnijih informacija.

Kvalitet radova čiju lekturu i odabir je realizovao međunarodni recenzentski odbor predstavljao je bitan korak za postavljanje visokih standarda u pogledu prijavljenih i objavljenih radova. Na ovaj način recenzenti su možda nepopularnim primedbama i odbijanjem radova koji ne zadovoljavaju osnovne propisane kriterijume odbili neke autore i publikovanje njihovih radova. Međutim doslednost u pomenutom je ipak dala težinu i ozbiljnost ovom skupu, za razliku od nekih drugih skupova gde se prihvataju radovi odbijeni od naših recenzentan i bez ikakve selekcije publikuju zarad kvantiteta pri čemu su standardi u drugom planu.

Pored gore pomenutih preporuka svi zainteresovani će moći da dođu u posed elektronske verzije zbornika radova čije preuzimanje će biti omogućeno na sajtu simpozijuma www.huntsymposium.com, takođe u skorijoj budućnosti na istoj web adresi neka od najinteresantnijih predavanja će biti dostupna da se pogledaju. Na ovaj način edukativni potencijal ovog simpozijuma neće biti ograničen samo na njegov datum održavanja odnosno prisustvo na istom, nego će imati postojanost, kontinuitet i dostupnost edukativnog sadržaja za sve koji imaju potrebu da prodube svoje znanje.

Nakon svega ovaj Međunarodni skup o lovstvu koji su podržali Ministarstvo prosvete i nauke, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Lovačka komora Srbije, Lovački savez Srbije, Lovački savez Vojvodine, Kinološki savez Srbije, kao i neki značajni privredni subjekti iz oblasti lovstva, predstavlja primer kako treba jedinstveno nastupiti i okupiti stručnjake, kao i kako lovstvo i budućnost lovstva Srbije treba da bude ispred svega.

Mr Dejan Beuković

MEĐUNARODNI SIMPOZIJUM O LOVSTVU

Zemun-Beograd, 22-24. juna 2012.

ANALIZA GAZDOVANJA POPULACIJOM ZECA U VOJVODINI U PERIODU OD 1997 - 2011. GODINE

Sažetak: U cilju istraživanja gazdovanja populacijom zeca u Vojvodini, u periodu 1997-2011. godine, obrađeni su podaci o potečnoj brojnosti, gustini populacije, odstrelu, stepenu korišćenja, broju uzoraka i očnih sočiva dostavljenih na ispitivanje, % mlađih zečeva u odstrelu, na osnovu kojih su davane preporuke u smislu obustave lava, korekcije odstrela i lava po planu gazdovanja. Na osnovu ovih istraživanja utvrđeno je da je brojnost populacije zeca u Vojvodini stabilna sa izraženom cikličnošću. Prosječno proletnje brojno stanje iznosilo je 262.048 zečeva. Gustina populacije zeca u Vojvodini je prosečno 13,20 jedinika/100 ha. Prosječni godišnji odstrel zeca u Vojvodini za poslednjih 15 godina je 38.403 jedinika. Stepen korišćenja populacije zeca u posmatranom periodu iznosio je prosečno 14,65%. Prosečan procenat mlađih zečeva u posmatranom periodu iznosio je 56%, što je ocenjeno kao „vrlo dobar“. Za poslednjih 15 godina korisnicima lovišta, jer su vlasnici imovine dužni da je čuvaju i prijave šetu najkasnije u roku 10 dana od pričinjavanja.

Ključne reči: zec, brojnost, stepen korišćenja, % mlađih, očno sočivo,

Uvod

Zec (*Lepus europaeus Pall.*) je jedna od najrasprostranjenijih i najlovljениh divljači u Evropi [4]. Kao prvobitna divljač stepskih prostranstava zec se vremenom, i razvojem poljoprivrede prilagođio agroekosistemu. Najbrojnije zečje populacije su u poljoprivrednim reionima [18]. U Srbiji najbolja staništa za zeca su ravničarski predeli, pre svega u Vojvodini [3]. Po Beukoviću i Marinoviću [2] intenziviranje poljoprivrede izmenjena su tipična staništa za zeca, pre svega drastičnim povećanjem površina pod ratarskim kulturama, na kojima je intenzivna upotreba pesticida, a u isto vreme i smanjenjem površina pod krmnim biljem što smanjuje mogućnost kvalitetne ishrane zeca [9]. Racionalno korišćenje zečjih populacija i mikropopulacija je jedan od najvažnijih oblika zaštite zeca u pogoršanim ekološkim uslovima [5], [8], [13], [6] i koji je potpuno i isključivo u rukama korisnika lovišta [1].

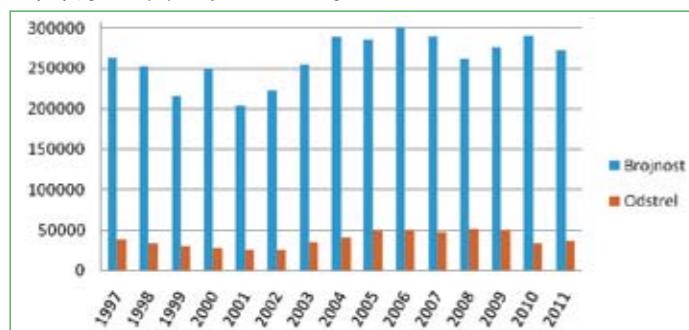
Utvrdjivanje starosti zečeva moguće je odrediti na osnovu otkrivanja krvizice na donjem delu lakatne kosti, kao i na osnovu stanja suzne kosti [22]. Zbog nedovoljne pouzdanoće ove metode koristi se metoda određivanja starosti na osnovu težine očnog sočiva [20]. Metoda se zasniva na činjenici da očno sočivo raste tokom celog života. Kod mlađih zečeva očno sočivo sadrži dosta vode koja se s starošću smanjuje. Po modifikovanoj metodi (Šijački i Đaković 1997) očne jabučice zečeva se po dobijanju sa terena iz prvih jesenjih lovova odmah čiste i drže u 10% rastvor formalina radi fixacije, zatim se sušu u termostatu 3 dana na temperaturi od 37 °C i potom mreze na preciznoj Metlerovoj vagi. Na osnovu mase raspoređuju se u 6 dobnih razreda i to: < 100 mg zečevi stari do 3 meseca, od 100-200 mg 3-6 meseci, od 200-280 mg starost do 1 godine, od 280-310 mg star 1-2 godine, od 310-370 mg 2-3 godine i > 370 mg stari od 3 godine. U praktičnoj primeni se koriste dva dobra razreda i to zečevi do 1 godine starosti gde je masa očnog sočiva do 280 mg i stariji od 1 godine gde je masa preko 280 mg. Ocena % mlađih utvrđena je u sledećim granicama <50% slab, 51%-55% dobar, 56%-64% vrlodobar i >65% odličan. Statistička obrada rezultata je urađena programskim paketom „Statistica 10“ (StatSoft, Inc. 2011), [19] i tom prilikom primenjen je metod regresione analize, u kome su izračunavani prosti koefficijenti korelacije (R) između zavisne promenljive (brojnost zeca) i odstrela zeca iz prethodne godine.

Rezultati istraživanja i diskusija

Premda podacima u Tabeli 1. uočava se da je brojnost populacije zeca u Vojvodini na ukupnoj površini od 1.985.626 ha, u petnaestogodišnjem periodu od 1997–2011. godine obrađeni su podaci o potečnjem brojnom stanju, prosečnoj gustini, ukupnom odstrelu, stepenu korišćenja, broju očnih sočiva, % mladih zečeva za svih 57 lovišta lovačkih organizacija. Obrađeni su podaci za ukupno 131.252 očna sočiva iz svih lovnih revira u Vojvodini. Navedeni podaci su zvanični podaci iz lovine evidencije Lovičkog saveza Vojvodine i rezultati ispitivanja očnih sočiva. Metoda određivanja starosti zečeva na osnovu težine suvih očnih sočiva zasniva se na činjenici da očno sočivo raste tokom celog života. Kod mlađih zečeva očno sočivo sadrži dosta vode koja se s starošću smanjuje. Po modifikovanoj metodi (Šijački i Đaković 1997) očne jabučice zečeva se po dobijanju sa terena iz prvih jesenjih lovova odmah čiste i drže u 10% rastvor formalina radi fixacije, zatim se sušu u termostatu 3 dana na temperaturi od 37 °C i potom mreze na preciznoj Metlerovoj vagi. Na osnovu mase raspoređuju se u 6 dobnih razreda i to: < 100 mg zečevi stari do 3 meseca, od 100-200 mg 3-6 meseci, od 200-280 mg starost do 1 godine, od 280-310 mg star 1-2 godine, od 310-370 mg 2-3 godine i > 370 mg stari od 3 godine. U praktičnoj primeni se koriste dva dobra razreda i to zečevi do 1 godine starosti gde je masa očnog sočiva do 280 mg i stariji od 1 godine gde je masa preko 280 mg. Ocena % mlađih utvrđena je u sledećim granicama <

Najveća brojnost populacije zeca u Vojvodini zabeležena je 2006. godine, i iznosila je 300.971 zec, dok je najmanja brojnost zabeležena u 2001 godini od svega 204.528 zečeva. Statističkom analizom utvrđena je standardna devijacija (veličina varijacije) brojnosti zečeva za 15 godina od 29.303 zeca.

Posećena gustina populacije zeca, u Vojvodini (Tabela 1. i Grafikon 2.), za posmatrani period od 15 godina iznosila je 13,20 jedinki/100 ha. Najveća gustina populacije zabeležena je u 2006. godini, iznosila je 15,16 zečeva, dok je najmanja gustina zabeležena u 2001 godini, i iznosila je svega 10,30. Statističkom analizom utvrđena je standardna devijacija (veličina varijacije) gustine populacije zečeva za 15 godina od 1,48 zeca.

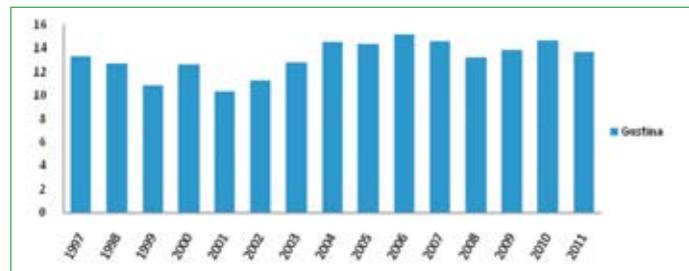

Grafikon 1. Brojno stanje i odstrel zeca u Vojvodini

Posećeni godišnji odstrel zeca, u Vojvodini, za posmatrani period od 15 godina iznosio je 38.403 jedinki. Najveći odstrel zabeležen je 2008. godine od 51.926 zečeva, dok je najmanji odstrel ostvaren u 2002. godini od svega 25.753 zeca (Tabela 1. i Grafikon 1.). Statističkom analizom utvrđena je standardna devijacija (veličina varijacije) odstrela zečeva za 15 godina od 9.345 jedinki.

Proletrne brojno stanje zeca iz prethodne godine ima statistički značajan uticaj na brojnost zeca u narednoj godini, pri čemu je korelacija pozitivna $r = 0,61$, što predstavlja značajnu povezanost.

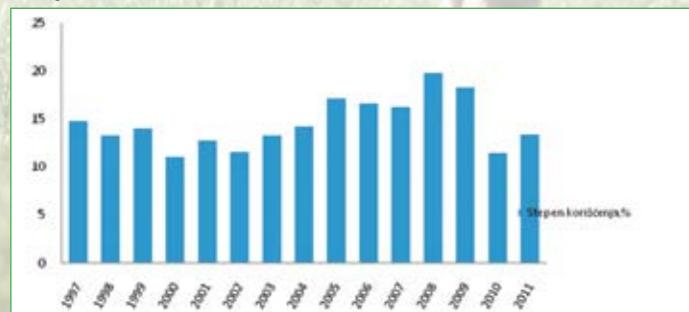
Odstrel zeca iz prethodne godine takođe ima statistički značajan uticaj na brojnost zeca u narednoj godini, dok je koeficijent korelacije pozitivan i na granici između značajne i visoke povezanosti $r=0,70$.

Grafikon 2. Gustina populacije zeca u Vojvodini od 1997. – 2011. godine

Koeficijent determinacije dobijen multiple regresionom analizom iznosio je $R^2 = 0,50$, čime se može objasniti da 50% promena koje nastaju u populaciji zeca (posmatranoj tokom 15 godina) su posledica brojnosti populacije zeca iz prethodne godine kao i odstrela iz prethodne godine.

Prema podacima u Tabeli 1. i Grafikonu 3. vidi se da je stepen korišćenja populacije zeca, u posmatranom periodu od 15 godina, iznosio prosečno 14,65%. Uporedujući to sa istraživanjima o korišćenju populacije zeca u Mađarskoj [10] koji je iznosio prosečno 27,4% ovo je jako nizak stepen korišćenja. Najveći stepen korišćenja populacije zeca u Vojvodini zabeležen je u 2008. godini od 19,85%, a najmanji stepen korišćenja u 2000. godini od svega 11,05%. Statističkom analizom utvrđena je standardna devijacija stepena korišćenja zečeva za 15 godina od 2,6%.

Grafikon 3. Stepen korišćenja populacije zeca u Vojvodini od 1997. – 2011. godine

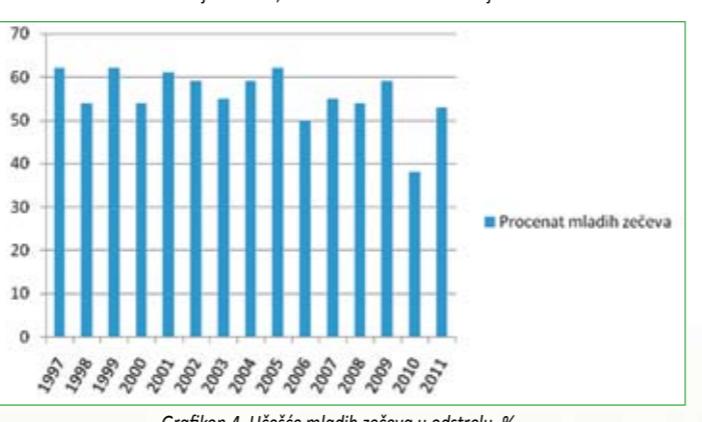
Tabela 2. Broj uzoraka, pregledanih očiju i % mlađih zečeva u Vojvodini po godinama

Godina	Broj uzoraka	Pregledano očiju	% mlađih	Ocena
1997	236	7.341	62	Vrlo dobar
1998	240	7.658	54	Dobar
1999	226	7.139	62	Vrlo dobar
2000	244	8.656	54	Dobar
2001	264	8.581	61	Vrlo dobar
2002	242	8.482	59	Vrlo dobar
2003	269	8.691	55	Vrlodobar
2004	260	8.235	59	Vrlo dobar
2005	287	9.301	62	Vrlo dobar
2006	296	10.029	50	Slab
2007	268	9.459	55	Vrlodobar
2008	295	10.020	54	Dobar
2009	300	10.227	59	Vrlodobar
2010	276	8.371	38	Slab
2011	278	9.062	53	Dobar
Ukupno	3981	131.252		
Prosek	265	8.750	56	vrlodobar

Premre podacima u Tabeli 2. uočava se da je prosečan broj uzoraka dostavljenih na ispitivanje, za protekli period od 15 godina, iznosio 265. Najviše uzoraka očnih sočiva dostavljeno je u 2009. godini ukupno 300, dok je najmanje uzoraka dostavljeno u 1999. godini 226 uzoraka.

UKUPAN BROJ DOSTAVLJENIH OČNIH SOČIVA NA ISPITIVANJE STAROSTI, ZA 15 GODINA, IZNOSIO JE 131.252 ŠTO PROSEČNO GODIŠNJE IZNOSI 8.750 OČNA SOČIVA. NAJVIŠE OČNIH SOČIVA NA ISPITIVANJE DOSTAVLJENO JE U 2009. GODINI 10.227 OČIJU, A NAJMANJE JE DOSTAVLJENO U 1999. GODINI 7.139 OČIJU.

Na osnovu podataka u Tabeli 2. i Grafikonu 4. vidi se da je prosečan procenat mlađih zečeva, u posmatranih 15 godina, iznosio je 56%, što je ocena vrlodobar. Najlošiji procenat mlađih zečeva zabeležen je u 2010. godini od svega 38% i ocenjen je kao slab, a najbolji procenat od 62% konstatovan je u 1997., 1999. i 2005. Godini i ocenjen kao vrlodobar.

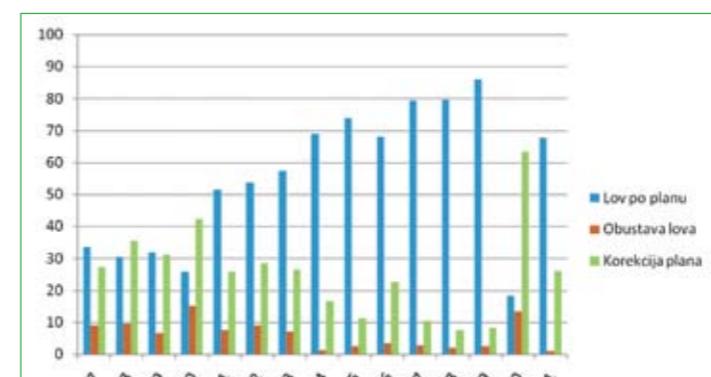
Grafikon 4. Učešće mlađih zečeva u odstrelu, %

Tabela 3. Preporuke za korišćenje mikro populacije zeca po lovnim revirima, %

Godina	Lov po planu	Obustava lova	Korekcija plana	Mali i nepotpun uzorak
1997	33,47	8,90	27,12	30,51
1998	30,42	9,58	35,42	24,58
1999	31,86	6,64	30,97	30,53
2000	25,83	15,16	42,21	16,80
2001	51,52	7,58	25,75	15,15
2002	53,73	9,09	28,51	8,67
2003	57,26	7,06	26,39	9,29
2004	68,85	1,15	16,54	13,46
2005	73,87	2,44	11,15	12,54
2006	67,90	3,38	22,64	6,08
2007	79,48	2,61	10,45	7,46
2008	79,66	2,03	7,46	10,85
2009	86,00	2,33	8,33	3,34
2010	18,12	13,41	63,40	5,07
2011	67,63	1,08	25,90	5,39
Prosek	55,04	6,16	25,48	13,32

PREMA PODACIMA U TABELI 3. I GRAFIKONU 5. UOČAVA SE DA JE ZA POSLEDNJIH PETNAEST GODINA KORISNICIMA LOVIŠTA, PO LOVNIM REVIRIMA, U VOJVODINI PROSEČNO GODIŠNJE PREDLOŽENO U 6,16% LOVNIH REVIRA OBUSTAVA LOVA U ODНОСУ NA PLANIRANI ODSTREL. NAJVIŠE OBUSTAVA LOVA PREDLOŽENO JE U 2000. GODINI U 15,16% LOVNIH REVIRA, DOK JE NAJMANJE PREDLOŽENO U 2011. GODINI U SVEGA 1,08% LOVNIH REVIRA.

Korekcija plana odstrela u odnosu na godišnji plan gazdovanja populacijom zeca u smislu smanjenja, za proteklih petnaest godina, predložena je prosečno u 25,48% lovnu reviru. Najviše predloga za korekciju plana odstrela bilo je u 2010. godini u 63,40% lovnih revira, dok je najmanje predloga za smanjenje odstrela zabeleženo u 2008. godini u 7,46% lovnih revira.

EKSPERTI PREPORUČUJU: MESO DIVLJAČI

OPREZ ZA LETNJI TRPEZU

Letnje vrućine su velika opasnost za očuvanje kvaliteta i ispravnosti mesa divljači

Pišu i savetuju: Prof. Dr Dragan Tešanović,
Bojana Kalenjuk MSc, Snježana Gagić MSc

Meso divljači, sa nutritivnog odnosno prehrabljeno dijetetskog aspekta, se stavlja ispred mesa sličnih domaćih životinja. Međutim, sa aspekta rizika i opasnosti po zdravlje ljudi, meso divljači je daleko rizičnije, što zahteva veliki oprez. Posebno je opasno u ovim vrelim letnjim mesecima u jeku lovne sezone. U ovom tekstu će se ukazati na opasnosti koje vrebaju i usmeriti lovce kako bi loše posledice po mesu divljači i zdravljje ljudi, predupredili.

Postupci dobijanja mesa od domaćih životinja se u mnogome razlikuju od postupaka kojim se dolazi do mesa divljači. Pitome životinje se kolju i divljač se odstreljuje. Za života, pitome životinje su podvrgnute zdravstveno kontrolisanoj ishrani, kontroli zdravlja tokom uzgoja, pregledu pre klanja, omamljivanju, klanju, iskrvarenju, vađenju utrobe (evisceraciji), deranju ili skidanju dlaka i perja, rasecanju, konfekcioniranju, zrenju, hlađenju i zamrzavanju. Celokupan proces se odvija pod strogo kontrolisanim veterinarsko-sanitarnim uslovima u registrovanim, uređenim, tehničko-tehnološki i kadrovski opremljenim klanicama uz

upotrebu velike količine ispravne vode.

Divljač je u polju ili šumi, ne kolje se, već se odstreljuje, lovi se na razne načine, iskrvarenje je, često neadekvatno i nepotpuno, mesta pogotka su na različitim regijama trupa. Pogodak često raznese utrobu. Ranjena divljač se pronađe nakon nekoliko sati a često i duže. Vađenje utrobe i deranje obavlja lovac na mestu odstrela, bez minimalnih uslova lične i radne higijene. Transport mesa divljači se najčešće neadekvatno obavlja, putničkim ili nekim drugim automobilom. Do hlađenja prođe i po nekoliko sati, jer su lovišta udaljena. Samo čitanje ovog što je napisano treba da zabrine svakog ozbiljnog lovca i da ga podseti na veliki oprez. Oprez koji je potreban i zimi, u proleće, jesen a posebno u ovim vrelim danima leti.

PRIPREMITE SE ZA LOV DA BISTE OČUVALI ISPRAVNOST I KVALITET MESA

Svaki lovac se priprema za lov, ali se često zaborave neke sitnice koje su neophodne za očuvanje mesa. Svako sa sobom obično nosi

IZBOR NAČINA LOVA JE ZNAČAJAN ZA OČUVANJE MESA

Divljač se lovi pogonom, šunjanjem ili sa izgrađenih i uređenih čeka. Lov pogonom je loš način lova sa aspekta očuvanja kvaliteta i ispravnosti mesa. Zašto? Kada se domaće životinje kolju, zakonom je propisano da se one, u stočnom depou klanice, moraju odmoriti 24 sata. Sve žive životinje imaju oko 1% glikogena u mišićima. Divljač ga ima nešto malo više. To je šećer neophodan za kretanje i ako se zaklje iznurenja životinja količina glikogena će biti smanjena što je loše za kvalitet mesa. U usmrćenoj životinji se glikogen pretvara (kao svaki šećer) u mlečnu kiselinu. A kiselina kao sava kiselina, konzerviše i čuva održivost mesa. Zato se domaće životinje moraju odmoriti u stočnom depou i povratiti utrošeni glikogen a divlje životinje upucati u momentu kada nisu iznurenje. A one nisu iznurenje ako se lovi sa čeka. Tada se životinje normalno kreću, ne jure, ne trče i ono što je najvažnije ne doživljavaju stres, pri kom se troši najveća količina glikogena. Lovom pogonom se dešava sve suprotno, divljač juri, pod stresom je. Pri čemu je u mesu kod odstreljene životinje ostalo veoma malo glikogena. Takvo meso je, zbog malog sadržaja mlečne kiseline, podložno brzom kvarenju. Njega je najbolje odmah upotrebljavati za gotova ili druga jela koja se podvrgavaju dužem toplotnom tretmanu kao što je kuhanje u

dobro naoštren i prikladan nož koji služi za klanje, iskrvarenje, deranje i rasecanje mesa. Podrazumeva se da je pripremljena adekvatna puška sa municijom prikladnom za lov ciljane divljači. Neadekvatna punjenja, bilo da su jača ili slabija, nanose veliku štetu mesu. Obezbedite čuturicu sa vodom koja će dobiti za nužno pranje noža i ruku. Ako je moguće, po ovim vrućinama ponesite u izolacionim sandučicama leda, neka se nađe u gepeku. Potrebne su vam i lagane, veoma jeftine PVC rukavice, kod deranja i rasecanja mesa. Ne krećite u lov bez platnenog čaršafa ili jutane vreće, kako biste prekrili trup divljači pri transportu. Imajte i kanap, možda vam zatreba.

vodi i dinstanje. Od ovakvog mesa nije poželjno praviti kobasice i suhomesne proizvode jer se oni dime i suše na temperaturama do 200°C. Dakle najpogodniji način lova, sa aspekta očuvanja ispravnosti i kvaliteta mesa je lov sa čeka a potom lov šunjanjem.

ZNAČAJ MESTA POGOTKA ZA OČUVANJE ISPRAVNOSTI MESA

Mladi i neiskusni lovci često prave greške, ne vodeći dovoljno računa gde će pogoditi životinju. Strast ih poneće i samo misle na trofej, zanemarujući vrednost mesa, posebno visoke divljači. Pogodak treba da bude siguran i u mestu trupa koji omogućuje trenutnu smrt. Time se sprečava stres a iskrvarenje se obavlja brzo ali i druge operacije kao što je vađenje utrobe, deranje i slično. Najbolji je pogodak u vrat. Prijemu se najmanje oštećuje meso a životinja na mestu pada. Nije loš pogodak i u pleću jer se smrt doživljjava trenutno ali se oštećuju, u pravilu, obe plećke, koje predstavljaju mesnate delove trupa. Najlošije mesto pogotka je stomak životinje. Pri tome se crevni sadržaj izliva i kontaminira velikim brojem mikroorganizama. Životinja ne doživljjava trenutnu smrt već se izgubi u šumi ili polju.

Ona pri tome preživljava veliki stres, iznaruje se, pri čemu nestaju i poslednje količine glikogena. Srce intenzivno radi i putem krvi raznosi mikroorganizme razorene utrobe u mišićno tkivo i tako u potpunosti kontaminira meso. Potraga za životinjom traje nekoliko sati a ponekad se pronađe sutradan ili nakon nekoliko dana. Upotreba ovako dobijenog mesa je krajnje rizična. Pogodak u butove životinje predstavlja loše postupanje lovaca. Oštećuju se najvredniji delovi mesa a životinja ne doživljava trenutnu smrt te daleko ode. Pri tome nastaju posledice slične pogotku u stomaku.

Najbolje je meso pod kožom hladiti u hladnjacama 2 dana a nakon toga derati i seći na manje komade i zamrzavati. U kućnim uslovima nema hladnjake već se deranje obavlja odmah po dopremi lovine, iseći na manje komade, hladiti ih u frižideru 2 dana i potom zamrzavati.

VOJVODANSKI LOVAČKI GLASNIK**NAŠ RECEPT****FILE OD JELENA U TESTU**

Potrebne namirnice (za 10 osoba):

- 60 g putera,
- 60 ml ulja,
- 1 kg mariniranog jelenskog filea,
- 10 suvih kleka izgnjećenih ili sečanih,
- 40 g mesnate slanine sitno isečane,
- 60 g crnog luka sitno isečanog,
- 20 g sitno sečanog peršuna,
- 5 g bibera,
- so i žalfija po ukusu,
- 500 g lisnatog testa,
- 1 žumance umućeno sa 20 ml vode.

Postupak pripreme:

Rernu zagrejati na 175oC. Puter i ulje otopiti u većem tiganju i file sa svih strana brzo propržiti. Staviti ga u rernu i peći 15 minuta, a onda izvaditi i ohladiti. Temperaturu rerne povećati na 220oC. Suvu kleku, slaninu, crni luk, peršun, žalfiju, so i biber izmešati i prohladieni file premazati. File umotati u testo (rolovati), premazati žumancetom i peći 35 minuta. Pre služenja ostaviti 10 minuta da se ohladi.

ZNAČAJ KRPELJA U PRENOŠENJU INFЕKTIVNIH BOLESTI LJUDI I ŽIVOTINJA**KRPELJ!**

Neophodno je da građani, a naročito ljudi koji se nalaze u rizičnim grupama (lovci, kamperi, izletnici, šumski radnici, poljoprivredni proizvođači i drugi) poseduju informacije o potencijalnom riziku po zdravlje nakon uboda krpelja i da adekvatno reaguju

Piše: Dr sc. Aleksandar Potkonjak

Krpelji su obligatni hematofagi artropodi (hrane se krvlju domaćina) koji parazitaju na kičmenjacima širom sveta. Kao paraziti ljudi i životinja poznati su hiljadama godina. Do kraja 1995. godine zabeleženo je postojanje 869 vrsta ili podvrsta krpelja. Postoje dve osnovne familije krpelja. Prvu familiju predstavljaju Ixodidae, odnosno takozvani „tvrdi krpelji“ usled prisutne sklerotizirane dorzalne ploče. Krpelji iz ove familije su od posebnog medicinskog značaja zbog postojanja vektorskog potencijala za prenošenje različitih uzročnika infektivnih oboljenja ljudi i životinja. U drugoj familiji se nalaze krpelji sa fleksibilnom kutikulom, koji su označeni kao „meki krpelji“ ili *Argasidae* i od značaja su za transmisiju samo nekoliko uzročnika infektivnih bolesti. Postoji i treća familija nazvana *Nuttalliellidae*, u kojoj se nalazi samo nekoliko pojedinačnih vrsta krpelja lokalizovanih u Južnoj Africi.

Krpelji imaju tri osnovna životna stadijuma: larva, nimfa i adult (mužjak i ženka). Iksodidni i argasidni krpelji se razlikuju po svojim anatomskim osobinama i razvojnom ciklusu. Iksodidni krpelji imaju niz osobina koje im omogućavaju vektorski potencijal. Hematofagna ishrana ovih krpelja traje relativno dugo

(nekoliko dana) za koje vreme ostaju čvrsto zakaćeni za domaćina. Pored toga, ubod ovih krpelja je bezbolan, pa mogu dugo vreme da ostanu neprimeti. Domaćine za hematofagnu ishranu ovih krpelja predstavljaju veliki broj različitih kičmenjaka na skoro svim tipovima staništima, zbog činjenice da se svaki razvojni stadijum hrani samo jednom. Svi stadijumi krpelja aktivno traže domaćina, kače se za njega i hrane tokom nekoliko dana. Iksodidni krpelji provode više od 90% života neprikaćeni za domaćina, kao slobodno živeći organizmi. Većina ovih krpelja su egzofili i žive na otvorenim staništima, livadama i šumama. Obično su sezonski aktivni i kreću u potragu za domaćinom

lajmske bolesti, Q groznicе, erlihioza, anaplasmoze, tularemije, hemobartoneloze, povratne groznice i drugih. Osim navedenih bakterijskih infekcija, krpelji mogu da budu vektori i za virusne infekcije i poznato je da prenose 38 različitih vrsta virusa. Kao najznačajniji virusi koji se prenose krpeljima navode se virus krpeljskog encefalitisa, virus omsk hemoragične groznice, Powassan virus, Nairovirus (uzročnik kirmske-kongo hemoragične groznice), Coltivirus (E雅ch virus), virus infektivnog encefalomijelitisa ovaca (louping ill virus), virus afričke kuge svinja, virus najrobi bolesti ovaca, Thogoto virus, Dhori virus i drugi. Osim za bakterije i virusе, krpelji mogu biti vektori i za protozoе. Smatra se da su babezioza i tajleroza dva najznačajnija oboljenja iz ove grupe.

Prikaz izgleda vrste *Ixodes ricinus*, adult, ženka

kada su uslovi spolašnje sredine najpovoljniji. Najveći broj krpelja na telu ljudi i životinja se uobičajeno registruje u periodu proleća i jeseni. Divlje životinje predstavljaju rezervoare uzročnika infektivnih bolesti za ljudе, domаće životinje kao i pse i mačke. Kod divljih životinja klinička slika infektivnih bolesti koje se prenose krpeljima najčešće nije vidljiva jer infekcija protiče latentno (skriveno).

Krpelji su vektori za mnoga infektivna oboljenja i predstavljaju stalnu pretnju zdravlju ljudi i životinja, naročito kada se radi o zoonozama. Poznato je da krpelji mogu da budi vektori za različite vrste bakterija, poput uzročnika rikecijosa (grupa pegavih tifusa Stenovitih planina),

inficiraju i vektore beskičmenjake u kojima se umnožavaju i ili razvijaju pre prenošenja na drugog kičmenjaka domaćina. Biološka transmisija uzročnika kod krpelja može biti transstadijalna/interstadijalna (prenošenje uzročnika infektivnih bolesti između različitih razvojnih stadijuma krpelja), intrastadijalna (prenošenje uzročnika infektivnih bolesti između istih razvojnih stadijuma krpelja) i transvarijalna (prenošenje uzročnika infektivnih bolesti na novu generaciju krpelja). Transvarijalna transmisija je od značaja za one vrste krpelja koje imaju samo jednog domaćina. Transstadijalna/interstadijalna transmisija je najvažnija

Većina nabrojanih infekcija predstavlja prirodnopravljene zoonoze, koje se uporno održavaju na određenim geografskim područjima zbog složene i prepletene epidemiološko/epizootiološke šeme koja uključuje divlje životinje kao rezervoare uzročnika infektivnih oboljenja; krpelje kao vektore i ili rezervoare; i ljudе, divlje/domaće životinje, pse i mačke kao primjerci domaćine za ove infekcije.

Svaka faza hematofagne ishrane krpelja predstavlja mogućnost da se uzročnici prenesu na domaćina. Većina uzročnika infektivnih bolesti koje se prenose krpeljima, upravo se biološki prenosi, što znači da ovi uzročnici

SKIDANJE OBAVITI STRUČNO

Skidanje krpelja treba obaviti isključivo mehanički, tako što se usni aparat čvrsto uhvati pincetom što bliže koži i pažljivo vuče nagore

Mere za prevenciju infektivnih bolesti koje se prenose krpeljima podrazumevaju: redukciju populacije krpelja primenom mehaničkih i ili hemijskih metoda, informisanje rizičnih grupa ljudi (lovci, kamperi, izletnici, šumski radnici, poljoprivredni proizvođači i drugi) o ulozi krpelja u prenošenju uzročnika infektivnih oboljenja i sprovođenje mera lične zaštite (nošenje odeće sa nogavicama uvučenim u čizme, dugim rukavima i majicama uvučenim u pantalone, kraći boravak napolju u vreme aktivnosti krpelja, upotrebu repelenta za kožu i odeću, upotrebu mreže protiv krpelja poprskanu repelentom kao i redovnu kontrolu prisustva krpelja na odeći i koži). Ukoliko su krpelji prisutni u koži neophodno je da se urgentno i pravilno odstrane. Skidanje krpelja treba obaviti isključivo mehanički, tako što se usni aparat čvrsto uhvati pincetom što bliže koži i pažljivo vuče nagore. Pre vađenja krpelja, ne treba na kožu stavljati nikakva hemijska sredstva (etar, alkohol, benzin, acetон). Samostalno vađenje se ne preporučuje, te se osobama sa ubodom krpelja savetuje se da se obrate lekaru radi stručnog odstranjivanja krpelja i stavljanja pod zdravstveni nadzor na pojavu prvih simptoma i ili znakova infektivnih bolesti.

za krpelje koji obavljaju hematofagnu ishranu na dva ili tri domaćina, dok je intrastadijalna transmisija važna za krpelje koji migriraju po telu domaćina.

Pored prenošenja uzročnika infektivnih bolesti, krpelji mogu kod domaćina da prouzrokuju pojavu toksičnog stanja, paralize, iritacije, alergijskih reakcija i sekundarnih bakterijskih apsesa. Osim ovih direktnog uticaja na zdravlje ljudi i životinja, smatra se da krpelji dovode do ekonomskih gubitaka u stočarskoj proizvodnji, naročito u zemljama u razvoju.

ISTRAŽIVANJA U VOJVODINI**TREĆINA ZARAŽENA UZROČNIKOM LAJMSKE BOLESTI**

Na Poljoprivrednom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu, može da se obavi identifikacija odstranjenih krpelja, kao i pregled na prisustvo uzročnika lajm borelioze. Ove aktivnosti realizuju nastavnici, saradnici i istraživači uključeni u izvođenje projekta od značaja za nauku i tehnoški razvoj AP Vojvodine pod nazivom „Istraživanje

Lajmske bolesti i drugih vektorski prenosivih zoonoz u Vojvodini“, koji finansira Pokrajinski sekretarijat za nauku i tehnoški razvoj AP Vojvodine u projektom ciklusu od 2011. do 2014. godine. Članovi istraživačkog tima su: dr sc. Dragana Rajković, redovni profesor; dr sc. Branislav Lako, redovni profesor; dr sc. Aleksandar Potkonjak, docent; dr sc. Aleksandar Jurišić, asistent i mr sc. Aleksandra Petrović, asistent. Projekat se izvodi u saradnji sa Medicinskim fakultetom Univerziteta u Novom Sadu i Klinikom za infektivne bolesti Kliničkog centra Vojvodine, čiji nastavnici i istraživači obavljaju zdravstveni nadzor, dijagnostiku i lečenje infekcija ljudi koje su posledice uboda krpelja. Članovi istraživačkog tima ispred ovih ustanova su dr sc. Grozdana Čanak, redovni profesor i dr sc. Jovan Vukadinov, redovni profesor. Kordinator projektnih aktivnosti je Dušan Rnjak, dr med.

Rezultati istraživanja sprovedenog u 2011. godini pokazuju da je do 33% krpelja prikupljenih iz prirode, vrste *I. ricinus* zaraženo uzročnikom lajmske bolesti (*Borrelia burgdorferi*). Iste godine je ukupno pregledano 156 krpelja odstranjenih sa ljudi i registrisana je prevalencija infekcije krpelja *B. burgdorferi* od 21%.

Ovo ukazuje da je neophodno da građani, a naročito ljudi koji se nalaze u rizičnim grupama (lovci, kamperi, izletnici, šumski radnici, poljoprivredni proizvođači i drugi) poseduju informacije o potencijalnom riziku po zdravlje nakon uboda krpelja i da adekvatno reaguju.

(Autor je docent za užu naučnu oblast Veterinarska mikrobiologija i zarazne bolesti na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu)

VISOKA ČEKA

Plavetnilom sviće jutro
na obali mirne reke,
lovac ranu zoru sreće
sa visoke stare čeka.

Budno prati polje ravno,
iz daljine zov mu stiže,
napeto ga iščekuje,
sve je jači i sve bliže.

Iz čestara, k'o iz mraka,
pojaviti se vepar stari,
gromovito planu puška,
na zemlju ga hitac svali.

Mirno lovac plenu pride,
skide šešir u tišini, na obzoru novog dana
pokloni se on lovini.

Lazar Laušev

Foto: Jaroslav Pap

OGLASI • ČITULJE

Bukvić Danilo
1955-2012

Preranom smrću izgubili
smo dobrog druga, veli-
kog prijatelja i zaljubljenika
u lov i prirodu. Ostaće
nam u trajnom sećanju.

LD Jelen Backa
Palanka, njegova
šesta grupa.

Lebanov Đura
1954 – 2012

Neka mu je večna slava i
hvala za sve što je učinio
za naše društvo.

LUG Zrenjanin
LU "Jezero"
Belo Blato

MALI OGLASI

PSI – PRODAJA

NOD ptičari 2-3 mesečna vakcinisana šte-
nad od radnih roditelja koji love svu vrstu divljачi-
ća, odgajivačnica, garancija! Cena: 100-200 evra.

Tel: 063/500 088, Urban

www.family-urban.com

LOV

Lov na divlje patke gluvare na uređenom
poligonu u I.u. Padej. Otvaranje lovne sezone od
1. avgusta!

Rezervacije termina: 065/500 0885, Urban

www.family-urban.com

Posmrtni oglasi su - besplatni

Utorak, 25 – nedelja, 30. septembar 2012.

ufi
Approved
Event

MEĐUNARODNI
SAJMOVI

LORIST

- LOV, RIBOLOV I SPORT
- HORTIKULTURA
- „EKO-SVET“ • ŠUMARSTVO

www.lorist.sajam.net
www.hortikultura.sajam.net
www.ekosvet.sajam.net

- Bogata ponuda lovačke i ribolovačke opreme • Sajamski popusti
- Izložba trofeja • Edukacije • Lovni i ribolovni turizam

FINALNO TAKMIČENJE U KUVANJU LOVAČKOG PAPRIKAŠA

Petak, 28. septembar, od 12 časova na Novosadskom sajmu

- Kotizacija za finalno takmičenje
(u kotizaciju uključeno: ložno mesto i ulaznice za 4 člana takmičarske ekipe)
- Cena ulaznice za prateću grupu veću od 10 ljudi
- Pojedinačna cena ulaznice

1.250,00 RSD + PDV

200 RSD

300 RSD

- BERZA LOVAČKIH UDRUŽENJA VOJVODINE I SRBIJE NOVO

- BERZA LOVAČKE I RIBOLOVAČKE OPREME

- KUP NOVOSADSKOG SAJMA – takmičenje u gađanju glinenih golubova

Futog, nedelja, 30. septembar

NOVOSADSKI SAJAM

www.sajam.net

Radno vreme od 10 do 19

"GROF MBM" D.O.O.

PETROVAC NA MLAVI

Tel: 012/ 541-405; 333-031; 541-407

UVOZ - IZVOZ - VELEPRODAJA

ORUŽJE X-BOLT, BLR

VATROMET

MUNICIJA

**MALOPRODAJNI
OBJEKTI**

"ESKALIBUR"

Srpskih vladara 153
12300 Petrovac na Mlavi
Tel/fax: 012/ 333-031

"GROF"

Moše Pijade 52/7
12000 Požarevac
Tel: 012/ 542-460

GENERALNI ZASTUPNIK ZA:

*** ORUŽJE**

BROWNING, BERETTA, TOZ,
ČEŠKA ZBROJOVKA, ZBROJOVKA BRNO

*** MUNICIJU**

SELLIER & BELLOT, NOBEL SPORT, CLEVER MIRAGE

*** PIROTEHNIKU**

WECO, ENIGMA

DISTRIBUTER

ORUŽJE:

BAIKAL, BENELLI,
ZASTAVA, FRANCHI, STI

OPTIKA:

SWAROVSKI,
BUSHNELL, NORCONIA

NOŽEVNI:

MUELA, LINDER

LOVAČKA ODEĆA:

PERCUSSION